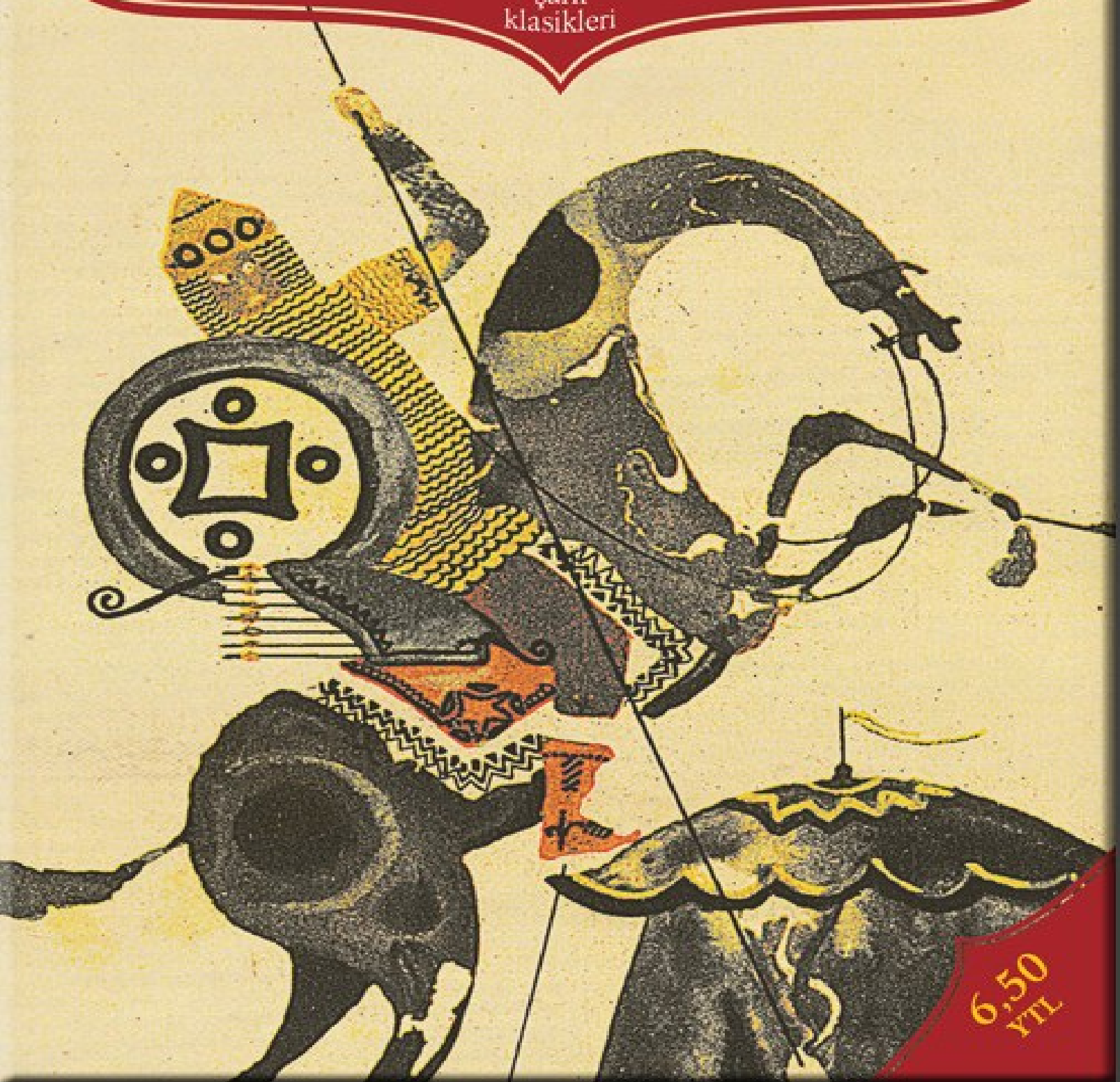

DEDE KORKUT KİTABI

antik
şark
klasikleri

6.50
YTL

DEDE KORKUT KİTABI

Dede Korkut

HAZIRLAYAN: SADIK YALSIZUÇANLAR

LACİVERT YAYINCILIK SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

Antik Dünya Klasikleri: 90

Şark Klasikleri Dizisi: 16

ISBN

978-9944-184-78-6

E-ISBN

İrtibat için:

Cağaloğlu, Alemdar Mah.

Alayköşkü Cad. No: 5 Kat: 2

Fatih / İstanbul

Yazışma: P.K. 50 Sirkeci / İstanbul

Telefon: (0212) 511 24 24

Faks: (0212) 512 40 00

antikkitap.com

Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Sertifika No: 12366

YAYIN HAKLARI

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak

Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.

İÇİNDEKİLER

[Dedem Korkut Geldi Boy Boyladı Soy Soyladı](#)

[Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adı İle](#)

[Gölgeli Büyük Ağaç](#)

[Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi](#)

[Kara Kaygılı Rüya](#)

[Salur Kazan Hikâyesi](#)

[İki Gece Işık Saçan Taş](#)

[Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek'in Hikâyesi](#)

[Arafatta Erkek Kuzu](#)

[Kazan Oğlu Uruz Beyin Tutsaklığının Hikâyesi](#)

[Bâki Kalan Settâr Tanrı](#)

[Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Hikâyesi](#)

[Arı Gözün Ördeği](#)

[Kanglı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi](#)

[Yel Gibi Yetişen Tutkal Gibi Yapışan](#)

[Kazılık Koca Oğlu Yigenek'in Hikâyesi](#)

[Oğuzdan Bir Turfanda Kuzu](#)

[Basat'la Tepegöz'ün Hikâyesi](#)

[Ağz Dilden Bayındır'a Selam Var](#)

[Begil Oğlu Emren'in Hikâyesi](#)

[Ana Hakkı Tanrı Hakkı Olmasaydı](#)

[Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi](#)

[Kılavuzsuz Yol Başaran](#)

[Salur Kazan'ın Tutsaklığı Hikâyesi](#)

[Aldatarak Er Tutmak](#)

[Dış Oğuz'un, İç Oğuz'a İsyanı ve Beyrek'in Ölümü Hikâyesi](#)

Dedem Korkut Geldi Boy Boyladı Soy Soyladı

‘Destanlar devri çoktan kapandı’ diyen doğru söylüyordu, ne var ki, eğer bir metin, insanın masal çağının kuytularına sızıyorsa onda, çağları aşan bir nefha esiyorsa, kendi çağını sürekli açıyor, demektir.

Dede Korkut Kitabı, okudukça çoğalan ve bize bir milletin bütün macerasını birkaç hikâye çerçevesinde yansıtan bu tür metinlerdendir.

Batı Türkleri’nin kökenini oluşturan Oğuz’ların hayatını konu alan hikâyeler, hem birer halk hikâyesi, hem destan, hem de masal özelliği gösterir.

Sürekli yinelenen söz gruplarının, deyimlerin, atalarsözü ve vecizelerin ördüğü; Oğuz Türkleri’nin gerek ‘kafir’le, gerekse birbirleriyle kavgalarını, tabiatla ilişkilerini, gündelik yaşantılarını ve nihayet inançlarını estetik niteliklerini konu alır.

‘Padişah’, Han Bayındır, öykülerde flu bir resim olarak sürekli seyreder, gözetir olup bitenleri.

Beyler beyi Kazan ve dayısı Aruz Koca, hikâyelerin baş kişileridir.

Erenler, yiğitler, alpler, ‘pis dinli kafir’ler, kiliseyken mescide çevrilip ezan okunan ibadethaneler, yeşil çimene dikilen ak otağlar, çadırlar, alaca, altın gölgelikler, sırmalı kaftanlar, sağlam yapılı demir giyimler, miğferler, kara çelik öç kılıçlar, altmış tutam mızraklar, gürzler ve daha pek çok nesne uçuşur öykülerde.

Yiğitliğin ahlâki boyutunu, savaşın kurallarını, yine flu bir biçimde karşımıza çıkan “bezirgan”larıyla ticaret hayatını hep, pastoral bir senfoninin öğeleri olarak görürüz.

Kan dökmeden, can almadan çocuğa isim verilmez.

Hikâyelerin sonunda olduğu gibi, çözülemeyen bir sorun baş gösterdiğinde, çocuğa isim verileceğinde Dedem Korkut gelir, neşeli havalar çalar, destan söyler, deyiş der ve bu dünyanın gelimli gidimli olduğundan bahisle, Kadir Mevla'ya yakarır.

Dede Korkut Hikâyeleri, onbeşinci yüzyıl sonunda yazıya geçirilmiş olmasına rağmen, Türklerin müslüman olduğu yüzyıldan itibaren oluşmuştur.

'Arı sudan abdest alan, ak alınlarını yere koyan' alplerin, 'helâlli'leri de kendileri gibi yiğit, cesur, gözükaradır.

Dede Korkut hikâyeleri, bizim öykü geleneğimizin kilometretaşlarındandır.

Tahkiye denilen söz ırmağında Dedem Korkut'un lahuti sesi çınlar durur.

Yalın, betimleyici, içtenlikli, epik ve lirik bir dildir bu.

Bugün, Dede Korkut metinlerinden tahkiye adına öğrenilecek çok şey var.

Kemal Tahir'in başucu kitaplarından olan bu eseri, ruhuna uygun biçimde sizlere ulaştırmak için

harcadığımız çabayı önemsemiyoruz.

Lâkin, birazdan okuyacağımız bu kitabın gerek anlam, gerekse dil özelliklerinin titizlikle korunmuş olduğu

söylenbilir.

Dedem Korkut'un duasına yürekten katılıyorum:

'Ölüm eriştiğinde arı imandan ayırmasın'

Sadık Yalsızuçanlar

Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adı İle

Elçi'nin saadet çağına yakın Bayat boyundan Korkut Ata adında bir er yaşadı. Bir Oğuz bilgesiydi O.

Ne kestirirse çıkar, ne haber verirse olurdu.

Yüce Allah, gönlüne nice ilhamlar estirirdi.

Bir gün Korkut Ata, hükümranlığın, ahir zamanda tekrar Kayılara geçeceğini söyledi; kimse hanlığı onlardan alamayacak, kıyamet kopup hesap günü açılıncaya değin sürüp gidecekti Kayının egemenliği.

Korkut Ata'nın haber verdiği kutlu nesil, Osmanoğullarıdır.

Daha neler neler bildirdi Korkut Ata.

Kabilelerinin her müşkilini çözer, her sorununu hallederdi.

Korkut Ata'ya danışmadan bir iş yapmazdı Bayat kişileri. Her sözünü buyruk edinirler, tutup tamama erdirirlerdi.

Dede Korkut şöyle demiş:

'Allah'ı anmayınca işler yoluna girmez. Kudreti sonsuz olan Allah vermeyince kişi asla zenginleşemez. Ezelden yazılmayan şey, kulun başına gelmez, eceli erişmeyen ölmez. Ölü dirilmez, can uçunca tenden bir daha geri dönmez.

Kara dağ yumrusu kadar mal toplasan, isteyip biriktirsen de kismetinden bir fazlasını yiyemezsin.

Sular çağlasa, dolup taşsa denizler dolmaz.

Büyüklenen Tanrı sevmez, böbürlenen er yücelmez. Beslemeden oğul olmaz, bir gün bırakıp gider, yaşadım, gördüm demez. Külden tepe, güveyiden oğul olmaz. Başına gem vurulsa da eşek katır olmaz.

Hanım giysisiyle hizmetçiyi değiştiremezsin. Lapa lapa kar yağsa kışın, bir taneciği yaza kalmaz, yapağılı yeşil çimen de güze kalmaz. Eski pamuktan giysilik bez, eski düşmandan taze dost olmaz.

Arap ata kıymayınca yol alınmaz, kara çelik kılıcı vurmuyunca düşman dönmez, er maldan geçmeyince ünü çıkmaz. Kız anadan görmeyince kulağına küpe olmaz, erkek çocuk babadan görmeyince sofr çekmez. Oğul, babanın yarısı, iki gözünden birisidir.

Bahtı yüce oğul, baba ocağının korudur.

Baba dünyadan göçüp mal kalmayınca neylesin oğul?

Bahtı açık olmayan oğul, baba malından

ne fayda görür?

Bahtsızlıktan Allah saklasın.

Dede Korkut bakalım daha neler söylemiş:

‘Sert yürüyüşlü ata ancak yiğit biner.

Binmese daha iyi.

Kara çelik öz kılıcı çalıp keser namertler

Çalmasa daha iyi.

İyi kullanan yiğide, okla kılıçtansa çomak daha iyi.

Konuksuz kara evin yıkılması daha iyi.

Atın bile yemediği acı otların bitmemesi,

Kimselerin içmediği acı suların sızmaması daha iyi.

Atasının adını yürütmeyen, ününü sürdürmeyen

hoyrat oğulun baba belinden inmemesi daha iyi.

Babasının adını yücelten kutlu oğul daha iyi.

Yalan sözün dünyada olmaması daha iyi.

Gerçeklerin üçyüz yaşını doldurması daha iyi.

Üç otuz yaşınız dolsun, Allah kötülük eriştirmesin size.

Bahtınız açık, yolunuz kutlu, işleriniz uğurlu olsun.

Dede Korkut bir kez daha söylemiş,

bakalım hanım ne söylemiş:

Yerin otlaklarını en iyi geyikler bilir.

Yeşillenmiş yerlerin çimenlerini

yaban eşekleri.

Farklı yolların izini en iyi süren develerdir.

Tilkiler, yedi ırmağın kokusunu farkedir.

Gece yapılan kervan yolculuğunu çayır kuşu bilir.

Oğulun kimden olduğunu sadece ana bilir.

Yiğidin ağırlığını bindiği at bilir.

Ağır yükün eziyetini katır bilir.

Sızıyı çeken, ağrıyı yaşayan bilir.

Baş ağrısını beyine sor.

Elden ele, bir beyden ötekine gezen ozan anlar

kolca kopuzdan.

İnsanın eliaçığını da pintisini de ozan bilir.

Karşınızda söyleyen ozan olsun.

Yolunu şaşırarak üzerinize gelen kazadan

Tanrı korusun sizleri.

Dede Korkut yine söylemiş, görelim hanım ne söylemiş:

Ağız açıp ulular olsam, üzerimizde Tanrı güzel!
O'nun dostu din yücesi Muhammed güzel.
O kutlu Elçinin sağında, namaza duran Ebubekir Sıddık
güzel. Sonuncu cüz olan Amme'nin girişi güzel.
Ağır ağır ve tecvitle okunan Yasin güzel.
Kılıcını çekerek, din sancağını yükselten Ali güzel.
Elçi'nin torunları, Ali'nin oğulları, Kerbela'da
Yezidilerin elinden şehadet şerbetini içtiler.
Gökten, Tanrı katından inen Kur'an güzel. Kutsal Kitab'ı
tedvin etti, tanzim etti, bilginlere öğretti,
ezberletti, Elçi'nin arkadaşlarından, Allah Dostu
Osman güzel. Engin bir yere konmuş olan Tanrı evi
Mekke güzel. Oraya sağ ulaşıp esenlikle dönen
Hacı güzel. Hesap gününde Cuma, cuma gününde hutbe güzel.
Kulak kesilip dinleyen ümmet güzel. Minarede
insanları Allah'a kulluğa çağıran müezzin güzel.
Dizi dizinde, gönlü gönlündeki eşin güzel.
Şakağından saçı ağaran baba güzel.
Ak sütünü doya doya emziren
anne güzel. Uslanıp boyun eğen siyahi erkek
deve güzel. Sevimli kardeş güzel. Evin yamacına kurulan
gelin çadırı, çadırı tutan uzun ip güzel.
Hiç kimseye benzemeyen, eşi benzeri olmayan,
alemlerin Yaratıcısı güzel.

Kendisini sürekli ululadığımız Yüce Tanrı
yardımını esirgemesin, hanım hey!

Dede Korkut'un diliyle
ozan şöyle der:

Dört tür kadın vardır.
Biri, solduran sop.
Biri, dolduran top.
Evin dayanağı bir başkası
Bir başkası bayağı.
Evin dayanağı olan kadına güvenebilirsin.
Yabancı bir konuk gelse, onu ağırlar, kimse evde olmasa da
yedirir, içirir, gönlü aziz olarak uğurlar.

Ayşe'nin, Fatma'nın soyundandır o.

Ondan çocuklar yetişsin, ocağın böylesi bir kadınla şenlensin.

Solduran sop, dediğimiz kadına gelince.

Sabah uyanır, elini yüzünü yunmadan, arınmadan sofraya oturur, dokuz bazlamayla, bir tahta kova yoğurdu yer, eli böğründe, yakını durur: “Bu evi başına yıkılası kocaya vardığımdan beri ne karnım doydum, ne yüzüm güldü. Ayağım papuç, yüzüm yaşmak mı gördü? N'olur, bu adam ölüp gitse, bir başkasına varsam, umduğumdan daha zengin olsa!”

Bu kadından uzak dur. Ondan ne çocuğun olsun, ne ocağın tütsün.

Dolduran Top kadın ise, sabah uyanır uyanmaz, o çadırdan bu çadıra, obanın bir ucundan ötekine verip veriştirdi, dinleyip atıştırdı, ondan aldı ona götürdü, bundan aldı şuna götürdü, dedikodu yaptı, açık kapıları gözledi, kapalıları dinledi, evine döndü ki ne görsün!

Hırsız köpekle dana ortalığı birbirine katmış, sığır damına, koyun ağıla, tavuk kümesine dönmüş!

Komşularına bağırır, sızlanır:

Kıız, Zübeyde, Zeliha, Rüveyde, Çan Kız, Çan Paşa, Kutlu Melek, Ayna Melek!

Ne yitmiştim, ne ölmüştüm.

Biraz geziye çıktım o kadar.

N'olurdu, evime göz kulak olsaydınız.

Dönüp geleceğim, yatıp kalacağım yıkılası ev burasıydı.

N'olurdu komşuluk hakkına uyup baksaydınız.

Komşu hakkı Tanrı hakkıymış, bilmez misiniz?

Bu kadından da uzak dur. Ne oğul versin sana, ne ocağını tüttürsün.

Geldik sonuncuya.

Ne kadar söylesen de öğüt verip düzeltmeğe çalışsan da bayağı olan kadına.

Uzak kırdan bir konuk gelse evine, kocası,

“Hanım açıldık, konuğumuz açtır, yemek hazırla” dese,

şöyle cevap verir: “Pişmiş aşın devamı olur mu?
bu yıkılası hanede ne un var ne elek, deve dönmedi
değirmenden, ne gelirse kalçama gelsin”
ellerini arkasına vurarak ardını döner kocasına,
ne dinler, ne durur, bir söylense bin söyler, sözü kulağında
kalmaz erinin. Kadın değil, o, Nuh’un (a.s.)
eşğinin soyundandır.

Hanım, o kadından da Allah saklasın sizleri.
Ocağınıza bayağısı uğramasın.

Gölgeli Büyük Ağaç

Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi

Günlerden bir gün,
Kam Gan oğlu Bayındır Han, yerinden
uğramış, görkemli Şami çadırını yeryüzüne dikmişti.
Alaca gölgelik göğe yükseliyordu.
Binlerce yere ipek küçük halılar döşenmişti.
Senede bir kez hanlar hanı Han Bayındır, Oğuz ulularını
konuk eder, yedirir içirirdi.
Yine şölen düzenleyip, attan aygır, deveden erkek deve,
koyundan koç boğazlatmıştı.
Ak, kara ve kızıl otağlar kurdurmuştu üç yere.

Ve buyurmuştu:
‘Oğlu veya kızı olmayanı kara çadırda ağırlayın,
kara keçeyi
serin altına, kara koyunun yahnisinden
getirin sofrasına, yerse yesin, yemezse
çekip gitsin.
Oğlu olanı ak çadıra buyur edin, kızı olanı kızıl
otağa. Oğlu kızı olmayanı Allah iyi anmaz, biz dahi
beddua ederiz ona, böyle biline’

Oğuz beyleri birer birer gelmeye, çadırlarda
toplanmaya başladı.

İçlerinde Dirse Han adında bir beyin oğlu vardı ki,

ne bir oğula, ne de kıza sahipti.

Görelim hanım ne söylemiş:

*Efil efil tanyelleri estiğinde
Boz çayır kuşu öttüğünde
Uzun sakallı müezzin ezana durduğunda
İri, cins atlar sahibini görüp huysuzlandığında
Akın karanın seçildiği vakitte
Göğsü güzel yüce dağlara gün vurduğunda
Yiğit beylerin
cengaverlerin birbirine girdiği bir zamanda.*

Seher aydınlığında Dirse Han kalkmış,
kırk korkusuz yiğidiyle birlikte
Bayındır Hanın davetine geliyordu.
Dirse Han'ı ve yiğitlerini, Bayındır Han'ın
adamları karşıladılar.
Kara çadıra kondurdular ve altlarına kara keçe serdiler.
Kara koyun yahnisinden kap kap taşıdılar, önlerine koydular.
Dirse Han şaşırmişti.

'Bayındır Han'ın buyruğu' dediler.

Dirse Han,

'Benden ne kötülük görmüştür Bayındır Han?' dedi,
'kılıcımdan mı yoksa soframdan mı bir eksiklik
buldu? Bizden aşağı kişileri ak çadıra, kızıl otağa
konuk etti, benim suçum neydi ki
kara çadırda oturmaktayım?'

Bayındır Han'ın buyruğunu anlattılar.

Dirse Han, yerinden kalktı,

'Doğrulun!' diye bağırdı yiğitlerine, 'bu uğursuzluk ya benden
veya eşimdendir.'

Evine geldi, hanımını çağırdı, bakalım ne söylemiş:

*Gel beri başım bahtı evim tahtı
Evden çıkıp yürüyünce
selvi boylum
Topuğunda sarmaşınca siyah saçlım
Kurulu yay gibi çatma kaşlım
İçine çift badem sığmayan dar ağızlım*

Kavunum, yemişim

Gördün mü neler oldu?

Han Bayındır yerinden doğrularak
bir yere ak bir yere kızıl bir yere kara otağ
kurdurmuş

oğulluyu aka, kızlıyı kızıla
oğlu kızı olmayanı kara çadıra konduruyor
kara keçe düşüyor altına

kara koyun yahnisi ikram ediyor

Yerse yesin yemezse kalkıp gitsin,

oğlu kızı olmayanı Allah sevmiyor ben de beddua ederim, diyor.

Ben varınca gelerek karşıladılar kara otağa kondurdular,

kara keçe altına döşediler, kara koyun yahnisinden önüme getirdiler. “Oğlu kızı olmayana Tanrı
Teâlâ beddua etmiştir,

biz de beddua ederiz, belli bil” dediler. “Senden midir,
benden midir, Tanrı Teâlâ bize bir topaç gibi oğul vermez
nedendir” dedi, söyledi:

Der:

*Han kızı yerimden kalkayım mı
Yakam ile boğazından tutayım mı
Kaba ökçemin altına atayım mı
Kara çelik öz kılıcımı elime alayım mı
Öz gövdenden başını keseyim mi
Can tatlılığını sana bildireyim mi
Alca kanını yer yüzüne dökeyim mi
Han kızı sebebi nedir söyle bana
Müthiş gazap ederim şimdi sana dedi.*

Dirse Hanın hatunu söylemiş, görelim ne söylemiş.

Der:

Hey Dirse Han, bana gazap etme,
incinip acı sözler söyleme, yerinden kalk,
alaca çadırını yer yüzüne dik, attan aygır,
deveden erkek deve, koyundan koç kes,
İç Oğuz’un Dış Oğuz’un beylerini başına topla,
aç görse doyor, çıplak görse donat,
borçluyu borcundan kurtar, tepe gibi et yağ,
Bir göl kırmız sağdır.
Dilek dile, büyük şölen kurulsun.

Dili arı birinin duasıyla Allah bize
gürbüz bir oğul bağışlasın.

Dirse Han, eşinin önerisine kulak verdi, benzeri görülmemiş
bir şölen kurdu. Attan aygır, deveden erkek deve, koyundan
koçlar kesildi. Bütün Oğuz beylerini çağırdı.

Aç olanı doyurdu, çıplak olanı donattı.
Borçluyu ezasından kurtardı.

Tepeden bir et yığdı konukların önüne, sağdırdığı kırmızı
göl olup taşıdı. Ellerini göğe açıp dilek diledi.

Ağzı dualının birinin yakarışıyla Allah
takdir eyledi, eşi hamile kaldı, vakti gelince
bir oğul doğurdu, dadıların, bakıcıların elinde büyüdü.
At ayağı tez, ozan dili çevik olurmuş.

Kemiği olan her canlı büyür, kaburgası olan gelişirmiş.
Onbeş yaşına gelince Dirse Han'ın oğlu, bileği bükülmez
bir yiğit olup, babasının gözde savaşçıları arasına katıldı.
Bayındır Han'ın kayayı boynuzlasa un-ufak eden bir boğası,
önüne çıkanı sürükleyen bir devesi vardı.

Günlük güneşlik günlerde ikisini çarpıştırırlar,
güçlü Oğuz beylerinin seyrine katarlardı.

Günlerden bir gün, boğayı çıkardılar. Üç kişi sağ, üç
kişi de sol yanından
demir zincirlerle kavramışlardı boğayı.

Güçlkle getirip meydana saldı.

Dirse Han'ın oğluyla üç obadan çocuk
oracıkta aşık oynuyorlardı.

Boğayı bırakırken, oğlana 'Durma, kaç!' dediler.

Üç çocuk kaçtı, lâkin Dirse Han'ın oğlu ak meydanın
ortasında kala kaldı, kaçmadı.

Boğaya baktı, hışımla.

Boğa da ona yaklaşmaya başladı.

Yaklaştıkça hışmı artıyor, süratleniyor ve onu yok etmek için saldırıyordu.

Tam yaklaştığında Yaradana sığınıp öyle bir
yumruk attı ki, boğa neye uğradığını şaşırarak çekildi.

Geri geri gitti.

Hızını aldı, yeniden saldırdı.

Yine balyozdan yumruğunu boğanın alnına vurdu oğlan.

Vurmakla kalmadı, geri geri sürerek onu, meydanın

girişine dek getirdi. Bir hamlede çekiştiler.
Kürek kemiklerine köpüğü bağlandı boğanın.
Yenişemiyorlardı.

Dirse Han'ın oğlu durup düşündü:
'Dama destek olsun diye direk çatılır, ben niçin
bunun alınına destek oluyorum ki!'

Alnından çeki yumruğunu, boğanın ayakları
titredi, duramadı, yere yığıldı.
Hançerini çıkardı oğlan, boğazını kesti boğanın,
Oğuz beyleri soluklarını tutmuş seyrediyorlardı.
Neden sonra gelip kutladılar.

"Dede Korkut gelip bu çocuğa bir ad koysun,
birlikte Dirse Han'a varıp beylik istesin, taht
dilesin", dediler.

Dede Korkut'u çağırdılar, geldi, çocuğu alıp babasına
gitti. Bakalım Dirse Han'a Dede Korkut neler söylemiş:

*Hey Dirse Han!
Beylik ver bu civana
Erdemlidir taht ver
Uzun boyunlu, iri bir cins at ver bu çocuğa
Hünerlidir, binsin.
On bin koyun ver ağıllarından
hünerlidir, etlik olsun
yesin.
Kızıl deve ver develerden bu yiğide
hünerlidir, yük taşıyıcısı olsun.
Altın tuğlu çadır ver bu civana
erdemlidir, gölge olsun.
Omuzu kuşlu giysi ver
hünerlidir, giyer olsun.
Han Bayındır'ın ak meydanında cenk eden oğlun
bir boğayı öldürdü.
Adı Boğaç olsun.
Adını ben verdim, yaşını Allah versin.*

Babası Boğaç'a beylik verdi, taht verdi.
Tahta çıkınca babasının kırk yiğidini
istemedi, onları anmadı.
Yiğitler incinmişti.

‘Babasına şikayet edelim’ dediler, ‘belki onu halleder, katında eski saygınlığımıza kavuşuruz.’

İki bölük oldular. İlk yirmisi huzura çıktı;

‘Görür müsün Dirse Han, neler oldu?’

Muradına ermesin, amacına ulaşmasın,

oğlun ne hayırsız, ne kötü çıktı. Kırk yiğidiyle

Oğuz’a saldırdı, güzelleri gasp etti,

ak sakallının ağzına sövdü, ak pürçeklinin sütünü çekti.

Akan sulardan haber geçer, Ala Dağ’dan haber aşar,

hanlar hanı Bayındır Han’a ulaşır, Dirse Han’ın oğlu

böyle böyle yapmış derler, yaşaman ölümünden

hayırsız, derler. Bayındır Han sana müthiş gazaplanmıştır,

seni kötü sesler, kötü anar, böyle hayırsız

neyine gerek, insanın böyle oğlu olmaktansa

olmaması yeğdir’ dediler.

Dirse Han bunları duyar duymaz hiddetlendi, ‘varın getirin, onu öldüreyim’ dedi.

Derken ikinci bölük geldi huzura.

Onlar da bir başka dedikodu getirdiler:

‘Hey Dirse Han’ dediler, ‘Oğlun doğruldu yerinden, göğsü

güzel dağa ava gitti. Sen sağ iken av avladı,

kuş kuşladı, anasının yanına geldi sonra,

al şarabın en keskininden içti,

annesiyile söyleşti, anlaştı,

babasına kast eyledi.

Oğlun, hayırsız, uğursuz çıktı Dirse Han

Çapraz uzanan Ala Dağ’dan haber geçer

hanlar hanı Bayındır Han’a ulaşır.

Dirse Han’ın oğlu böyle böyle yapmış, derler.

Seni anarlar, adın kirlenir, ünün

horlanır. Bayındır Han’ın katında

hiddet sana yönelir, gazap sana gelir.

Böyle oğul sana göre değil, yokluğu

varlığından iyi dediler.

Dirse Han hiddetliydi,

‘Varıp getirin’ dedi, ‘böyle oğul bana gerekmez, öldüreyim onu.’

Buyruk verdiği adamları, Dirse Han’a;

‘Biz oğlunu nasıl getiririz, bizi dinlemez, sözümüzle

gelmez, doğrul yerinden, yiğitlerini sevindir,

onları al yanına, oğluna uğra,
birlikte ava ık, kuş uurup kuş avlayıp
kazaya getir, onu öldür,
böyle yapamazsan, başka türlü
öldüremezsın, iyi düşün' dediler.

*Tanyeli serin serin okşayınca yeryüzünü
Sakallı bozbulanık ayır kuşu ötünce
İri, cins atlar sahiplerini görüp huysuzlanınca
Uzun sakallı müezzin ezana durunca
Akın karanın seçilebildiği bir vakitte
Güçlü Oğuz'un kızının, gelininin süslendiği
ağda
Göğsü güzel, yüce dağlara gün vurunca
Beylerin, yiğitlerin birbirine
koyulduğu
zamanda
seherin ilk ışıltısında,
Dirse Han kalktı yerinden,
oğlunu ve kırk yiğidini alarak ava ıktı.*

Av avladılar, kuş kuşladılar.
Dirse Han'ın kırk yiğidi, Boğaç Han'a gelerek,
'Hey Boğaç Han!' dediler, 'baban geyikleri kovalamanı ister,
onları karşısında boğazlamanı ister, oğlum at sürsün,
kılıç çalsın, ok atsın, der. Sevinmek, kıvanmak,
güvenmek diler.'

Boğaç ne bilsin!
Geyiği yakalıyor, getiriyor, babasının
önünde boğazlıyordu.
At koşturuyor, ok atıyor, kılıç çalıyordu,
babası görsün sevinsin, kıvansın istiyordu.

Fitneciler bu kez Dirse Han'a geldiler,
'Hey Dirse Han!' dediler, 'görüyor musun oğlunu,
kırdı bayırdı kovaladığı geyiği getirip
karşında boğazlıyor, ok atıyor ki seni vursun;
o seni öldürmeden, sen onu öldürmenin
yolunu bul.'

Boğaç, herşeyden habersiz, geyiği

kovalıyor, babasının önünden rüzgâr gibi geçip
gidiyor, tekrar geliyor, geçiyordu.

Dirse Han gergindi.

Hiddetle yayı aldı, bütün gücüyle gerdi, gerdi,
üzengisinde yükselip, oğlunu nişanlayarak
oku, iyice gerilmiş yaydan bıraktı.

Oğlunun kürek kemikleri arasından saplanıp çıktı ok.

Al kan fişkırdı,

Boğaç, iri, cins atının boynuna yığıldı ilkin,
onu kucakladı, sonra yere düştü.

Dirse Han, oğlunun üstüne gürlemeye kalkıştı.

Fitneciler bırakmadılar. Atın dizginini

obasına doğrultup

döndü Dirse Han.

Hanımı, oğlunun ilk avı olduğu için

attan aygır, deveden erkek deve, koyundan koç kestirmiş,

Oğuz beylerine şölen kurayım diye, kırk

ince kızıyla birlikte toparlanmıştı.

Dirse Han dönünce karşıladılar.

Attan indi, otağına geldi.

Eşi, yüzüne baktı baktı,

‘Oğlum nerede? Neden dönmedi?’ diye sordu.

Bir yandan çevreye bakınıyor, bir yandan

Dirse Han’ın gözlerindeki ifadeyi

anlamaya çalışıyordu.

Oğlu yoktu.

Kara bağı sızladı birden, yüreği yerinden oynadı,

kara süzme gözlerinden kanlı

yaş dökülmeye başladı.

Dirse Han’a bakalım neler söylemiş:

Beri gel

Başım bahtı, evim tahtı beri gel

Han babamın damadı

Kadın anamın sevgisi beri gel

Göz açınca gördüğüm

Gönül koyup sevdiğim

Ey Dirse Han!

Hanlar hanı!

Kalkarak doğruldun yerinden

Yelesi siyah, cins atına binip
göğsü güzel yüce dağlara ava çıktın
İki gittin bir geldin
yavrumu nerede bıraktın, oğlum, gözaydınlığım hani?
Karanlık gecede ocağıma düşen oğlum nerede?
Yerinden çıkası gözüm yaman seğiriyor Dirse Han
Oğlumun emdiği süt kesilsin
damarı yaman sızlıyor.
Ak tenim, sarı yılan sokmadan şişiyor
Sadece oğlum yok bağrım yanıyor
Kuru çaylara su saldım
Kara donlu dervişlere adaklar adadım
Açı görünce doyurdum
çıplağı görünce donattım
Tepe gibi et koydum önlerine
göl gibi kıımız
Dilekle bir oğula kavuştum
Ondan bir haber ver bana ey Dirse Han!
Karşıda yükselen Ala Dağ'da
uçurduysan oğlumuzu söyle bana
Taşkınca çağlayan suda
akıtıysan söyle
Arslan ile kaplana yedirdiysen
Kara giysili sapkın kafirlere verdiysen
söyle bana
Han babamın katına varayım
Bol para ve asker alayım
Sapkın dinli kafirlere ben vurayım
Cins atımdan inmedikçe
Yenimle al kanımı silmedikçe
Oğlumun yolundan dönmeyeyim
Kara başım feda olsun sana Dirse Han
bana biricik oğlumdan bir haber ver

Dirse Han'ın hatunu, ağlayıp feryad figan
eyledi lâkin bir cevap alamadı erinden.
Fitneci namertler gelip dikildiler karşısına ve;
'Oğlun sağ esendir, bugün yarın demez gelir, dağda
avdadır, kaygılanma, beyimiz kendisinde değildir,
cevap veremez' dediler.

Dirse Han'ın hatunu yüz çevirdi.

Onlara güvenmiyordu, oğul ateşiyle doğruldu, kalktı yerinden.

Kırk ince kızla birlikte, iri, cins ata binip oğlunu aramaya çıktı. Yaz kış karı eksik olmayan Kızılık Dağı'na geldiler, yücelere tırmandılar.

Uzaktaki vadiye kuzgunların, kargaların inip kalktığını gördüler.

Dirse Han'ın hatunu, cins atını mahmuzladı, derenin yatağına doğru sürdü.

Dereye inince farkettiler.

Oğlunun hareketsiz orada yattığını gördü.

Leş kargaları kana, kan kokusuna iniyorlar fakat Boğaç'ın köpekleri tarafından kovuluyor tekrar havalanıyorlardı.

Boğaç, kürek kemiklerinin arasından girip çıkan okla yere yıkılmış fakat boz atlı Hızır ansızın gelerek yarasını üç kez eliyle sığamış, 'Bu yaradan sana ölüm yok evladım, korkma, dağ çiçeğiyle ana südü sana ilaçtır' diyerek kaybolmuştu.

Annesi çılgınlığı basarak Boğaç'ın cansız bedenine koştu. Al kana bulanmış yatıyordu.

Oğluna söylemiş görelim neler söylemiş:

*Kara gözlerinde uyku sarhoşluğu var
aç artık
Oniki kemiğin dağılmış
topla artık
Allah'ın bağısladığı tatlı canın gezmekteymiş
yakala artık
Bedeninde can varsa ey oğul
söyle bana
Kara başım feda olsun sana
Akar suların serindir Kazılık Dağı
Akmaz olsun
Yemyeşil otların biter Kazılık Dağı
Bitmez olsun
Koşuşur bağırında geyikler Kazılık Dağı
Taş kesilsin
koşmaz olsun*

*Arslandan mı oldu bu hal oğul
Yoksa kaplandan mı?
Bu bela nereden erişti sana oğul
nereden geldi*

*Bedeninde can varsa söyle bana oğul
söyle bana
Kara başım kurban olsun sana
Ağızdan dilden birkaç kelime
söyle bana*

Boğaç'ın cansız bedeni kımlıladı.
Gözkapakları kıpırdadı.
Yavaş yavaş uyandı, gözlerini açtı
başını kaldırdı, anasına baktı.
Görelim burada Boğaç ne söylemiş:

*Ey ak südünü emdiğim ana beri gel
Ak pürçekli azizim
canım anam beri gel
Akar sularına ilenme
Bir günahı yoktur Kazılık Dağı'nın
Biten otlarına ilenme
Bir suçu yoktur Kazılık Dağı'nın
Koşuşan geyiklerine ilenme
Bir vebali yoktur Kazılık Dağı'nın
Arslanına kaplanına ilenme
Bir hatası yoktur Kazılık Dağı'nın
Edeceksen babama beddua et
Bu suç onun
bu günah babamındır*

Anası dehşet içinde dinliyor, Boğaç anlatıyordu:

Ana ağlama
Bu yaradan bana ölüm yoktur korkma
Boz atlı Hızır gelip üç defa yaramı sıvazladı
Sana ölüm yok, dedi, dağ çiçeği, ana südü
sana merhemdir, ilaçtır, dedi.

Boğaç'ın dudaklarından bu kelimeler dökülür dökülmez
kırk ince kız kıra dağılıp dağ çiçeği topladılar.
Annesi göğsünü bir sıkı süt gelmedi, iki sıkı
süt gelmedi, üçüncüde zorladı kendisini, sütle kan
karışık geldi. Dağ çiçeğiyle birlikte yarasına
sürdüler. Ata bindirip yurduna doğru
yola koyuldular.

Obaya varınca Boğaç'ı hekime emanet edip Dirse Han'dan gizlediler.

At ayağı tez, ozan dili çevik olurmuş.

Kırk günde yarası iyileşti çocuğun, eskisinden sağlıklı, gülbüz oldu. At biniyor, kılıç kuşanıyor, ok atıyor, av avlıyor, kuş kuşluyordu. Dirse Han hâlâ onu ölü biliyordu.

Fitneciler durumdan haberdar olunca durmadı, acaba ne yapar ne eder de kurtuluruz, diye kaygılanmaya başladılar. Öyle ya Dirse Han durumu öğrenirse Boğaç'tan işin aslını öğrenirse, bir an komaz derhal helâk ederdi onları.

Düşünüp taşındılar, sonunda, ondan bize zarar erişmeden bizden ona erişsin, diyerek bir tenhada yakaladılar Dirse Han'ı. Ak ellerini arkadan bağlayıp, kıldan sicimi boynuna geçirdi, ak teninden kan fışkırıncaya değin hırpaladı, dövdüler. Dirse Han yayan, kendileri atlı yüreyerek, eli kanlı sapkın dinli kafirlere gittiler.

Dirse Han tutsak olmuştu. Oğuz beylerinin haberi yoktu. Hatunu bunu duyunca oğluna koştu, bakalım ne söyledi:

Görür müsün ey oğul

neler oldu

sarp kayalar oynamadı yerinden

yer oyuldu

Yurduna düşman uğramazken

baban esir düştü.

O kırk namert adam, tuttular babanı, ak ellerini

ardından bağlayıp, kıldan sicimi geçirdiler ak boynuna,

kendileri atlı onu yayan yürüttüler, eli kanlı sapkın

dinli kafire teslim ettiler.

Durma, durma vakti değildir.

Yerinden kalk, yiğitlerini yanına kat

Babanı kurtar ellerinden

Yürü oğul, o sana kıydı diye sen ona kıyma

Boğaç annesinden bu sözleri duyar duymaz yerinden uğradı,

kara çelik kılıcını kuşandı beline, ak kirişli

yayını aldı eline, altın sırmalı mızrağını

koydu omzuna, iri, cins atna bindi, mahmuzladı, kırk
yiğidiyle birlikte babasını kurtarmaya
gitti.

Fitneci namertler bir işret aleminde
yiyip içiyor, keyifle kendilerinden içiyorlardı.
Al şarabın en keskininden açmışlardı.

Boğaç Han, iri, cins atını onlara sürdü.
Onu görünce fitnecileri bir düşünce aldı.
İçlerinden biri şöyle dedi: ‘Gözü dönmüş oğlancığı
tutup getirelim,
babasının yanına gönderelim.’

Bu düşünceye herkes katıldı.
Dirse Han’ın haberi oldu bundan.
‘Ey kırk yoldaşım!’ diye seslendi, ‘Allah’ın birliğine
şek şüphe yoktur.

Çözün ellerimi
Kolca kopuzumu getirin bana
Onu döndüreyim yolundan
İster öldürün beni ister azad edin.’

Ellerini çözüp uzun kollu kopuzunu verdiler.
Dirse Han, gelenin oğlu olduğunu bilmiyordu, karşısına
çıktı, görelim ne söyledi:

*‘Uzun boyunlu, iri, cins atlar giderse
benimdir*

*İçinde binitin varsa söyle bana
Dövüşmeden alıvereyim geri dön
Ağıllardan binlerce koyun gidiyorsa
benimdir*

*İçlerinde etliğin varsa söyle bana
Savaşmadan alıvereyim geri dön
Develerden kızıl deve giderse
benimdir*

*İçinde yük taşıyıcın varsa söyle bana
Vuruşmadan alıvereyim geri dön*

*Altın başlı otağlar gidiyorsa
benimdir*

*İçinde bir odan varsa söyle bana
Savaşmadan alıvereyim dön geri*

*Ak yüzlü ve ela gözlü güzeller gidiyorsa
benimdir
İçinde nişanlın varsa söyle bana
Çarpışmadan alıvereyim dön geri
Ak sakallı yaşlılar gidiyorsa
benimdir
İçlerinde ak sakallı baban varsa söyle bana
Dövüşmeden alıvereyim dön geri
Şayet benim için geldiysen
Öz oğlumu öldürmüşüm
Ey yiğit
sana günahı yok dön geri*

Boğaç, Dirse Han'ın sözleri bitince
cevap verdi, bakalım ne söylemiş:

*Uzun boyunlu, iri, cins atlar senin gider
Benim de içinde bir binitim var
Bırakmam onları kırk namerde
Develerden kızıl deve senin gider
Benim de bir yük taşıyıcım var içinde
Bırakmam onları kırk namerde
Ağıllardan binlerce koyun senindir gider
Benim de içlerinde etliğim var
Bırakmam onları kırk namerde
Ak yüzlü ve ela gözlü gelinler senindir gider
Benim de içlerinde bir nişanlım var
Bırakmam onu kırk namerde
Altın başlı çadırlar senindir gider
Benim de içinde bir odam var
Bırakmam onu kırk namerde
Ak sakallı yaşlılar senindir gider
Benim de içlerinde
aklı şaşmış, bilinci yitmiş bir babam var
Bırakmam onu kırk namerde*

Kırk yiğidine el etti, tülbent salladı, kırkı da iri, cins
atını mahmuzladı fitneciler üzerine.
At teptiler, cenk ve savaş kurdular.
Kiminin boynu vuruldu, kimi tutsak edildi.
Boğaç, babasını kurtardı, çekip aldı düşmanın
elinden, obasına geri döndü.
Dirse Han oğlunun yaşadığını öğrenince sevinçten

çılığına döndü. Ona hanlık verdi, beylik verdi, taht verdi.
Dede Korkut destan söyledi, öykü anlattı, Oğuznameyi koştı,
düzenledi, görelim neler söyledi:

*Bu dünyadan onlar da gelip geçti
Kervan gibi konup göçtü
Onları da ecel aldı
Yer gizledi
Fani dünya geri kaldı
Gelişli gidişli dünya
Sonu ölümlü dünya.*

Kara ölüm erdiğinde geçit versin.
Sağlıkla, akıllıca ve esenlikle mutluluğunu Hak
artırsın. Övülmeye tek layık yüce Allah yardım eriştirsın
dost gibi.

Yerli kara dağların yıkılmasın. Gölgeyi
yüksek ağacın kesilmesin.
Çağıldayan suyun kurumamasın.
Kanatların kırılmasın.

Koşan ak boz atın teklemesin. Vuruşan
kara çelik kılıcın kırılmasın. Çarpışırken alaca
mızrağın bölünmesin.
Ak pürçekli ananın mekanı
ak sakallı babanın yeri cennet olsun.
Allah'ın yaktığı mumun sönmemesin.
Kadir Tanrı namerde el açtırmamasın.

Kara Kaygılı Rüya

Salur Kazan Hikâyesi

Günlerden bir gün, alıcı kuş yavrusu, Ulaş oğlu
biçarelerin umudu, Amıt suyunun arslanı, Karacuşun
kaplanı, al atın binicisi, Uruz Han'ın babası, Bayındır
Han'ın damadı, gücü kuvveti eşsiz Oğuz'un
devleti, kalmış yiğit arkası Kazan yerinden doğrulmuştu.
Doksan alemli çadırını yeryüzüne dikmişti.
Doksan yerde alaca, ipek halılar döşenmişti.

Seksen yerde kazanlar kurulmuştu.

Altın sürahiler, kadehler dizi dizi dizilmişti.

Dokuz kara gözlü, ay yüzlü, saçı örgülü, gerdanı

Kızıl düğmeli, elleri bileğine kadar kınalı, parmakları

narın, dünyalar güzeli kafir kızı, ulu Oğuz beylerine

kadeh sunuyordu. Ulaş oğlu Salur Kazanı

keskin şarap çarptı. Doğrularak, şöyle dedi:

‘Ünümü bilin beyler, sözümü iyi dinleyin.

yata yata yanımız ağrıdı, dura dura belimiz kurudu,

durmayalım, yürüyelim beyler, av avlayalım

kuş kuşlayalım, yaban geyiği vuralım, dönüp çadırımıza

inelim, yiyip içip hoş geçinelim.

Selçuk oğlu Deli Dünder sözü aldı,

‘Evet’ dedi, ‘uygundur beyimizin tasası.’

Kara Göne oğlu Kara Budak da onayladı;

‘Kazan ağam yerindedir.’

Koca Aruz, oynadı yerinden, iki dizinin üzerine çökerek,

‘Kazan ağam’ dedi, ‘sapkın dinli Gürcistan’a yakın oturuyorsun,

yurdunu kimlere emanet edip de

ava çıkıyorsun?’

Kazan, ‘Üç yüz yiğit kalacak geride’ dedi,

‘oğlum Uruz da evimin üzerindedir.’

Salur Kazan, yağız al atını çektirdi, bir sıçrayışta bindi.

Dünder, ak alınlı aygırına atladı.

Kazan Bey’in kardeşi Kara Göne de bindi gök renkli

iri, cins atına.

Bayındır Han’ın düşmanlarını kıran Şer Şemseddin, Parasarın

Bayburt Hisarı’ndan uçan Beyrek de bindiler.

Yağız al atlı Kazan’a papaz diyen Yigenek Bey

doru aygıra bindi.

Saymakla bitmeyecek güçlü Oğuz beyleri

at bindiler.

Alacadağ’a ava çıktılar.

Kafir boş durur mu, azgın kafir Şökli Melik’e

haber verdiler.

Yedi bin ardı yırtmaçlı kaftanı, yarısı kara saçlı,

sapkın dinli kefere de alaca atına bindi, dört nala sürerek, saldırıya geçti.

Altın otağlar yerle bir edildi. Genç kızlar ve gelinler feryad u figanda bırakıldı. Çok er telef edildi.

Tavla tavla koç atlara binmiş olan kafirler, kızıl develerden katar katar yedeğe çektiler. Gömüler, akçeler yağmaladılar.

Kırk ince belli kızla, uzun boylu Burla Hatun tutsak edildi. Kazan Bey'in ak pürçekli anası, kara devenin boynunda sallandırılarak götürüldü.

Kazan Han'ın oğlu Uruz Bey, üç yüz yiğitle birlikte eli ve boynu bağlı götürüldü.

Sarı Kulmaş, Salur Kazan Bey'in evini savunurken şehid oldu.

Kazan Bey'in hiç bir şeyden haberi yoktu.

Kafir bu haldeyken, ileri gelen biri şöyle dedi:
'Beyler, Kazan'ın tavla tavla koç atlarına bindik, altın akçelerini yağmaladık, kırk yiğidini, gözbebeği oğlu Uruz'u tutsak ettik katar katar develerini yedeğe çektik kırk ince belli kızla eşini alıkoyduk bunca iş işledik, darbeler vurduk Kazan'a lakin bir öcümüz kaldı?'

Kafir böyle deyince, ötekiler;
'Bundan öte eziyet mi olur, ne öcümüz kaldı ki?' diye sordular.

Kafir, 'Kazanın ağıllarında on bin koyun yatar' dedi, 'onları da almadan Kazan'a darbe uğrar mı?'

Şökli Melik atıldı:
'Derhal altıyüz savaşı varsın, koyunları katıp getirsin.'

Altıyüz kişi at bindi, koyunları getirmek üzere uçarcasına gitti.

Geceydi. Lacivert bir tül, gelin kızın ipek saçlarını

sarmalar gibi sarmıştı yeryüzünü.

Karacık Çoban da derin bir uykuya yatmış,
kara kaygılı bir rüya görmekteydi.

Ansızın sıçradı düştü. Fırladı yataktan, doğruldu.

Kıyanla Demir Gücü kardeşleri yanına aldı,
ağılın kapısına vardılar.

Kapıyı berkittikçe berkittiler.

Üç yere tepeleme taş yığıdılar.

Karacık Çoban, alaca kollu sapanını aldı,
sindi oracığa.

Nasıl olduğunu anlamadan altı yüz sapkın dinli kafir
çullandılar üzerine.

Kafirbaşı dedi:

Akşamın karanlığı çökende

kaygılı çoban

Yağmurla kar yeryüzünü yıkayanda

çakmaklı çoban

Sütü bol, peyniri bol kaymaklı çoban

Kazan Bey'in altın işlemeli çadırlarını biz yıktık

Katar katar kızıl devesini biz yedeğe çektik

Ak pürçekli anasını biz kaçırdık

Gömüsünü, akçesini biz çaldık

İnce belli gelin kızını biz tutsak ettik

Kırk yiğidini, oğlunu biz götürdük

Helallisini biz aldık

Hey bre çoban!

Yakına gel, indir başını, bas bağrını, bize selam dur

Boyun eğersen canını bağışlarız

Şökli Melik'e veririz seni, beylik alırız.

Çoban, yiğitçe karşı durdu, görelim ne söylemiş:

Konuşma bre itim kafir

Bir yalakta artığım için itimle dalaşan kafir

Ne yüceltirsin altındaki alaca atı

Alaca başlı keçimle bile boy ölçüşemez

Ne ulularsın başındaki tulganı

Başımdaki börkle bile yarışamaz

Ne översin altmış tutam mızrağını pis kafir

Kızılıcak değneğimle bile boy ölçüşemez

Ne methedersin kılıcını bre kafir

Eğri başlı çomağımla bile boy ölçüşemez

*Ne anlatırsın okluğundaki doksan oku sapkın dinli
Alaca kollu sapanımla bile boy ölçüşemez
Beri gel
Yiğidin darbesi nasıl olurmuş, gör de öyle geç*

Kafirler atlarını mahmuzladılar, yaylarını gerip
ok attılar. Karacık Çoban davrandı hemen,
alaca sapanının ayasına irice bir taş
yerleştirdi, bütün gücüyle gerdi, fırlattı.
Bir atınca iki kafir, iki atınca üç sapkın
devirdi. Kafirlerin yüreğine korku düştü.
Alaca sapanından fırlayan taşlarla üç yüz kafiri
bিরer ikişer yere serdi Karacık Çoban.
İki kardeşini yitirdi, şehit verdi.

Taşı tükenmişti, koyun demiyor, keçi demiyor
sapanına koyup saldırganlara atıyordu.
Kafirin gözü yılmıştı, dünya başına karanlık
olmuştu. 'Dileğine erişmesin, bu deli çoban
hepimizi öldürecek' diyerek
kaçtılar.

Karacık Çoban, şehit kardeşlerini Hakk'ın rahmetine
teslim eyledi. Kafir ölülerinden büyük bir tepe
yığdı, ateş yaktı, keçesinden isli kül
bastı yarasına, bir köşede ağlayıp sızlamaya
başladı:

*Salur Kazan hey Salur Kazan
Ölü müsün sağ mısın
Olup bitenden haberdar mısın?*

O gece, Oğuz'un bahtı, Bayındır Han'ın damadı Ulaş'ın
oğlu Salur Kazan kara kaygılı bir düş
görmüştü.

Sıçramıştı yatağından, görelim ne söylemiş:

Bilir misin izzetli kardeşim Kara Göne
Bilir misin düşümde ne gördüm
Kara kaygılı bir düş gördüm
Şahin kuşum yumruğumda çırpınıyordu
Can çekişiyordu

Gökten bir yıldırım düşüyordu otağıma
Obama kara bir duman iniyordu
Kuduz itler salyalı dişleriyle
evimi parçalıyorlar, delik deşik ediyorlardı
Kara saçım kargı gibi uzuyor
gözlerimi kapatıyordu
On parmağım kanlıydı.
Bu düşü görelî beri ne aklımlı, ne fikrimi
toplayamıyorum.
Kendimde değilim bu kara kaygılı rüyadan sonra
Kara Göne, izzetli kardeşim bu düşümü tabir et.
Bu rüyayı yor bana.'

Kara Göne, düşündü taşındı, Salur Kazan Bey'e
bakarak, 'Yorayım' dedi.
Görelim hanım, Kara Göne ne söylemiş:

*Hey hanlar hanı
Yiğitler yiğidi Kazan Bey,
Kara bulut bahtındır, talihindir
Yağmur dediğin askerindir
Kar dediğin yiğitlerindir
Kara saç kara kaygıdır.
Geri kalanını Allah'ın takdirine havale ederim.*

Salur Kazan, bunları duyunca şöyle dedi:

*Avımı bozup askerimi dağıtma benim.
Yağız al atımı mahmuzlar
Üç günlük yolu bir günde alırım bugün
Öğle olmadan ulaşırım obama
Sağlık esenlik içindeyseler dönüp gelirim
Değilse başınızın çaresine bakın siz
Ben gidiyorum.*

Yağız atını ökçeledi Salur Kazan, yola düştü.
Yurduna ulaştığında, gördü ki
uçanlardan sadece kuzgun, kaçanlardan tazı kalmış.
Görelim Kazan Bey, obasına neler söylemiş:

*Benim aziz yurdum, kavmim kabilem
Yabanıl geyikle yabanıl eşeğe komşu olan yurdum
Düşmanın kirlî elleri nereden uzandı güzel yurdum
Ak çadırların dikildiği yeri kalmış*

*Ak pürçekli anamın oturduğu yeri kalmış
Oğlum Uruz'un ok attığı nişan yeri kalmış
Oğuz beylerinin at sürdüğü alan kalmış
Kara mutfağın ocağı kalmış*

Kazan Bey, obanın halini görünce kara süzme gözleri kanlı yaşlar döktü, kan damarları kaynadı, bağı ezildi.

Yağız al atını mahmuzladı, kafirlerin arkasından at sürdü.

Gide gide bir suya çıktı yolu.
Hak yüzünü görmüştür, bir konuşayım ırmakla, dedi.
Görelim hanım neler söylemiş:

*Kayalardan çağıl çağıl çağlayan su
Ağaçtan gemileri alıp götüren su
Hasan ile Hüseyin'in özlemi
Bağların bahçelerin süsü su
Ayşe ile Fatma'nın bakışı
Koç atların sulağı
Kızıl develerin geçidi su
Ak koyunlar gelip yatar çevrende
Yurdumdan bir haber ver bana
Kara başım kurban olsun sana*

Su nasıl dinlesin, nasıl anlasın, nasıl konuşsun?
Sürdü atını geçip gitti.

Gide gide bir kurt çıktı yoluna.
Yüzü kutludur, onunla halleşeyim, diye düşündü.
Görelim ne söylemiş:

*Karanlık çökünce yeryüzüne gündüzü doğan
Karla boranda er gibi duran
Kara koç atları kişneştiren
Kızıl develeri bağrıştıran
Ak koyunları kuyruğuyla kamçılayan
Berk ağılın kapısını söken arkasıyla
Karma koyunun gencini alıp kaçan
Kanlı kuyruğu yüzerek lop lop yutan
Sesi kalın vahşi köpeklerle kavgalaşan
Çobanları geceleyin koşturan
Yurdumdan bir haber ver bana*

Kara başım kurban olsun sana

Kurt nasıl dinlesin, anlasın, konuşsun?

Ondan da uzaklaştı.

Gide gide yolu, Karaca Çoban'ın kara köpeğine uğradı. Bu kez onunla söyleşti, görelim hanım ne söylemiş:

Akşam karanlık çökende hav hav üren

Acı ayran dökülende çaf çaf içen

Gece hırsızların korkusu

Bağirtisiyle, onların belalısı

Yurdumdan bir haber ver bana

Kara başım iyiyken iyiliklerde bulunayım sana

Köpek nasıl dinlesin, anlasın, konuşsun?

Ayaklarına düştü, hav hav havladı, yalandı, sin

sin sinledi. Değneğiyle vurunca çekip gitti.

Yeniden koyuldu yola.

Köpeği izleyerek Karaca Çoban'ın

yoluna çıktı.

Onunla söyleşmeye başladı, görelim ne söyledi:

Akşam karanlık inende kaygılı çoban

Karla boran düşende çakmaklı çoban

Ünümü bil, sözüme kulak ver

Ak otağım geçmiş burdan

Söyle bana anlat halini

Kara başım kurban olsun sana

Çoban Kazan Bey'i görünce dillendi, görelim ne söylemiş:

Öldün mü yittin mi ey Kazan

Neredeydin, nerde geziyordun ey Kazan

Dünden önceki gün oban geçti buradan.

Ak pürçekli anan kara devenin boynunda asılıydı.

İnce belli kızlarınla, uzun boylu

eşin Burla Hatun ağlaşıp sızlaşıp

geçtiler buradan.

Kırk yiğidinle biricik oğlun Uruz baş açık ayak yalın

sapkın dinli kafirlerin tutsağı olarak

geçtiler buradan.

Kafir, tavla tavla koç atlarına binmişti

Katar katar develerini yedeğe çekmişti

Altın akçelerini, dürr ü güherlerini
yüklemiş, gömünü yağmalamıştı.

Kazan Bey dinledikçe aklı başından gitti,
yüreği sızladı, ah çekti, dünya
gözüne karanlık göründü.

‘Dilin kurusun çoban’ dedi, ‘dilin çürüsün.
Kadir Tanrı alnına bela yazsın.’

Çoban sözü aldı bu kez, görelim hanım ne söylemiş:

*Bana ne kızarsın Kazan Ağam
Yok mudur göğsünde iman
Altıyüz sapkın dinli kafir çullandı üzerime
İki kardeşimi Hakk’a şehit verdim
Üç yüzünü öldürdüm
Savaşım, dövüşüm
Ne bir semiz, ne de toklu koyun verdim kafire kapından
Yaralandım üç yerimden
Kara başım bunaldı
Yalnız düştüm
suçum bu mudur?*

*Yağız al atını
Altmış tutam mızrağını ver bana
Alaca kalkanını
Kara çelik kılıcını ver bana
Okluğundan seksen ok
Ak kirişli sert yayını ver bana
Azgın dinli kafire saldırayım
Doğanını öldüreyim
Yenimle sileyim al kanını
Uğruna vereyim tatlı canımı
Allah kısmet ederse evini ben kurtarayım*

Kazan’ın gözleri nemlenmiş, yüreği kabarmıştı.

Kahırla sürdü atını. Çoban da izledi onu.

Döndü, ‘Oğul nereye?’ diye sordu Kazan.

‘Sen obanı bense kardeşimin kanını
almaya gidiyorum’ dedi Çoban.

‘Oğul, karnım nicedir aç’ dedi, ‘yemeye bir şeyin var mı?’

Çoban atıldı, ‘Var ağam, gecedен bir kuzu
kızartmışım, şu ağacın dibinde oturup yiyelim.’

At indiler.

Ağacın gölgesine serildiler.

Çoban dağarcığını açtı.

Yemeye başladılar.

Kazan kendi kendine,

‘Şayet bu çobanla birlikte gidersem, Oğuz beyleri

bana güler, yüzüme vururlar bunu, çoban olmasa

Kazan, kafirin hakkından gelemezdi derler’

diye geçirdi aklından.

Yalnız gitmeliydi, aklına koymuştu.

Çobanı ağaca sımsıkı bağladı.

Atını ufka doğru ökçeledi.

Giderken,

‘Bre çoban!’ dedi, ‘ben gittikten sonra karnın acıkmadan,

gücün azalmadan ağacı sökmeye, kurtulmaya

bak. Yoksa kurda kuşa yem olursun’ dedi.

Kazan atını sürdükten sonra, Çoban,

zorladı ağacı, kökünden kopardı.

At bindi ve Kazan Bey’in ardından

koştı yetişti. Kazan Bey bakınca,

çobanın arkasında koca ağacı sürükleyerek gelmekte

olduğunu gördü.

Yetişince,

‘Bre çoban’ dedi Kazan, ‘Bu ağacı niçin getirirsin?’

‘Düşmanı tepelediğinde acıkırsın, sana onunla yemek pişiririm’

diye cevapladı Çoban.

Kazan’a şirin göründü bu söz.

Atından indi, ellerini çözdü, alnından öptü.

‘Kadir Mevlam evimi obamı kurtarırsa, seni tavlacıbaşı

yapacağım’ diyerek at bindi, yola koyuldular.

Öte yanda Şökli Melik, kafirle birlikte

çengi kurmuş, içki içip eğlenmekteydi.

‘Beyler biliyor musunuz?’ diyordu, ‘Kazanı

kahredecek olan nedir?’

‘Nedir?’ diye sordular işretçi kafirler.

‘Hatunu Burla’yı getirip, mecliste saki yapmalı’

Selvi boylu Burla Hatun duyunca bunu canına ve yüreğine

bir ateş düştü. Kırk ince belli kızlarını topladı yanına

öğütte bulundu:

‘Kazanın eşi hanginizdir diye sorarlarsa, kırk yerden ses verin.’

Şökli Melik’in adamlarından biri gelip bağırdı:

‘Kazan beyin hanımı hanginizdir?’

Kırk yerden ses gelince anlayamadı, dönüp gitti.

‘Karmakarışık bir ses yükseldi kırk ince belli kızıdan, Kazanın hatunu hangisidir, bilemedik’ dedi.

Şökli Melik kudurdu:

‘Bre ne durursunuz namertler! Derhal gidip getirin Kazan’ın oğlu Uruz’u çengele asıp lime lime doğrayın, ak etinden kıyın, kara kavurma pişirin, bey kızlarına yemekte sunun, hangisi yemezse odur anası, alın getirin, mecliste kadeh sunsun.’

Uzun boylu, selvi endamlı Burla Hatun usulca yanaştı oğluna, görelim neler söylemiş:

*Oğul oğul ey oğul!
Canımdan aziz oğul
Bilir misin neler oldu
Fısıf fısıf konuştular
Kafirin tuzağın duydum
Penceresi altından çadırımın direği oğul
Gelinimin kızımın çiçeği oğul
Oğul oğul ey oğul
Dokuz ay karnımda taşıdığım
Onuncu ayın başında dünyaya getirdiğim
Altın dolamalı beşikte
altını belediğim oğul*

Bilir misin kafir ne tuzak kurmuştur? Kazan’ın oğlu Uruz’u çıkarın hapisten, boğazına urgan geçirip kürek kemiğinden çengele asın, ak etinden kıyma çekin, kara kavurma yapıp bey kızlarına götürün, hangisi yemez de çekinirse bilin ki o Kazan’ın eşidir, tutup getirin mecliste şarap sunan saki olsun.

Söyle canım saadeti oğul! Etinden yiyeyim mi yoksa yemeyeyim mi? Yemeyip de sapkın dinli azgın kafirin döşeğine gireyim mi? Kazan beyin ününü kirleteyim mi? Namusuna leke süreyim mi? Ne edeyim ey oğul, gözümün ışığı oğul, söyle bana?

Kazan oğlu Uruz, anasını dinledikten sonra

görelim ne söylemiş:

Dilin çürüsün ana

Ağzın kurusun

Eğer hakkın Tanrı hakkı olmasaydı

yerimden kalkar, gırtlığına sarılır

kaba ökçemin altına alırdım seni

Ak yüzünü yere sürer

ağız ve burnundan kan dökerdim

Can tatlılığı neymiş gösterirdim sana

Bu nasıl söz, bu nice düşüncedir?

Sakın üzerime ağlama

Bırak çengele taksınlar beni

Etimden çeksın, kara kavurma pişirsinler

Kırk bey kızına sunsunlar

Onlar bir yerse eğer sen iki yemelisin

Sapkın dinli kafire kendini belli etme

Onların döşeğine varmaktansa ölmen yeğdir

Onlara kadeh sunmaktansa

Yerin dibine geçmeli

Babam Kazan'ın namusuna leke getirme

İki gözü iki çeşme ağlıyordu Uruz oğlan.

Uzun boylu, ince belli anası Burla Hatun, kulağıyla

boynunu tutarak düştü,

güz elması gibi al yanağını çekerek yırttı,

kara saçını yoldu kargı gibi, oğul oğul

diyerekten feryad etti ağladı.

Anası ağlayıp sızlayınca,

Uruz şöyle dedi:

Anam aziz anam ne ağlıyorsun?

Ne bağırını dövüyorsun

Yüreğimi niçin dağlıyorsun izzetli anam

Geçmiş günü neden anıyorsun

Hey anam!

Arap atların kişnediği yerde

Tay olmaz da ne olur?

Kızıl develerin coştığı yerde

Deve yavrusu olmaz da ne olur?

Akça koyunların melediği yerde

Bir kuzucuk olmaz da ne olur?

Sen sağ ol, babam sağ olsun

Benim gibi nice oğul bağışlanır size

Uruz'un ısrarı karşısında dayanamadı Burla Hatun,
ince belli kırk bey kızının arasına katıldı.

Çengelin asılı olduğu yere sürükleye sürükleye getirdiler
Uruz'u azgın dinli kafirler.

Görelim burada Uruz neler söylemiş:

*Bre sapkın aman
Yoktur Allah'ın birliğine güman
Bırakın beni bu ağaçla dertleşeyim
Üzülme sana ağaç der isem
Mekke'yle Medine'nin kapısı sendendir
Musa'nın elindeki kutlu asa senden
Gürül gürül ırmakların üstünde köprü oldun
Kahramanlar kahramanı Ali'nin atının eyeri oldun
Zülfikarın kını sensin, kabzası sen
Hasan'la Hüseyin senden yapılan bir beşikte sallandı
Erkeğin de kadının da korkususun
Başına bakar olsam başsız ağaç
Köküne bakar olsam köksüz ağaç
Beni asarlarsa sana, çekme bırak ağaç
Yiğitliğim tutsun seni çekme ağaç
Bizim elde olmalıydın
Siyahi kölelerime buyursaydım
Seni pare pare pareliyelerdi*

Uruz Oğlan, ağaçla söyleştikten sonra
şöyle söyledi:

*Tavla tavla bağlanan atıma yazık
Kardeş diye beslediğim arkadaşıma yazık
Avcumda çırpınan şahin kuşuma yazık
Yetişmesiyle tutan tazıma yazık
Beyliğe doymadım kendime yazık
Yiğitlikten usanmayan canıma yazık*

Yanık ciğeri dağlandı, gözlerinden epil epil yaş
süzüldü Uruz'un.

Salur Kazan'la Karaca Çoban dört nala at sürmüşler,
kafirin eşiğine varmışlardı.

Karaca Çoban'ın sapanının ayası, üç yaşındaki dana derisindendi.
Üç keçi tüyünden yapılmıştı kolları.
Çatlayıcısı bir keçi tüyündendi.

Her atışta yüz kiloya yakın taş atardı.

Hedefinden şaşmaz, yere düşse ocak gibi oyar, toz gibi ufalanır, savrulurdu.

Üç yıl ot bitmezdi taşın oyduğu yerde.

Semiz koyunla zayıf toklu yamaçta kalsa

hiç bir kurt sapanın korkusundan yanaşamazdı.

Karaca Çoban Yaradan'a sığınıp sapan çatlatınca

dünya alem sapkın dinli kafirin

gözüne karanlık göründü.

Kazan bey şöyle dedi:

'Karacık Çoban!

Anamı isteyeyim, çekip alayım kafirden, at ayağı altında çiğnenmesin.'

At ayağı hızlı, ozan dili kıvrak olurmuş.

Kazan bey, azgın dinli kafire

söylemiş, görelim ne söylemiş:

Bre Şökli Melik

Penceresi altından çadırlarımı toplayıp getirmişsin

Gölge olsun sana

Gömümü, akçemi getirmişsin

Harçlık olsun sana

Kırk ince belli bey kızıyla Burla hatunumu getirmişsin

tutsak olsun sana

Oğlum Uruz'la kırk civanımı getirmişsin

Köle olsun sana

Tavla tavla koç atlarımı getirmişsin

Binek olsun sana

Katar katar develerimi yedeğe çekmişsin

Yük taşıyıcısı olsun sana

Ak pürçekli anamı getirmişsin

Bre azgın dinli kafir, ver anamı

Verirsen döner giderim

Şökli Melik, Kazan beyi dinledikten sonra şöyle dedi:

Bre Kazan

Penceresi altından çadırını getirdik

bizimdir

Kırk ince belli kızını getirdik

bizimdir

Oğlum Uruz'la kırk civanını getirdik

bizimdir

Tavla tavla koç atlarını getirdik

bizimdir

Katar katar develerini çektik yedeğe

bizimdir

ak pürçekli ananı getirdik

bizimdir

Vermeyiz sana

Yayhan papaz oğluna veririz, ondan oğlu doğar

sana düşman ederiz

Karacık Çoban hiddetten yerinde duramıyordu.

Duyguları coştı, nefreti kabardı, sinirleri

gerildi, görelim neler söyledi:

Bre sapkın dinli, eksik akıllı kafir

Akılsız değneksiz kafir

Karşıda uzayan başı karlı kara dağlar yaşlanmıştır

üzerinde ot bitmez

Yiğit yiğit atlar yaşlanmıştır

tay vermez

Kızıl kızıl develer yaşlanmıştır

yavru vermez

Bre sapkın dinli kafir

beyimin anası yaşlanmıştır

oğul vermez

Şayet dölünü almaksa muradın kara gözlü kızını getir ver

Kazan beyime. Bre azgın dinli kafir, beyimden

oğlu olsun kızının, onu hasım yapın Kazan beyime.

Tam bu sırada, birbirinden güçlü ve hışımlı Oğuz

beyleri erişti Kazan'ın imdadına.

Beşiğinin örtüsü kara deve derisinden olan, hiddetlendiğinde

kara taşı kül gibi ufalayan, bıyığını

ensesinde yedi yerden bağlayan, yiğitler yiğidi

Kara Göne yetişmişti.

‘Kazanım, kardeşim!’ diye bağırdı, ‘çal kılıcını, yetiştim’.

Sonra, kapı derbendindeki demir kapıyı tepip alan,

altmış tutam alaca mızrağının ucunda

savaşçıları bağırtan, Kıyan Selçuk'un oğlu

Deli Dünder fırtına gibi esti meydana.

‘Çal kılıcını Kazan ağam! Çal, yetiştim!’ diye bağırdı.

Onların ardından,

Hemid'le Merdin Kalesi'ni yıkan, yayı demirden

Kapçak Melik'in burnundan kan kusturan, Kazan'ın kızını
yiğitlikle alan, Oğuz'un ak sakallılarının
övgüsünü kazanmış olan, şalvarı al ipekten, atı
yaban ördeği püsküllü, Kara Göne oğlu
Kara Budak girdi meydana.

'Durma, çal kılıcını ağam, yetiştim' diye bağırarak inletti
meydanı.

Onu takiben, izin almaksızın Bayındır Han'ın düşmanını
bastırarak, altmış bir kafire kan
kusturmuş olan, boz atının yelesi üstünde
kar durduran, Gaflet Koca oğlu Şer Şemseddin
sürmüştü dört nala atını.

'Vur kafire Kazan ağam, çal kılıcını, yetiştim' diye bağırdı.

Çok geçmedi, Parasarın Bayburt Hisarı'ndan uçarak çıkan,
alaca gerdeğine karşı duran, yedi kızın umudu, güçlü Oğuz'un
en imrenilen yiğidi, Kazan Bey'in inançlısı, boz aygırı olan
Bamsı Beyrek yetişti.

'Çal kılıcını yiğidim, Kazan Bey'im' dedi, 'durma çal
sapkın dinliye, yetiştim'.

Onun ardından, dönüp bakınca alımlı çalımlı, kartal
bakışlı, türlü süslü eklem kuşaklı, kulağı altın küpeli,
kudretli Oğul ulularını birer birer atından düşüren, Kazılık
Koca oğlu Bey Yigenek kavuştu.

O da hiddetle bağırdı, 'Kazan Bey'im ne durursun, çal
kılıcını, yetiştim!'

Derken, topuklarını altmış ögeç derisinin kürkü örtmediği,
kulaklarını altı ögeç gününün kapayamadığı,
gelişmiş kasları, uzun, sert baldırları ile
Aruz Koca düştü meydana.

'Yetiştim erim, çal kılıcını' diye bağırdı.
Aruz Koca, Kazan beyin dayısıydı.

Ardından, Elçi'nin yüzünü gören, Oğuz'un sahabilerinden
sinirleri gerildiğinde, bıyıklarından kan damlayan
Bügdüz Emen geldi dört nala.

'Çal kılıcını izzetli beyim' diye bağırdı, 'çal
sapkın dinli kafire, yetiştim.'

Kafirleri it arkasında aşağılayan, obasından

çıkıldığında Aygır Gözler’de at yüzdüren, elliyedi kaleyi fethetmiş olan, Ak Melik Çeşme kızıyla evli olan, Sofi Sandal Melik’e kan kusturan, kırk cübbeye bürünerek, otuzyedici kale beyinin güzel kızını gasbederek, kendisine mal edinen, Eylik Koca’nın oğlu Alp Eren erişti.
O da bağırdı Kazan Bey’e, ‘Çal kılıcını’ diye.

Yetişen kudretli Oğuz beyleri,
korkusuz yiğitleri, cengaverleri saymakla bitmez.
Cümlesi geldiler, arı sudan abdest aldılar,
ak alınlarını toprağa sürdüler, iki rekat
namaz kılıp, Allah’a yakardılar.
Adı güzel Muhammed’e salat u selamda bulundular.
Tanrı’dan nusret dilediler.

Yüreklerinde korku adına bir zerrecik olmayan
Oğuz yiğitleri, azgın dinli kafire
at salıp kılıç çaldılar.

Keskin kılıçlar şıkırdadı, gün ışığında parladı.
Sapkın dinli kafir neye uğradığını şaşırıldı.

Davullar çınladı, gümbür gümbür dövüldü, burması altın tunçtan savaş boruları inletti meydanı.
Bir yiğit harmanıydı burası.

Yüreğinde erlik olan meydana çıkacaktı.

Namertler, saldırganlar sığınacak yer aradılar.

Sanki kıyamet kopuyordu. Meydan kesik başlarla
dolmuş, kan oluk oluk aktı.

Yorulmak bilmeyen yiğit atlar koştu, kişnedi, şaha kalktı.

Düşman başı top gibi yuvarlandı yere.

Alaca mızraklar havada uçtu.

Kara çelik kılıçlar çalındıkça ağız düştü,

Üç kanatlı kayından oklar kırıldı atmaktan, temrensiz kaldı.

Kıyamet günüydü sanki.

Hizmetçi beyinden, bey hizmetçisinden ayrıldı o gün.

İç Oğuz yiğitleri ile Kazan ortaya yüklenmişti.

Deli Dünderla dış Oğuz beyleri sağdan, saldırmıştı.

Şökli Melik yaralı aygır gibi böğürerek

düştü atından, kara başını kestiler, paramparça ederek
al kanını toprağa süzdüler.

Sağda Kara Tüken, Melike Kıyan, Selçuk oğlu Deli Dünder

girişmişti kafire, kırmış geçirmişti.

Solda Buğacık Melike Kara Göne'nin oğlu Deli Budak
altı dilimli gürzüyle vurduğu kafiri at boynunu
kucaklatıp yere düşürüyor, dünya alemi gözüne karartıyordu.
Kazan Bey'in karındaşı sapkın dinli kafirin tuğ ve sancağını
kılıçlıyor, yere atıyordu.

Dere tepe kafirin pis kanıyla bulandı,
leşlere kuzgunlar, kargalar üşüştü.
Oniki bin kafir kırılmıştı.

Beri yanda beş yüz Oğuz yiğidi
şehid olmuştu.

Aman dileyen bağışlandı, kaçan kurtuldu.

Oğuz beyleri bir hayli ganimet topladı.

Askerini, çoluğunu çocuğunu, ailesini, gömüsünü, malını
mülkünü alarak geri döndü Kazan Bey.

Altın tahtını yeniden yükseltti, otağını yeniden kurdu.

Karacık Çoban'ı söz verdiği üzere tavla tavla atlarının
başına geçirdi.

Yedi gün yedi gece şölen kuruldu, zafer neşesine
keyiflendiler, yiyip içtiler.

Kırk köleyle kırk cariye çocuğu azad ettiler Uruz'un
başı için.

Korkusuz yiğitlere
toprak bağışlandı, yurt verildi.
Cübbe, çuha, şalvar armağan edildi.

Dedem Korkut deyiş dedi, destan söyledi, öykü anlattı.
Bu Oğuznâme'yi düzenledi, görelim ne söyledi:

Hani bey dediğim erenler

Dünya benimdir diyenler

Ecel alıp toprak gizler

Geçici dünya kime kaldı

Gelişli gidişli dünya

Ahiri ölümlü dünya.

Hanım yakarayım Kadir Tanrı'ya, el açıp dua edeyim:

Karlı kara dağların yerinde dursun. Gölgeli büyük ağaç
daim olsun. Çağıldayan suların kurumamasın.

Allah namerde el açtırmasın.

Koşan ak boz atın teklemesin.

Çarpışan kara çelik öz kılıncın kırılmasın.

Alaca mızrağın dağılmasın.

Ak sakallı atanın mekanı cennet olsun.

Ak pürçekli ananın yeri cennet olsun.

Son nefesinde, ölüm döşeginde imandan
ayrılmasın.

Duama katılanlar Allah'ın Cemalini görsün.

Ak alnına beş kelime duada bulunduk, makbul olsun.

Allah'ın bağışladığı umut kesilmesin.

Bağışlansın günahlarınız.

Adı güzel Mustafa'nın yüzü suyuna bağışlasın.

İki Gece Işık Saçan Taş

Kam Püre'nin Oğlu Bamsı Beyrek'in Hikâyesi

Kam Gan'ın oğlu Bayındır Han, yerinden doğrulmuş,
kara yerin üzerine ak otağını dikmişti.

Alaca gölgesi göğe yükseliyordu.

Bin yerde ipek halı seccadeler serilmişti.

Dış ve İç Oğuz uluları, beyleri,

Han Bayındır'ın meclisine gelmişlerdi.

Karşısında Kara Göne oğlu Kara Budak vardı Bayındır Han'ın.

Sağında Kazan Bey'in oğlu Uruz oturmaktaydı.

Sol yanında Kazılık Koca oğlu Yigenek Bey
duruyordu.

Pay Püre Bey, Oğuz beylerini bir süre seyretti,
yüreğinden bir ah dumanı yükseldi,

içinin eridiğini duydu, bağıra bağıra ağlamaya başladı.

Kudretli Oğuz'un beylerinden Bayındır Han'ın damadı,

Salur Kazan, dizlerinin üzerine çöktü, Pay Püre'nin
kederli çehresine bakarak,

'Pay Püre beyim niçin ağlarsın? Kederine sebep nedir?'
diye sordu.

'Kazan Han nasıl ağlamayayım?' dedi Pay Püre Bey,

'Nasıl sızlanmayayım? Kederim içime sığmaz,

kaygım umudumdan büyüktür, oğuldan yana

nasibi olmayan bir zavallıyım işte. Kardeşim yok

oğlum yok, tacımı tahtımı bırakacağım,
obamı emanet edeceğim bir dayanağım yok, ben
ağlamayayım da
kimler ağlasın, ben yanmayayım da kimler yansın?’

Pay Püre’nin acısı Kazan Bey’i gayrete düşürdü.

‘Dileğini anlarım’ dedi, ‘kederini bilirim.’

‘Dileğim budur’ dedi Pay Püre.

‘Tacını tahtını bırakacağın bir oğul mu istersin?’

diye sordu Kazan Bey.

‘Evet’ dedi Pay Püre, ‘benim de bir evladım olsa,

hanlar hanı Bayındır Han’ımın

meclisine girse, ona hizmet eylese,

bakıp bakıp gönensem, kıvansam.’

Güçlü Oğuz beylerinin yüreklerine sindi bu hasret.

Pay Püre’nin dileği için, ellerini göğe kaldırıp

Kadir Mevla’ya yakarıшта bulundular.

Niyaz eyledi, dilek dilediler,

‘Allah sana bir oğul bağışlasın’ dediler.

Beylerin iyilik dileği dilek, kötülük muradı murat idi.

Ardından Pay Piçen Bey kalktı ayağa ve

meclise seslendi:

‘İzzetli Oğuz uluları, benim de bir dileğim var,

benim için de Allah’a niyazda bulunun.’

‘Senin dileğin nedir?’ diye sordular.

‘Allah’tan hayırlı bir kız evlat isterim’ dedi Pay Piçen.

Oğuz beyleri, hep birlikte el kaldırıp duada bulundular,

‘Allah sana iyilik kaynağı bir kız çocuk bağışlasın’ dediler.

Pay Piçen duygulandı, ‘Burada bu sözüme kulak verin ki,

eğer bir kızım olursa, Pay Püre’nin oğluna beşik kertmesi

olsun, onun yavuklusu olarak adıyorum onu.’

Günler günleri kovaladı, bir hayli zaman geçti

bu söyleşmelerin üzerinden.

Şanı Yüce Allah, Pay Püre’ye bir oğul,

Pay Piçen’e de bir kız çocuğu bağışladı.

Oğuz uluları duyunca bunu, sevindiler.

Bezirganlarını çağırdı Pay Püre, onlara buyrukta bulundu:

‘Allah Teâlâ bana bir oğul bağışladı’ dedi, ‘Rum iline

gittiğinizde oğlum için güzel hediyeler getirmenizi istiyorum.’

Yola düştüler Bezirganlar, gece gündüz durmaksızın at sürdüler, gele gele İstanbul’a geldiler. Eşine rastlanmaz, pahası ödenmez nadide hediyeler aldılar Pay Püre’nin oğlu için. Ak kirişli sert katı bir yay, bir deniz taşı boz aygır, bir de altı kanatlı gürz aldılar.

Pay Püre’nin oğlu beş adım atmış ömür merdiveninde beş yaşına ermiş, günler ayları, aylar yılları kovalamış on yaşına, derken onbeş yaşına erişmiş, kartal hünerli, güçlü kuvvetli, alımlı ve çalımlı bir yiğit oluvermişti. Baş kesmeyen, kan dökmeyene isim konmazdı o zamanda. Pay Püre Bey’in taze civan oğlu at bindi atlandı, kılıç kuşandı, ok sırtlandı, ava çıktı. Dağ taş gezer, av avlarken babasının tavlasına rasgeldi.

Tavlacıbaşı Bey’in biricik civan oğlunu görünce sevinç içinde karşıladı, atından indirip konuk etti.

Sofra kurdu, yiyip içtiler, türlü ikramlarda bulundu. Bezirganlar, Kara Derbent ağzına konmuşlardı. Muradına, dileğine erişmesin Evnük Kalesi’nin muhbirleri, ihbar ettiler bunu.

Beşyüz sapkın dinli kafir ansızın saldırdılar bezirganların üstüne. Uykuda apansız yakalanmışlardı. Malları yağmalandı, büyüğü yakalandı, küçüğü kurtuldu, kaçarak Oğuz’a geldi.

Oğuz sınırında alaca gölgelik dikilmişti. Bezirgan korkulu gözlerle baktı. Güzel çehreli, korkusuz bir Oğuz genci, bir bey oğlu kırk yiğidiyle oturuyordu.

‘Oğuz’un güzel yiğitlerinden bir yiğit bu’ diyerek yürüdü Bezirgan.

Yaklaştı, yiğitler farkedince, onlara seslendi, görelim hanım ne söylemiş:

Ey yiğitler yiğidi

Ey beyler beyi

Ünümü bil, sözüme kulak ver

Onaltı yıl önce ayrılmıştık Oğuz Obası'ndan

Mal getiriyorduk Oğuz beylerine

Kara Derbent ağzına göğüs vermiştik

tırmanmaktaydık

Evnük Kalesi'nden beşyüz azgın dinli kafir saldırdı

üzerimize

Kardeşimiz tutsak oldu

Mallar yağmalandı

Kara başımı zor kaldırdım sana eriştim

kara başımın sadakası olsun

ey yiğitler yiğidi bana yardım et

Elindeki altın kadehi yere attı Oğuz genci.

‘Giysimi, koç atımı

yetiştirin bana’ diye ünledi.

‘Beni seven at binsin, bana güvenen kılıç kuşansın,

bana inanan sert yayını beline vursun.’

Yiğitler at bindi, kılıç kuşandılar.

Bezirgan rehber oldu, öne düştü.

Bu sıra sapkın dinli kafir, yağmaladığı malı bölüşmekteydi.

Yiğitler meydanının arslanı, pehlivanların

başı, boz oğlan kavuştu.

Bir demedi, iki demedi, kafire kılıç çaldı, baş kaldıranı

tepeledi, çarpıştı, bezirganların malını mülkünü

kurtardı.

Bezirgânlar, “Sen bize yardım ettin, eşi benzeri

görülmedik erlikte bulundun” dediler,

“dilediğin malı alabilir, beğendiğine sahip

olabilirsin.”

Yiğit, bakışlarını deniz tayı boz aygırdan

alamıyordu. İlk onaya yöneldi.

Ardından ak kirişli yay ile altı kanatlı

gürzü istedi.

Bezirgânların beti benzi attı, dilleri titredi.

Yiğit, “Bre çok mu istedim?” diye sordu.

“Neden çok olsun ki” dediler bezirgânlar ve

eklediler: “Bizim yiğitler yiğidi beyimizin

bir oğlu var, istediğin üç Őeyi de ona
götürüyorduk.”

Yiğit, “Kimdir beyimizin oğlu?” diye sordu.

Bezirgânlar, “Pay Püre’nin oğlu Bamsı” dediler.

Yiğit güldü; “Şimdi sizden minnetle almaktansa
bey babamın katında minnetsiz almak yeğdir” diyerek
atını kamçıladı, yola düştü.

Bezirgânlar Şaşkın gözlerle ardından bakakaldılar;
“Erdemli yiğit! Güzel yiğit!” dediler.

Pay Püre çadırına geldiğinde, bezirgânların
dönmüş olduğunu öğrendi, sevindi; çadırlar, otağlar
ve alaca gölgelikler yükseltti.

İpek halılar serdirdi.

Şölen verdi, sofru kurdu.

Oğlunu sağına oturttu.

Neler olup bittiğini sordu.

Yiğit Bamsı, bezirgânlara, kahramanca çarpıŐmasına
dair bir tek söz etmedi.

Bezirgânlar çıktı huzura, selam verdiler, Bamsı’yı Pey Püre’nin
sağında görünce iyice ŐaŐırdılar, gelip saygı ve hayranlıkla
elini öptüler. Pay Püre bir anlam veremedi buna,
hiddetlendi: “Bre namertler, baba dururken oğul eli
öpülür mü?”

Bezirganlar, “Senin oğlun mu bu yiğit?” diye sordular.

Pay Püre, “Evet” diye gürlledi.

Bezirgânlar, “Beyim, yiğitler yiğidi beyim, güzeller
güzeli ağam” diye başladılar, “bu yiğit yetiŐmeseydi
malımızı azgın dinli kafir gaspedecek,
bizi tutsak edecek, Gürcistan’a götürcekti.”

Pay Püre’nin göğsü kabardı, oğluna ışıltılı gözlerle
baktı ve meydana gürlledi:

“Bre bu oğlana ad koyacak kadar kan dökmüş,
can almış mıdır?”

“Aldığı can, döktüğü kan
fazladır beyim” dediler.

Güçlü Oğuz beylerini çağırđı. Pay Püre,
sofrasını genişletti, uluları, yiğitleri, beyleri
konukladı.

Dedem Korkut geldi boy boyladı, soy soyladı, oğlanın adını verdi, görelim ne söyledi:

*Ünümü bil, sözümü duy Pay Püre Bey
Allah bir oğul bağısladı sana tutuversin
Ak sancağı yükseltince müslümanlar ardı olsun
Karşıda uzayan karlı dağlardan aşınca
Allah yiğit oğluna geçit versin
Kanlı sulardan geçince köprü versin
Eli kanlı kafire dalınca
Korkusuz oğluna fırsat versin
Oğlunu Bamsım diye okşarsın
Adı boz aygırlı Bamsı Beyrek olsun
ismini ben verdim yaşını Allah bağıslasın*

Güçlü Oğuz beyleri ellerini kaldırıp dua ettiler, “Bu kutlu isim bu yiğide uğurlu olsun” dediler.

At bindiler. Beyrek de boz aygırını çektirdi. Aladağ’a alaca asker avına çıktı.

Oğuz yiğitleri ilerlerken bir geyik sürüsüyle

karşılaştı. Bamsı Beyrek birini gözüne kestirdi, ardına düştü. Gide gide bir yere geldi ki ne görsün:

Yemyeşil çimende

al bir otağ yükseliyor.

“Allahım, bu çadır kimin ola ki?” diye

düşündü. Bilmiyordu, bu kırmızı otağ,

alacağı elâ gözlü dilberindi.

Gitmekten çekindi önce, utandı,

fakat ne olursa olsun, gidip avımı alacağım,

diyerek çadıra yaklaştı, arka ayağından vurdu

geyiği. Banı Çiçek’in otağıydı burası.

İçerden bakıyor ve dadılarına şöyle

diyordu Banı Çiçek:

“Bize yiğitlik mi taşıyor bu?

Pay isteyin ondan, bakalım

ne diyecek?”

Kısırca yenge vardı, pay istedi:

“Heey, yiğit! Geyikten payımızı isteriz.”

Beyrek,

“Ben avcı değilim, bey oğluyum” dedi,

“alın tümü sizin olsun geyiğin, lâkin merak
ettim, bu çadır kimindir?”

Kısırcıca Yenge, “Yiğidim” dedi, “Pay Piçen Bey’in
kızı Banı Çiçeğindir bu otağ.”

Beyrek saygı içinde, usul usul döndü,
uzaklaştı.

Obanın genç kızları geyiği Banı Çiçeğin
önüne getirip serdiler.

Semiz bir yaban geyiğiymiş bu.

Banı Çiçek sordu:

“Kızlar, bu yiğit kimdir?”

“Sultanım” dediler kızlar, “yüzü örtülü
güzel bey oğludur.”

Banı Çiçek heyecanlandı.

“Bu yiğit, babamın beni verdiği
yüzü örtülü Beyrek olmasın, çağırın
gelsin bakalım.”

Seslendiler, Beyrek geldi.

Banı Çiçek yaşmaklanarak sordu:

“Yiğit, nereden gelirsin?”

“İç Oğuz’dan” dedi Beyrek.

“Kimlerdensin?”

“Pay Püre oğlu Bamsı Beyrek
derler bana.”

“Peki ne yapmaya geldin?”

“Pay Piçen’in kızını görmeye.”

Banı Çiçek kurnaz kurnaz gülümsedi.

İstifini bozmamaya çalışarak
oyunu sürdürdü:

“Onu görmek kolay değildir.

Ben, dadısıyım.

Gel seninle ava çıkalım,

eğer atın atımı geçerse onunkini

geçmiş olur, sonra ok atalım,

güreşelim, beni geçer ve yenersen,

onu geçmiş ve yenmiş olursun.”

Atlanıp meydana çıktılar.

Beyreğin atı, Banı Çiçek'i geride bıraktı. Oku okunu geçti.

Attan inip güreştiler, iki pehlivan olup sarmaştılar. Bir süre yenişemediler. Bamsı Beyrek, yenilmesi halinde Oğuz içinde itibarının kalmayacağını biliyordu. İnce belinden kavradı Banı'yı yere yıktı, sırtını toprağa vurdu.

“Aman” dedi kız, “Pay Piçen'in kızı Banı Çiçek benim.”

Bamsı parmağındaki altın yüzüğü çıkarıp Banı Çiçek'in parmağına geçirdi, “Düğünümüz kutlu, nişanımız uğurlu olsun” dedi.

Ayrılıp eve döndüler. Beyrek ak sakallı babasıyla karşılaştı.

“Oğuz'da bugün neler oldu?” diye sorunca, “Neler olsun ki, oğlu olan evlendirmiş, kızı olan kocaya vermiş” diye cevapladı.

Babası, “Oğlum” dedi, “sen de evlenmek istiyor musun?”

“Evet” dedi Beyrek. “Oğuz'dan kimin kızını istersin?” diye sordu.

“Baba” dedi Beyrek, “öyle bir kız isterim ki, ben yerimden doğrulmadan o kalkmalı, kara koç atıma binmeden o yekinmeli, düşmanıma varmadan, o bana baş getirmeli.”

Babası bir süre düşündü, gözleri parladı, “Sen” dedi Beyrek'e, “kız değil, yoldaş istiyorsun. Senin düşündeki, Pay Piçe'nin kızı Banı Çiçek'tir.”

“Evet” diye atıldı Beyrek. “İyi düşün oğul” dedi babası, “Banı Çiçeğin Deli Karçar adında bir kardeşi vardır, kız isteyen sağ komaz.”

“Peki ne yapacağız?” diye sordu Beyrek.

“Oğuz beylerini çadırımıza çağıralım,
görüşüp danışalım” dedi babası.
Güçlü Oğuz beyleri çağrıldı, konuk edildi.
Beylerden bir bey,
“Bu kızı istemeye kimi gönderelim?” diye sordu.

Herkes, Dede Korkut’un uygun
olacağını söyledi.

Dedem Korkut geldi, söyledi:

“Madem beni gönderiyorsunuz, bilirsiniz Deli
Karçar, kardeşini isteyenin canına kasteder.
Bayındır Han’ın tavalasından iki koşucu beygir
getirin, keçi başlı bir geçer aygırıyla, toklu başlı
doru aygırını. Bir ani saldırıda
kendimi koruyabileyim, birine binip
ötekini yedekte çekebileyim.

Dede Korkut’un dileği uygun bulundu, Bayındır
Han’ın tavalasından iki atı getirdiler.

Korkut Ata birine bindi, birini yedekte çekti,
“Allahısmarladık” deyip gitti.

Dedem Korkut gidedursun Deli Karçar da
ak çadırını kara yere kurdurmuş, kızanlarıyla
atış talimi yapıyordu.

Dedem Korkut gelerek baş eğdi, bağır bastı, Allah
selamı verdi, Deli Karçar’ın ağzı köpüklendi.

“Selam başüstüne ey bahtı kararmış,
Kâdir Tanrı ak alnına belâ yazmış kişi!”
diye bağırды, “ayaklı buraya uğramaz, ağzı olan
suyumdan içmez, noldu sana, ecelin mi çağırды,
ne arıyorsun burada?”

Dedem Korkut söyledi, görelim neler söyledi:

*Karşıda uzayan kara dağları aşmaya geldim
Çağiltılı güzel suyundan geçmeye geldim
Genişçe eteğine, darca koltuğuna
yerleşmeye geldim
Allah’ın buyruğu
Peygamberin sözüyle
Dolunaydan ak
Güneşten ışıltılı kızkardeşin Banı Çiçeği
yiğitler yiğidi Bamsı Beyreğe istemeye*

geldim

Dedem Korkut sözünü bitirir bitirmez,

Deli Kaçar, adamlarına bağırdı:

“Çabuk kara aygırla, silahlarımı
yetiştirin bana.”

Dede Korkut gördü ki can

günüdür, Deli Kaçar at binip techizat

kuşanır kuşanmaz, Korkut Ata bir an

orada durmadı, ipi koparıp kösteği üzdü

canını kurtarmaya baktı.

O kaçtı öteki kovaladı.

Toklu başlı doru aygır yorulunca

Dede Korkut durmayıp

keçi başlı aygıra bindi.

Kaçta kovalaya on tepe aştılar.

Gözü dönmüş Deli Kaçar ardından

yetişince Dede Korkut şaşkına döndü,

Allah’a sığınarak İsm-i Azâm duası

okudu.

Deli Kaçar, kılıcını hışımla kaldırdı,

dileği, Dede Korkut’u tepeden aşağı

biçmekti. Korkut Ata,

“Elim kurusun!” diye ilenince Deli Kaçar’ın

kolu asılı kaldı.

Korkut Ata, erenlerden makbul bir er idi,

keramet sahibiydi.

Deli yakarmaya başladı, görelim ne

söyledi:

Medet aman

Allah’ın birliğine yoktur güman

Elimi iyileştirirsen eğer

Allah’ın buyruğu

Elçi’nin kavliyle

Kızkardeşim Banı Çiçeği

Bamsı Beyreğe vereceğim.

Üç kez yemin edip günahı için bağışlanma

dileyince Deli Kaçar’ın eli iyileşti, Allah’ın

buyruğuyla sapa sağlam oldu.

Dede Korkut'a,

“Kızkardeşim için ne istesem verir misiniz?”

diye sordu.

“Söyle bakalım” dedi Korkut Ata,

“ne isteyeceğini bilelim, ona göre.”

“Bin erkek deve istiyorum” dedi Karçar,

“dişi deve görmemiş, bin aygır isterim

kısrakla çiftleşmemiş, bin koyun dilerim

koça uğramamış, bin kuyruksuz

kulaksız köpek, bin de pire. Şayet

bunları getirirseniz kızı veririm, getirmezseniz

bu kez elimden kurtuldun, bir

dahakinde canını

bağışlamam, mutlaka öldürürüm.”

Dedem Korkut, atının yönünü

Pay Püre'nin obasına çevirdi, mahmuzladı,

otağa vardı, çadıra girip, selamladı.

Pay Püre,

“Dede” diye sordu, “oğlan mısın, kız mısın?”

“Oğlanım” dedi Korkut Ata.

“Peki nasıl kurtuldun Deli'nin

elinden?”

“Allah'ın yardımı, erenlerin duasıyla, kız

için de söz aldım.”

Beyrek, annesi ve kız kardeşlerinin

sevincine diyecek yoktu.

Pay Püre sordu:

“Ne kadar mal istedi Deli Karçar?”

Korkut Ata'nın yüzünde kaygı belirdi:

“Muradına ermeyesice, öyle şeyler

istedi ki vermekle bitmez!”

Pay Püre de kaygılandı:

“Neler istedi?” diye sorunca,

Korkut Ata anlattı:

“Bin tane kısrak görmemiş aygır,

bin tane dişisiyle çiftleşmemiş erkek deve,

bin tane koyun tanımamış koç, kuyruksuz

kulaksız köpek, bin tane de pire

istedi. Bunları getirirseniz kardeşimi alırsınız.

Yoksa seni yaşatmam” dedi.

Pay Püre, Korkut Ata’yı dikkatle

dinledikten sonra,

“Dede” dedi, üçünü ben bulursam, ikisini de sen bulur musun?”

Dede Korkut,

“Bulurum hanım” dedi, “yalnız köpekle pireyi sen bul” dedi Pay Püre.

Pay Püre, tavlavla tavlavla atlarına gitti, bin aygır seçti içlerinden; ardından deve bin semiz erkek deve, bin koç ayırdı.

Dede Korkut da bin tane kuyruksuz kulaksız köpekle, pire buldu.

Deli Karçar’a gitmek üzere yola koyuldu.

Deli Karçar duyunca geldiğini koştı, karşıladı hemen. Aygırları, develeri, koçları beğendi, köpekleri görünce bir kahkaha attı ve Dede’ye sordu:

“Dileğimin tümü karşılanmamış, pireler nerde?”

Dede Korkut,

“Oğul” dedi, “sığır için sinek neyse insan için pire de öyledir, tehlikeli bir canavardır, hepsini bir kapalı yerde topladım, gel semizini seç, güçsüzünü bırak”,

Deli’yi pirelerin olduğu ağıla getirdi, giysilerini çıkarıp içeri soktu, kapıyı kapadı.

Girince pireler Karçar’a saldırdılar, başa çıkamadığını görünce yalvarmaya başladı:

“Yardım et Dede! Kerem eyle, Allah’ı seversen aç kapıyı.”

Dede Korkut,

“Oğul ne bağıryorsun, onları sen istemiştin?

Niçin bunaldın, semizini seç, zayıfını bırak” deyince,

Karçar,

“Dede Sultan” diye sürdürdü yalvarışını,

“Allah bunun semizini de kahretsin, güçsüzünü de,
aç kapıyı, kurtar beni!”

Açtı kapıyı Dede Korkut, Deli
can havliyle çıktı, bedeni tümüyle pirelenmiş,
canı başından çıkmak üzereydi.

Dede'nin ayaklarına kapandı.

“Allah aşkına kurtar beni!” diye bağıyordu.

Dede Korkut,

“Git” dedi, “bekleme, suya at kendini”

Deli Karçar duyar duymaz koşarak suya
atladı, pireler aktı, rahatladı, giysilerini
giyerek çadırına vardı, düğün hazırlıklarına
girişti.

Oğuzlar arasında, evlenen yiğit,
ok atar, nereye düşerse gelin
odası oraya yapılırdı.

Beyrek Han'ın attığı okun
dibine gelin odası kuruldu.

Gelinlik armağanı olarak adaklısından
gösterişli bir kırmızı kaftan geldi.

Beyrek onu giyindi. Arkadaşları üzüldüler,
sorunca,

“Nasıl üzülmeyselim” dediler, “sen kırmızı,
biz ak kaftan giyiyoruz.”

“Niçin zorunuza gidiyor ki?” diye sordu

Beyrek, “Bugün ben giyerim, yarın
vekilim giyer, ardından kırk gün
sırayla siz giyinirsiniz, sonunda bir
dervişe veririz.”

Kırk cengâver sofrada yiyip içip
eğlenmedeyken, sapkın dinli
kâfirin casusu boş durmamış, Bayburt Kalesi'nin
beyine haber uçurmuş.

“Ne durursun beyim! Oturacak zaman mıdır? Pay Piçen bey, sana sözlediği kızını Beyrek'e verdi,
bu gece gerdeğe giriyorlar.” demişti.

Muradına ermesin, o azgın dinli kâfir,
yedyüz savaşçısı ile yola çıktı.
Beyrek gelin odasında yiğitleriyle

eğlenmekteydi. Gece karanlığında, herkes
uykudayken kâfir otağa saldırdı.
Bayrağın vekili, çekti kılıcını,
“Başım beyimin başına feda olsun” diyerek
düşmana saldırınca şehit düştü.
Derin su batırır, kalabalık ürkütür, at koşar
yiğit övünür, yayan erin
umudu olmazmış.

Çarpışma sonunda Beyrek Hanla birlikte
otuzdokuz yiğit tutsak düştü.

Tan ağarınca Beyrek’in anne ve babası
gerdek çadırının yerle bir
olduğunu gördüler. Akılları başlarından uçtu.
Uçanlardan kuzgun, kaçanlardan tazı kalmış,
gelin odası dağıtılmış, sağdıç
şehit olmuştu.

Börkünü çıkarıp yere çaldı Beyreğin babası,
yakasını yırtarak, feryad ü figan edip
“Oğul! oğul!” diye dövünmeye başladı.
Ak pürçekli anasının gözlerinden boncuk boncuk
yaş aktı, ak yüzünü, acı tırnaklarıyla
yoldu, yanağını yırttı, kara saçını yoldu, ağlayıp
sızlayarak evine döndü.

Pay Püre’nin altın otağından ağıtlar yükseldi,
kimsenin yüzü gülmez oldu.

Gelini, kızı ak eline kızıl kına yakmaz oldu.
Yedi kız kardeşi kara elbise giyindi,
“Vay kardeşim vay! Vay beyim vay!” diye
dövündüler.

Banı Çiçek duyunca kara haberi,
ak kaftanını çıkarıp karalar giyindi,
güz elmasına benzeyen al yanağını
yırtarak hüngür hüngür ağladı, görelim
ne söyledi:

*Al duvağının sahibi
Alnımın başımın ümidi
Vay bey yiğidim
Vay gencim, erim vay*

Doyasıya yüzüne bakmadığım beyim

Nerelere gittin beni bırakarak

Göz açınca gördüğüm

Gönül verip sevdiğim

Bir yastığa baş koyduğum

Kazan beyin inançlısı

Güçlü Oğuz'un yüz akı

Hanım Beyrek vay!

Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder

işitince akı çıkarmış, karayı giymişti.

Beyrek Han'ın ne kadar dostu, arkadaşı
varsa yasa bürünmüş, umudu kesmişlerdi.

Günler ayları, aylar yılları kovalamış,
on altı yas yılı geçmişti. Beyreğin
ölüsünden, dirisinden bir haber yoktu.

Günlerden bir gün Deli Karçar

Bayındır Han'ın huzuruna gelmiş diz çöküp şöyle
demişti:

“Ömrün uzun olsun beyim!

Sağ olsaydı onaltı yıl boyunca çıkıp

gelirdi. Hayatta olduğunu haber

verseydi bir yiğit, ona sırmadan giysiler, cübbeler,

altın akçeler verirdim, öldüğünü bildirene

kız kardeşimi bağışlardım.”

Muradına ermesin bunu duyan Yalancı oğlu

Yaltacuk atıldı:

“Sultanım! İzin verirsiniz gideyim, ölü

müdür sağ mıdır, haberini getireyim.”

Meğer Bamsı Beyrek, bir zaman, Yaltacuk'a

bir gömlek armağan etmişti.

Yalancı oğlu, gidip ona

kan bulaştırdı, Bayındır Han'a getirdi.

Han Bayındır, şaşkınlık içinde,

“Bu nedir?” diye sorunca,

“Beyrek hanı, Kara Derbent'te öldürmüşler, bu gömlek
onundur” dedi.

Beyler gömleği görünce ağlayıp sızlamaya

başladılar.

Bayındır Han hiddetlendi, beylere

bağırды:

“Bre ne ağlıyorsunuz! G6mleğin ona ait
olduğunu bilmiyoruz. Adaklısına g6sterelim hele.”

Banı iek’e g6turd6ler g6mleği, g6r6r g6rmez
tamdı.

“Evet” dedi, “bunu ben dikmiştim yiğit
beyim için.”

Der demez yaka yırttı, acı tırnağını
ak y6z6ne çaldı, g6z elmasına benzeyen yanağını yoldu,
g6relim ne s6yledi:

Vay g6z açınca g6rd6đ6m

G6n6l verip sevdiğim

Al duvağımın sahibi

Vay başımın, alnımın 6midi

Vay Beyrek Hanım vay!

Anne ve babası duyunca ak çıkarıp kara giydiler,
feryad u figan girdi obaya, g6l6 Oğuz beyleri
umudu kestiler.

Yalancı oğlu Yaltacuk, b6ylece k6k
d6đ6n6n6 yapmış, b6y6k d6đ6n6 için
tarih belirlemişti.

Pay P6re Bey ise bezirg6nlerini
ağırarak, onlara 6lke 6lke gezmelerini, Beyrek’ten
kesin bir haber getirmelerini buyurmuştu.

Bu emri alan bezirg6nlar yola koyuldular.

Gece demedi g6nd6z demediler, gele gele Bayburt
Hisarı’na geldiler.

Azgın dinli k6firin kutsal g6n6 idi o g6n.
Sofralar kurulmuş herkes yiyip içerek eğlenmekteydi.

Bezirg6nlar g6zlerine inanamadı. Beyrek de oradaydı,
kopuz alıyor, k6firleri eğlendiriyordu.

Y6ksek ardaktan dikkatle

bakınca Bezirg6nları farketdi.

Onlarla haberleşti, g6relim ne s6yledi:

Engin, havası g6zel ovadan gelen kervancı

Han babamın kadın anamın armağanı kervancı

Uzun bacaklı ko ata binen kervancı

Ünümü gör, sözüme kulak ver

Ulaş oğlu Salur Kazan'ı sorar olsam sağ mıdır kervancı?

Güçlü Selçuk arasında Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder'ı

Sorsam sağ mıdır kervancı?

Kara Göne oğlu Kara Budar hayatta mıdır?

Ak sakallı babamla, ak pürçekli anamı sorar olsam sağ mıdır lar kervancı?

Göz açınca gördüğüm

Gönül verip sevdiğim

Pay Piçen kızı Banı Çiçek beni bekler mi?

Anlat bana

Kara başım sana kurban olsun kervancı

Bezirgânlar, Beyreğin konuşması bitince,

görelim ne söyledi:

Sağ mısın, esenlikte misin beyim Bamsı

Onaltı senenin özlemiyle yanar mısın hanım Bamsı

Güçlü Oğuz ilinde Kazan Bey'i sorarsan hayattadır

Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder'dan sual edersen hayattadı.

Kara Göne oğlu Budağı sorar isen sağdır hanım Bamsı

Bütün beyler ak çıkardı kara giydi senin için

Ak sakallı babanla ak pürçekli anan

karalar giyindi senden sonra

Yedi kız kardeşin yedi kavşakta ağladılar

Güz elmasına benzeyen yanaklarını yırttılar.

Gidip gelmeyen kardeş yolunda gözyaşı döküp

feryad ettiler

Göz açıp gördüğün

Gönül verip sevdiğin Banı Çiçek küçük düğününü

yapıp, büyüğüne süre koydu

Yalancı oğlu Yaltacuk'a varır oldu

Parasarin Bayburt Hisarı'ndan kaçmaya bak

Gerdeğine dönmeye

Yavuklun kaçmadan çadırına kavuşmaya bak

Beyrek bunları duyunca doğruldu yerinden,

gözyaşlarını akıtarak yiğitlerin yanına vardı.

Kaba sarığını çıkarıp, hışımla yere attı:

“Ey benim can yoldaşlarım” diye kahırlandı,

“bilir misiniz neler oldu? Yalancı oğlu

Yaltacuk, obama öldüğümü iletmiş, babamın altın

pencereli otağında ölüm çığılığı yankırmış,

gelini kızı ak çıkarıp kara giymişler,

göz açınca gördüğüm, gönül verip sevdiğim

Banı Çiçek, yalancı oğlu Yaltacuk'a
gelin gider olmuş.”

Yiğitler de kaba sarıklarını yere çalmaya,
feryad u figan edip ağlaşmaya başladılar.

Azgın dinli kâfir beyinin bir kızı
vardı. Beyreğe tutkundu. Her gün
görmeye gelirdi. O gün geldiğinde
Beyreği üzüntülü görünce sordu:

“Her gelişimde seni şen şakrak görürdüm.
bugün hüzünlüsün, ey yiğit halin nicedir?”

“Nasıl üzülmeeyim” dedi Beyrek, “onaltı
sene oldu aile ocağından ayrılalı, han
babanın tutsağıyım bunca zamandır.

Anama, babama, kardeşlerime hasretim.

Ceylan gözlü bir yavuklum vardı, Yalancı oğlu
Yaltacuk denilen bir zâlim, benim
öldüğümü söyleyince, ona varacak olmuş.”

Kâfir beyinin kızı Beyreğe vurgundu,
“Eğer” dedi, “seni kaleden aşağı urganla
indirsem, varıp ananla babanla özlem giderir,
sonra döner beni helâlliğe alır mısınız?”

Beyrek yemin etti;

“Kılıcımla doğranayım, okumla oklanayım,
toprak gibi dağılıp, yer gibi kertileyim ki,
eğer Oğuz'a sağ esen varacak olursam,
dönüp seni nikâhlayacağım.”

Kız urganı getirip Beyreği belinden bağladı,
kale'nin burnundan aşağı saldı.

Ayağı toprağa değince Beyreğin yüzü ışıdı, yüreğine
sevinç açıldı, Allah'a sonsuz şükürler etti,
yola koyuldu. Sapkın dinli kâfirin
tavlasına uğradı, “Bir at bulup uçmalı” diye
düşünürken, deniz tayı boz aygırının otladığını
gördü. Boz aygır sahibini farkedince kişnedi, şaha
kalktı. Beyrek coşkuyla söyledi, görelim neler söyledi:

*Açık, engin bir meydana benzer alnın
İki gece ışılan taşa benzer gözlerin
Yelelerin ibrişimdir*

*İki çift kardeşi andırır kulakların
Yiğidi muradına eriştirirsin
Sana at demem, kardeş derim, kardeşimden ilerisin
Bir zorluk çatarsa başıma en yakın arkadaşımın*

Başını kaldırdı, yelesini salladı, kulaklarını
dikerek Beyreği karşıladı boz aygır.
Beyrek de sevgiyle kucaklayıp gözlerinden öptü,
sıçradı bindi, kalenin kapısına geldi.
Otuzdokuz arkadaşını emanet ederek
görelim ne söyledi:

*Ağzıma sövüp dururdun azgın dinli kâfir!
Kara domuz etinden yahni yedirdin zorla dayanamadım
Allah yol bağışladı bana, gidiyorum bre kâfir
Otuz dokuz yiğidimin emanet edildiği kâfir
Eksik bulursam birini, karşılığında on can alırım bilmiş ol
Onunu eksik bulursam yüz can alırım duymuş ol
Otuz dokuz yiğidimi emanet bırakıyorum bre kâfir*

Yola çıktı. Kırk kâfir at binerek
ardına düşüyse de yetişemeyip geri döndüler.
Beyrek Oğuz'a erişince ozanın gitmekte
olduğunu gördü, nereye gittiğini sordu.
Ozan, "dügüne" deyince, Beyreğin
Yüreğinin başı cazz etti.

"Düğün kimindir bre Ozan?" diye sordu,
cesaretini toplayarak. Korktuğu başına geldi.

"Yalancı oğlu Yaltacuk'un" dedi Ozan.

"Kimi alıyor?" diye sordu Beyrek.

"Beyrek hanın adaklısını" dedi Ozan.

"Kopuzunu ver, atımı vereyim" dedi Beyrek.

"Anlamadım" dedi Ozan.

"Doru aygırımı rehin bırakıyorum" dedi Beyrek,

"kopuzunu getirip alacağım, onu koru" dedi.

Kopuzu alarak, babasının obasına geldi

Beyrek. Yolda birkaç çoban gördü, ağlayıp sızlıyorlar,
taş yığıyorlardı, şaşırды, "Bre çobanlar!" dedi, "herkes
yoldaki taşı kaldırır, siz yığıyorsunuz, nedeni ne ola ki?"

Çobanlar, "Sen kendi halindesin, halimizden
ne anlarsın?"

"Bre haliniz nicedir?" diye sordu Beyrek.

“Beyimizin bir yiğit oğlu vardı” diye başladı.

Çobanlar, “onaltı senedir haber alınmazdı. Yalancı oğlu Yaltacuk adında bir namert, ölüm haberini getirince adaklısını ona bağışladılar.

Buradan yolu geçer, onu vuracağız, ona varmayıp dengine varsın.”

Beyreğin yüreği kabardı,

“Yüzünüz ak, yediğiniz helâl olsun” dedi.

Yürüdü sonra, babasının obasına vardı.

Evlerinin önündeki ulu ağacın dibinde bir pınar çağlardı.

Kız kardeşini gördü, su almaya gelmişti.

Gözünün yaşı, pınar gibi akmakta

“Kardeş! kardeş!” diye ağlamaktaydı,

“toyun kara oldu kardeş! düğünün yaşlı oldu!”

Beyreğin gönlüne ayrılık acısı çöktü, dayanamadı, gözlerinden yaş süzüldü, bağı ezildi, acı dolu bir sesle şöyle konuştu:

Ne ağlarsın ne yanarsın ağabey diye

Bağrımı yaktın, yüreğimi ezdin

N’oldu ağabeyine

Kaynar yağ mı döküldü yüreğine

Kara bağrın mı sarsıldı

Ne diye ağlar sızlanırsın ağabey diye

Bağrımı yaktın, yüreğimi ezdin

*Karşıda uzayan kara dağı sorar olsam
yaylağı kimin*

soğuk pınarından sual etsem içeni kim

Tavla tavla aygırları sorar olsam

bineni kim

Katar katar devesini sorar olsam

Yükü taşınan kim

Ağıllardaki akça koyunları sorar olsam

şölen sahibi kim

Karalı mavili çadırı sual etsem

gölgesi kim

Ağızdan dilden haber ver bana

Kara başım kurban olsun sana

Beyrek’i dinleyen kız kardeşi söyledi,

görelim hanım ne söyledi:

Hey Ozan!

Çalma söyleme ozan

Yaslı bir kızım ben neme gerek

Karşıda uzayan kara dağı sorar isen

Ağabeyim Beyreğin yaylasıydı bir zaman

O gideli yaylayanım kalmadı

Buz gibi sulardan sorar isen

Ağabeyim Beyreğin içmesiydi

O gideli içen kalmadı

Tavla tavla koç atları sorar isen

Ağabeyim Beyreğin binekleriydi

O gideli binen kalmadı

Katar katar develeri sorar isen

Ağabeyim Beyreğin yük taşıyıcısıydı

O gideli yükleyenim kalmadı

Ağıllardaki akça koyunları sorar isen

Ağabeyim gideli şölenim kalmadı

Karalı mavili çadırı sorar isen

Beyrek Han'ımındır

O gideli göçenim kalmadı

Ey Ozan!

Karşıda uzayan kara dağdan geldiğinde geçtiğinde

Beyrek adında bir yiğide rastlamadın mı

Çağıldayan suları aşır geldiğinde geçtiğinde

Beyrek adında bir yiğide rastlamadın mı

Ağır adlı şehirlerden gelip geçtiğinde

Beyrek adında bir yiğide rastlamadın mı

Gördüysen şayet bildir bana

Kurban olsun karabaşım sana

Karşı yatan kara dağım yıkılmıştır

Haberin yoktur senin

Gölgeli, yaşlı ağacım kesilmiştir

Haberin yoktur senin

Kardeşim yitip gitti

Haberin yoktur senin

Çalıp söyleme bre ozan

Ben yaşlı bir kızım nene gerek

İlerde düşün dernek var, oraya git ozan

Kız sözünü bitirince Beyrek ayrıldı,

Karalı mavili oturan büyük kızkardeşlerinin yanına geldi.

Çağırıp orada söyledi, görelim

ne söyledi:

*Sabahın seher çağında uyanıp kalkan kızlar
Ak çadırı terkedip kara otağa giren kızlar
Akı çıkarıp karayı giyen kızlar
Bağırleyin sertleşen yoğurttan ne var
Kara saçta pişen kül ekmeğinden ne var
Deri yaygıdaki ekmekten ne var
Üç gündür aç susuz yollardayım doyurun beni
Üç gün içinde Allah sevindirsin sizi*

Kızlar bunu duyunca, varıp yemek getirdi, Beyreği doyurdular.

Beyrek,
“Bacılar” dedi, “gözünüzün başınızın sadakası olsun, eski bir kaftan varsa getirin de giyip düğüne gideyim, getirir iade ederim.”

Kızlar varıp Beyreğin eski kaftanını getirdiler. Giyince beli beline, boyu boyuna, kolu koluna tam uydu. Ablalarından biri Beyreğe benzetti, kara gözlerinden boncuk boncuk yaş döküp söyledi, görelim hanım neler söyledi:

*Kara sürmeli gözlerin süzülmeseydi
Ağabeyim Beyrek derdim Ozan sana
Yanaklarını örtmeseydi kara saçın
Ağabeyim Beyrek derdim Ozan sana
Güçlü bileklerin fersizleşmeseydi
Ağabeyim Beyrek derdim Ozan sana
Salınarak yürüyüşünden
Arslana benzer duruşundan
Ardına bakışından
Ağabeyim Beyreğe benzersin
Sevindirdin, üzme ozan beni*

*Çalıp söyleme Ozan
Beyrek yiteli bize ozan gelmedi
Üzerimizden kaftan inmedi
Başımızdan örtü alınmadı
Boynuzu burmalı koçlarımız yerli yerinde*

Beyrek, kendi kendine, “bu kaftanla

kardeşlerim beni tanıdı, Oğuz beyleri de tanırlar” diye düşündü. Oğuz obasında kim dostudur, kim düşmanı, seçmek diledi, kaftanı çıkarıp kızlara geri verdi:

“Ne siz ne Beyrek kalsın, eski bir kaftan verdiniz ama başımı beynimi bırakmadınız” diye çıkıştı. Yamalı, eski bir deve çuvalı geçirdi sırtına, düğün yerine geldi.

Kazan Bey’in oğlu Uruz, beyler ulusu Yigenek, Kara Göne’nin oğlu Budak, Gaflet Koca’nın oğlu Şer Şemseddin ve Deli Karçar ok atıyorlardı.

Budak attığında, Beyrek, “Elin kolun sağ olsun” diyor, Uruz atınca, “varol” diye bağıyor, Yigenek atsa, “ellerin dert görmesin” diye sesleniyor, fakat damada sıra geldiğinde, “elin kurusun, parmakların çürüsün, kolun kopsun, hınzır oğlu hınzır” diye ileniyordu.

Yalancı oğlu Yaltacuk bunu duyunca hiddetlendi, “Bre sen kim oluyorsun da böyle konuşuyorsun? Gel benim yayımı çek, yoksa şimdi boynunu vurdururum” diye bağırdı.

Beyrek yayı kavradı, çekti, sündürdü, kabzasından kırarak parçaladı, önüne attı, “Bununla, sadece çıplak yerde Çayırkuşu vurulabilir” diye alay etti.

Yalancı oğlu Yaltacuk’un kızgınlığı arttı, “Beyreğin yayını getirin bana” diye bağırdı.

Beyrek, yayını görünce yoldaşlarını hatırlayarak ağladı, içi yandı, görelim ne söyledi:

*Tul Tulara girdiğim Tularası
Duharlıyı gemide bıraktığım düşman ülkesi
Elimdeki kıl okluklum aygır malı
Aygırı vererek aldığım ak kirişli sert yayım
Boğa bağışlayarak aldığım boğumlu kirişim*

*Endişeli, sıkıntılı bırakıp da geldim
Otuz dokuz arkadaşımı iki bezirgânımı*

Beyrek, sonra beylere dönerek,
“Sizin hatırınıza yay çekip ok atacağım” dedi.

Hedef, damadın yüzüğüydü. Beyrek, dikkatle yayı gerdi, oku bıraktı, güveyinin yüzüğünü vurup parçaladı.

Oğuz beyleri sevindi, coşkuyla alkışladılar.

Kazan Bey olup bitenleri seyrediyordu.

Beyreği yanına çağırıldı. Deli ozan gelerek
baş eğdi, bağrını bastı, selamladı,
görelim ne söyledi:

Seher vaktinde ıssız yerde ak otağ dikilince

Mavi gölgelik atlas ile yapılınc

Yiğit atlı tavla tavla çekilince

Bekçiler çağrılıp yardım istenince

Çalkanınca yağ dökülen bol nimetli

Zorda kalan yiğidin dayanağı

Çaresizin, güçsüzün umudu

Han Bayındır'ın damadı

Yırtıcı kuşun yavrusu

Türk elinin direği

Amit suyunun arslanı

Karacuk'un kaplanı

Yağz atın binicisi

Uruz hanın babası

Kazan beyin

Ününü gör, sözüme kulak ver

Sabahın er vaktinde uyanmışsın

Ak ormana girmiş

Ak kavağın budağından geçmişsin

Can yayını eğmiş

Okunu yerleştirmişsin

Adını gelin odasına vermişsin

Sağdakiler sağ beyler

Soldakiler sol beyler

Eşikte bağlılar

Sonda has beylerle oturmuşsun

Talihin yâver gitsin

Bahtın açık olsun

Kazan bey, Beyreğin konuşmasından sonra,

“Ozan” dedi, “benden ne istersin?”

altın akçe mi, hizmetçi mi, çadır mı?”

Beyrek,

“Hanım” dedi, “karnım aç, bırak düğün yemeğinden yiyeyim.”

Kazan bey şaşırды,

“Bu Deli Ozan şansını tepti, bırakın

bugünkü beyliğim onun olsun, ne yaparsa

yapsın, nereye dilerse gitsin” dedi beylerine.

Şölen sofrasına geldi Beyrek, karnını doyurduktan

sonra kapları kazanları devirdi, kırdı geçirdi.

Yahniyi çevreye saçtı. Sağdan gidene sağ aldı,

soldan gidene sol aldı. Haklıya haklı,

haksıza yüz karalığı değdi.

Durumu Kazan Bey’e bildirdiler,

“Bu Deli Ozan yemekleri döktü, kabı kacağı

kırdı” dediler, “bununla yetinmiyor, kadınların

meclisine girmek istiyor.”

Kazan Bey, “bırakın” dedi, “ne isterse yapsın.”

Beyrek, kadınların meclisine gitti. Zurnacı ve davulcuları

kovdu, kırıp döktü, kiminin başını yardı. Kiminin

kolunu kırdı. Kadınların çadırının eşiğinde

oturdu kaldı.

Kazan Bey’in hanımı, uzun boylu Burla Hatun

görünce kızdı. “Bre sana mı düşer!” diye bağırды, “destursuz

aramıza nasıl geliyorsun?”

“Kazan Bey” dedi Beyrek, “bana

izin verdi, kimse karışamaz işime.”

Burla Hatun, Kazan Bey’den buyruk olduğunu

duyunca daha seslenmedi. “Bırakın otursun” dedi.

Sonra Beyrek’e dönerek;

“Dileğin nedir bre deli Ozan?” diye sordu.

Beyrek,

“Gelinin oynamasını istiyorum” dedi, “ben kopuz çalacağım.”

Kısırca Yenge adında bir hanım vardı, ona seslendiler:

“Bre sen kalk oyna” dediler, “deli Ozan

senin gelin olmadığın nereden bilecek!”

Kısırca Yenge kalktı, Beyrek’e,

“Kocaya varan kız benim, çal oynayayım” dedi.

Beyrek aldı kopuzunu kucağına, görelim ne söyledi:

*Yemin ettim kısır kısrağa binmem
Binip de kutsal savaşlara varmam
Sana öküžün ardındaki çobanlar baksın
Baksın da gözlerinden boncuk boncuk
Yaşlar aksın*

*Onların yanına git
Muradını onlar versin
Bir işim yok seninle
Gelin kimse o kalksın
Kol sallasın oynasın
Ben kopuz çalayım*

Kısırca Yenge şaşkınlık içinde,
“Eyvah! zevâle eresi deli
tanıdı beni” deyip yerine oturdu.

Bu kez, Boğazca Fatma giydi kızın kaftanını,
“Çal bre deli Ozan” dedi,
“gelin benim, çal da oynayayım.”

Deli Ozan vurdu kopuza mızrabını,
görelim ne söyledi:

*Yemin ettim gebe kısrağa binmem asla
Binip de kutlu savaşlara varmam asla
Evinizin arkasında bir dere akmaz mıydı?
Köpeğiniz Barak diye çağrılmaz mıydı?
Kırk oynaşlı Boğazca Fatma değil mi adın senin
Daha nice ayıbını açıklamaz mıyım senin
Bir oyunum yok seninle
Git otur yerine
Gelin kimse o kalksın
Kopuz çalınca ben
El sallayıp oynasın*

“Vay ki vay!” diye ünledi Boğazca Fatma.

“Boğmaca çıkarasın inşallah, kalk kız
oynarsan oyna, oynamazsan
cehennemde oyna, Beyrek’ten sonra
bu hale düşeceğın belliydi. Elden
ne gelir, kalk da oyna.”

Kızıl kaftanını giydi Banı Çiçek,
yenine çekti ellerini, sakladı.

“Çal bre deli Ozan!” dedi, “gelin benim, çal da oynayayım.”

Beyrek aldı kopuzu sinesine, geldi

sözün binasına, görelim neler söyledi:

*Bu ilden gideli ben, deli olmuş
Bembeyaz karlar yağmış, dize çıkmış
Bey kızının evinde hizmetçi kalmamış
Maşrapa alarak suya varmış
Bileğinden on parmağını soğuk almış
Kızıl altın getirin bey kızına, tırnak yontun
Ayıptır han kızı, kocaya varmak ayıptır
Banı Çiçek kızdı, oynamayı bıraktı, Beyrek'e;
“Bre deli Ozan!” diye bağırdı, “söylediğini
kulağın duyar mı? Bana nasıl ayıp koşarsın?”
Gümüş tenli ak bileğini açarak, elini çıkardı,
Beyrek'in taktığı yüzük görüldü.
Beyrek burada söylemiş, görelim beyim
ne söylemiş:*

*Beyrek gideli tepe başına çıktın mı kız
Dört bir yanına seyirtip baktın mı kız
Kargıya benzer kara saçını yoldun mu kız
Kara gözden acı yaşlar döktün mü kız
Güz elması al yanağını yoldun mu kız
Kocaya varıyorsun sen, o yüzük benimdir, geri ver*

Banı Çiçek, bunun üzerine şöyle söyledi:

*Gideli Beyrek, tepe başına çok çıktım
Dört bir yana seyirtip çok baktım
Kargıya benzer kara saçımı çok yoldum
Güz elması al yanağımı çok yoldum
Gitti gelmez han yiğidim Beyreğim
diye çok ağladım
Sevdiğim Beyrek han sen değilsin
Bu yüzük senin değildir
Çok işaret vardır anda
İstiyorsan eğer işaretlerini söyle*

Beyrek aldı sözü, görelim ne söyledi:

*Sabahın seher çağında han kızı yerimden kalkmadım mı
Boz aygırın sırtına binmedim mi
Evine yaban geyikler yıkmadım mı
Sen beni yanına seslemedin mi
Meydanda seninle at koşturmadık mı
Senin atın benimkini geçmedi mi
Ok atmaca seninkini geride bırakmadım mı*

*Güreşte seni yenmedim mi
Altın yüzüğü parmağına geçirmedim mi
Sevdiceğin Bamsı Beyrek ben değil miyim?*

Banı Çiçek kulaklarına inanamadı.
Beyrekti, ta kendisiydi bu.
Cübbe ve çuhasıyla ayağına
kapandı. At bindi, Beyreğin anne ve babasına
müjde vermeye gitti, orada görelim
neler söyledi:

*Karadağın halka halka yıkılmıştı, yüceldi sonunda
Kanlı kanlı suların çekilmişti, çağladı sonunda
Kurumuştur koca ağacın, yerişdi sonunda
Yiğit atın yaşlanmıştı, tay verdi sonunda
Kızıl develerin kocamıştı, yavru verdi sonunda
Ak koyunun ihtiyarlamıştı, kuzu verdi sonunda
Onaltı yıllık özlemim, Beyrek döndü sonunda
Kaynana, kayın baba müjde ne verirsiniz?*

Beyreğin annesiyle babasının yüreği, sevinçle
kabardı, görelim neler söylediler:

*Dilin için öleyim gelin
Yoluna kurban olayım gelin
Yalan ise doğrulansın bu sözlerin gelin
Sağlıkla esenlikle çıkıp gelirse
Karşıda uzayan kara dağlar yaylağın olsun
Soğuk soğuk pınarları çeşmen olsun
Hizmetçim, halayığım kölen olsun
En güçlü atlarım bineğın olsun
Katar katar develerim yüklerini taşıyın
Ağıllardaki ak koyunlarım sana şölen olsun
Altın akçem harçlığın olsun
Penceresi altın çadırım gölgen olsun
Kara başım sana kurban olsun gelin*

Beyler, dadıların kaftan giydirip
donattığı Beyrek'i getirdiler.

Kazan bey, Pay Püre'ye müjde verdi.

Pay Püre ilkin inanmadı,

“Serçe parmağını kanatıp bir mendile

silsin” dedi, “şayet gözlerime sürünce açılırsa, o benim oğlum, Beyreğimdir.”

Pay Püre'nin, oğlunun yitmesinden sonra

ağlamaktan gözleri kapanmıştı.
Beyrek parmağını kanattı, sildiği
mendili verdi, Pay Püre bey
gözlerine sürünce Allah'ın kudretiyle açıldı birden.
Annesi ve babası feryad ettiler, Beyreği sevinçle
bağırlarına bastılar, görelim ne söylediler:

Altın pencerele çadırımın direği oğul
Kaz gibi alımlı gelinimin çiçeği oğul
Gören gözümün ışığı
Tutan belimin gücü
Kudretli Oğuz'un imrenileni oğul

Allah'a şükredip ağladılar. Yalancı oğlu Yaltacuk duydu bunu, Beyreğin korkusundan kaçarak, dana sazlığına attı kendisini. Beyrek peşinden seyirtti, kovalayarak sazlığa düşürdü.

Beyrek bağırdı:

“Bre ateş getirin”

Sazlığı ateşe verdiler.

Yaltacuk, alevler büyüyünce, sazlıktan çıktı.

Beyreğe yakarmaya, ayaklarına kapanarak
kılıcı altından geçince, Beyrek de suçundan geçti.

Kazan bey, “Gel dileğine eriş” dedi.

Beyrek ayak diredi, şart koştu:

“Kaleyi alıp arkadaşlarımı kurtarmadıkça
dileğime erişemem.”

Kazan Bey,

“Beni seven ardımdan gelsin” dedi.

Güçlü Oğuz beyleri at bindi, dört nala

yola koyuldu, Bayburt Kalesi'ne

vardılar, kâfirlerle karşılaştılar.

Kudretli Oğuz beyleri temiz sudan abdest aldılar,

ak alınlarını toprağa koydular,

iki rekât namaz kılarak, adı güzel

Muhammed'e salavat getirdiler.

Savaş davulları vuruldu gümbür gümbür

bir kıyamettir koştu, meydan kanlı, kesik başlarla

doldu. Kazan Bey, şökli Melik'i atundan

yere düşürdü. Kara Budak, Kara arslan Melik'i

alaşağı etti. Azgın dinli kâfir, derelerde

kırıldı, yedi kâfir beyi kılıçtan geçti.

Kazan bey, Yigenek, Kara Budak, Deli Dündar ve Uruz bey, kaleye girdiler. Beyrek otuzdokuz yiğit yoldaşını sağ ve esen bulunca sevindi. Allah'a şükretti. Kâfirin kilisesi yıkıldı, yerle bir edildi, yerine mescit yapıldı. Papazları öldürüldü. Ezan okundu, İzzet sahibi Allah adına hutbeler verildi. Kuşun alaca kanından, kumaşın temizinden, kızın güzelinden, dokuz katlı süslü kaftan ve cübbe, Bayındır Han'a pay çıkardılar.

Pay Püre'nin oğlu Beyrek, Melikin kızını aldı, ak otağına döndü, toya başladı.

Kırk yiğidin kimine Kazan, kimine Bayındır Han gelin verdi.

Beyrek de yedi kız kardeşini, yedi yiğide nikahladı.

Kırk yerde çadır kuruldu.

Otuzdokuz kız, talihine okladı, otuzdokuz yiğit, okun ardınca gitti. Kırk gün kırk gece düğün kuruldu, şenlik yapıldı.

Beyrek yiğitleri dileğine erdi.

Korkut Ata geldi, çalgı çaldı, deyiş söyledi, gazi erenlerin hikâyelerini anlattı, Oğuznâmeyi Beyreğe adadı.

Dua edip Aziz Allah'a yakaralım:

Yerli kara dağların yüce olsun. Gölge- li> ulu ağacın kesilmesin. Ak sakallı babanın mekânı cennet olsun. Oğul ile kardeş ayrılmasın. Ak pürçekli ananın yeri cennet-i ala olsun. Son nefesinde imandan ayırmasın. Duamıza âmin diyenler, Allah'ın cemâlini görsün.

Arafatta Erkek Kuzu

Kazan Oğlu Uruz Beyin Tutsaklığının Hikâyesi

Ulaş oğlu Kazan bey, yerinden kalkmıştı,

kara yere otağını yükseltmişti.
Bin yere ipek seccâde serdirmişti.
Alaca gölgeği gökyüzüne yücelmişti.
Altın sürahi ve kadehler dizi dizi dizilmişti.
Siyah gözlü, örgülü saçlı,
elleri bileğinden kınalı,
parmakları süslü, bir karış boyunlu
dokuz kâfir kızı,
kırmızı şarabı altın kadehlerle
güçlü Oğuz beylerine dağıtıyordu.
Ulaş oğlu Salur Kazan hepsinden içmişti.
Kazan, çadır, otağ ve katar katar
deve bağışlıyordu. Uruz, karşısında
yayına dayanmış bekliyordu. Sağında, kardeşi Kara Göze,
solunda dayısı Aruz oturmuştu.
Sağına bakınca kahkahalarla güldü.
Soluna bakınca gerindi. Uruz'u gördü karşısına
bakınca, elini tuttu, ağladı.

Uruz'un yüreği burkuldu, yaklaştı babasına,
diz çöktü, söyledi, görelim hanım neler
söyledi:

*Ünümü bil sözüme kulak ver ağam Kazan
Sağına bakınca kah kah güldün
Soluna bakınca sevindin
Karşında beni gördün, ağladın
Nedir sebebi söyle beyim
Kara başım kurban olsun sana
Söylemezsen eğer
Kalkarım, yerimden doğrulurum
Siyah gözlü yiğitlerimle birlikte
Kan Abkaza'ya giderim
Altın haça elimi basarım
Papaz cübbeli keşişin elini öperim
Sapkın dinli kâfirin kara gözlü kızını alırım
Senin yüzüne çıkmam gayri
Ağlamanın nedenini söyle bana
Kara başım feda olsun sana
Kazan Bey oğlunu dinledikten sonra
çağırıp söyledi, görelim hanım
ne söyledi:*

Beri gel oğul

Sağa bakınca kardeşim Kara Göze'yi gördüm

Baş kesmiş, kan dökmüş, çok ganimet kazanmış, ün almıştır

Sola bakınca dayım Aruz'u gördüm

Baş kesmiş, kan dökmüş, ganimet almış, ün kazanmıştır

Karşıya bakınca seni gördüm

On altı yaşına eriştin

Gün gelir ecel erişir ölüp kalırsam

Yay germedin, ok salmadın, baş kesmedin kan dökmedin

Kudretli Oğuz içinde ganimet kazanmadın.

Yarın ölünce ben, tacımı tahtımı vermezler diye

bakıp ağladım kaderine

Uruz, babasının sözlerine içerlendi, görelim

neler söyledi:

Ulu babam

Deve gibi büyümüşsün yavru kadar aklın yok

Tepe kadar yücelmişsin darı kadar beynin yok

Gerçeği oğul babadan mı öğrenir

Yoksa babaya oğul mu öğretir

Ne zaman yanına alıp kâfir sınırına götürdün

Kılıç çalıp baş kestir, ben ne gördüm senden ki

ne bileyim

Kazan Bey güldü: “Bre beyler, ağalar!

Uruz ne hoş söyledi, şeker yedi, yiyip

için siz, sözünüzü sazınızı bozmayın,

ben onu alıp ava gideceğim. Yedi

günlük azıkla yola çıkacağım. Kılıç çalıp

baş kestiğim yerleri göstereceğim.

Cızığlara, Ağlağana, Gökçedağ'a

çıkacağım” dedi.

Kazan Beyin yağız al atını çektiler, bindi,

süslü sırmalı giyimli üçyüz yiğitle birlikte

yola çıktı. Uruz Bey, elâ gözlü kırk yiğidi

aldı yanına. Avlanmak üzere

Karadağlar'a gittiler. Av avladı, kuş kuşladı

yaban geyiği vurdular. Yeşil düzlüğe, çadır kurdular.

Birkaç gün orada kaldı, yiyip içtiler.

Başı Açık Tatyana ve Ak Saka

Kalesi'nden azgın dinli kâfirin casusları vardı.
Teküre gelerek, “Durmak zamanı mıdır?” dediler,
“Kazan'ın oğlu yiğitleriyle gaflet içinde uyumakta.”

Kara giysili, onaltı bin kâfir, derhal at binip,
dört nala yetişti.

Altı bölük toz bulutu indi yere

Kimisi, “Geyik tozudur” dedi.

Kimisi, “Kara donlu kâfirdir bu” dedi, “geyik
olsa iki bölük olurdu.”

Toz dağıldı, güneş gibi aydınlandı, deniz gibi
çalkandı, orman gibi puslandı; ip üzengili,
keçe börekli, kızgın dilli, sapkın dinli onaltı bin
kâfir savaşçısı görüldü.

Kazan Bey, yağız, al atını hazırlattı, sıçrayarak
bindi. Oğlu Uruz da çektirerek gemini
iri, cins atının, karşısına geldi, görelim ne söyledi:

Beri gel beyim Kazan

Deniz gibi çalkanarak gelen nedir

Ateş gibi parıldayan, yıldız gibi ışıldayan nedir

Ağızdan dilden beş kelime söyle bana

Kara başım kurban olsun sana

Kazan bey, oğlunun sorularına karşı görelim ne söyledi:

Beri gel arslanım oğul

Karadeniz misali çalkanıp gelen

Düşman savaşçılarıdır

Güneş gibi ışıldayan

Kâfir askerinin miğferleridir

Yıldız gibi şavkıyan

Kâfir askerinin mızrağıdır

Sapkın dinli kâfirdir düşman oğul

Oğlu, Kazan Beye sordu:

“Kâfir kime derler?”

“Düşmana derler oğul” dedi Kazan, “biz erişsek onları,

onlar yetişse bizi öldürürler.”

“Babanın yanındaki bey yiğitleri öldürseler, kan
sorarlar mı?” diye sordu Uruz.

“Oğul” dedi Kazan, “binlerce kâfir öldürsen

kimse kan sormaz. Bu azgın dinlilerle

güzel yerde karşılaştık, lâkin sen ayak bağı oldun bana.”

Burada Uruz söyledi, görelim hanım ne söyledi:

*Beri gel Kazan ağam
Yerimden kalkarak
İri, cins atımı saklardım bugün için
Artık günü geldi
Ak meydanda rüzgâr gibi koşturayım senin için
Alaca ejder keskin mızrağımı saklardım bugün için
Artık zamanı geldi
Kaba karında, geniş göğüste oynatayım senin için
Kara çelik kılıcımı saklardım bugün için
Artık günü geldi.
Azgın dinli kâfirin kellesini uçurayım senin için
Sağlam yapılı zırhımı saklardım bugün için
Artık günü geldi*

*Yen yaka diktireyim
Başıma miğferler takayım
Artık günü geldi
Kaba topuz altında deldireyim
Kırk yiğidimi saklardım bugün için
Artık günü geldi
Pis dinli kâfirin başını kestireyim senin için
Ünümü adımı saklardım bugün için
Artık günü geldi
Yaka tutup kâfirle çarpışayım senin için
Ağızdan dilden birkaç haber ver bana
Kara başım feda olsun sana*

Kazan bey, oğlunu dinledikten sonra
söyledi, görelim hanım ne söyledi:

*Oğul oğul ey oğul!
Ünümü anla sözümü dinle
O kâfiri bilir misin, pis dinli kâfiri
Onun üç ok atıp birini şaşırmayan okçusu var
Hay demeden kelle alan celladı var
İnsan etinden yahni yapan aşçısı var
Senin kârın değildir bu
Ben kalkarak yerimden doğrulayım
Yağız al atıma bineyim
Gelen kâfir banadır, haddini ben bildireyim
Kara çelik kılıcımı çalayım
Pis dinli kafirin başlarını keseyim*

*Döne döne savaşıp, döne döne çekişeyim
Nasıl kılıç çalınır
Nasıl baş alınır gör de öğren*

Uruz burada söyledi, görelim hanım
ne söyledi:

*Bey babam, hanım dinliyorum
Lâkin Arafat'ta erkek kuzu kurban için
Baba oğul kazanır ün için
Oğul kılıç kuşanır babası için
Benim de kara başım kurban olsun senin için*

Kazan, oğluna şöyle söyledi:

*Oğul oğul ey oğul
Düşmana gidip baş almadın
Adam öldürüp kan dökmedin
Elâ gözlü kırk yiğidi yanına al
Göğsü güzel, ulu dağların başına çık
Benim nasıl savaştığımı
Nasıl çarpışıp döğüştüğümü
Nasıl çekişip, kılıçlaştığımı
Seyret de gör
gör de öğren, bizim için pusuya yat
Uruz, babasının sözüne uydu, geri çekildi.
Yoldaşlarını da alarak ulu dağların
yücesine erişti. Öyle bir zamandı o:
Oğul, baba sözünü dinlerdi.
Uruz da, geniş yakalı mızrağını yere sapladı, geri durdu.*

Kazan bey, pis dinli kâfirin yaklaştığını
görünce atından indi, arı sudan abdest
aldı, ak alnını yere koydu, iki rekat
namaz kılarak kudret sahibi Allah'a yakardı
nusret ve zafer diledi, adı güzel Muhammed'i
andı, kara dinli kâfirin gözünü karartarak,
dört nala at sürdü, kılıç çaldı.

Savaş davulları gümbür gümbür dövüldü,
altın burmalı tunç borular öttürüldü.

Yiğit beyler döne döne çarpıştılar.

Kara çelik öz kılıçlar ışıldadı havada, şakırtısı
göğü tuttu. Kargı dilli kayın oklar uçtu havada,
alaca ejder sivri mızraklar kana bulandı.

Korkaklar ve kalleşler, تنها yer gözettiler.

Kazan oğlu Uruz coşkuyla kendinden

geçti, görelim ne söyledi:

Babam Kazan'ın baş kesip kan döktüğünü görüyorsunuz.

Erkek çocuk, yemeğe yalnız oturmaz. Babam

azgın dinli kâfiri esirgemişe benziyor.

Beni seven, ardından gelsin, kâfire doğru at

tepeceğim. Kara koç gibi atını mahmuzladı Uruz,

sağ yanına seyirtti. Sağlı sollu

dağıttı. Dar yola dolu gibi düştü, kara

kazanın içine şahin gibi girdi. Kâfirin kanadını kolunu

kırdı. Bunaldı, oka girdiler kovalananlar.

İri, cins atını ok yağmuruna

tuttular. At yere yıkıldı. Uruz'un peşine düştü kâfirler.

Kırk yiğit attan indi, alaca kalkan bağını

kısararak düğümledi, kılıç çıkardılar. Kalabalık

korku verir, derin su batırır, yaya kalanın

ümidi olmazmış. Uruz yiğidin sağını solunu

çevirdiler. Kırk yiğidi kılıçtan geçirip şehit ettiler.

Uruz'u kısıkrak yakaladılar. Ellerini, kollarını bağlayıp,

yüzüstü süründürdüler. Ak etinden

kan çıkasıya dövdüler. Baba diye ağlattı,

ana diye ünlettiler.

Eli, kolu ve boynu bağlı, yüzü üzerinde zorla götürdüler.

Kazan Bey'in haberi yoktu olup bitenden.

Kâfirin dağıldığını sanıyordu. Atının

gemini geri çevirdi, obasına dönmek

üzere yola koyuldu. Geldi lâkin, oğlunu

emanet bıraktığı yerde bulamadı.

Beylerine, "Oğlum nerede?" diye sordu.

"Hanım" dedi beyler, "çocuk, kuş yüreklidir,

kaçmış anasına dönmüştür" dediler.

Kazan bey, hiddetlendi,

"Allah bize hayırsız bir evlat vermiş" dedi, "gideyim,

anasının yanından alayım, kılıçla

paralayıp, altı parça edeyim de

altı yolun kavşağında bırakayım, bir daha

yaban yerde, yoldaşlarını bırakmak neymiş görsün."

Yağız al atını mahmuzlayıp yola çıktı,
otağına vardı.

Burla Hatun, Kazan Bey'in geldiğini duyunca
attan aygır, deveden erkek deve, koyundan
koç kestirip şölen kurdu.

“Yavrumun ilk avıdır bu, eli kanlı Oğuz
yiğitlerini çağırayım” dedi.

Kazan'ı görünce kalktı yerinden. Samur
kaftanını aldı üzerine, karşıladı.

Uruz yoktu yanında. Kara bağı ezildi ansızın,
yüreği yerinden oynadı. Sürmeli gözleri
kanlı yaşla doldu.

Kazan'a söyledi
görelim hanım ne söyledi:

Beri gel Salur beyim

Salur güzelliğim

Başımın bahtı

Gönlümün tahtı

beri gel

Han babamın güveyisi

Kadın anamın sevgisi

Göz açınca gördüğüm

Gönül verip sevdiğim

Yiğidim, beyim Kazan

Yerinden doğruldun

Oğulcuğunla yelesi kara, cins atına bindin

Göğsü güzel yüce dağlara ava çıktın

Uzun boyunlu semiz geyiği tutup yıktın

Yüklettin etini geri döndün

İki vardın bir dönersin oğlum hani

Karanlık gecede bulduğum yavrum hani

Beyim görünmez, bağırm yanar

Yoksa sarp kayalardan mı uçurdun onu

Talı Sazın arslanına mı yedirdin

Pis dinli kâfire mi kaptırdın yoksa

Ak ellerini kollarından bağlattın mı

Ardısıra yürüttün mü yoksa kâfirin

Dilini damağını kurutup dört yanına bıraktın mı

Siyah gözlerinden acılı yaşlar mı döktürdün

Ana diye baba diye bağırttın mı

Oğul oğul ey oğul

Canım ciğerim oğul
Karşıda uzayan kara dağımın doruğu oğul
Karanlık gözlerimin ışığı oğul
Sam yeli esmedi Kazan lakin kulağım çınıyor
Sarımsak yemedim Kazan lakin içim yanıyor
Sarı yılan uğramadı lâkin ak tenim şişiyor
Kuru göğsümde sütüm oynuyor
Sadece oğlum görünmüyor, yüreğim yanıyor
Kazan, oğlumdan haber ver bana
Vermezsen ilençlerin en zâlimiyle ilenirim sana

Bey kızı, uzun boyunlu Burla Hatun'un
bağrı yanıyordu, bir deyiş daha
söyledi, görelim neler söyledi:

Kargı mızrak sallayanlar gidip geldi
Altın mızrak oynatana ey Allahım n'oldu
Karakoç atlara binenler gidip geldi
İri, cins ata binen oğula ey Allahım n'oldu
Nâip döndü, hizmetçi döndü
Sadece oğlum dönmedi, ey Allahım n'oldu
Kazan, oğlundan bir haber ver bana
Vermezsen ilençlerin en kötüsüyle ilenirim sana
Kurumuş çaylara sular akıttım
Kara giysili dervişlere adak adadım
Yanımdaki yöremdeki konu komşuyu gözettim
Açı doyurdum, çıplağı giydirdim
Dilekle bir oğulu zor buldum
Kazan, oğlumdan bir haber ver bana
Vermezsen ilençlerin en ağırıyla ilenirim sana

Karşı yatan kara dağdan
Uçurduysan oğlumu söyle bana
Kazma ile yıktırayım
Çağıldayan taşkın sudan
Uçurduysan oğlumu söyle bana
Pınarını kurutayım
Sapkın dinli kâfire
Tutsak ettiysen oğlumu söyle bana
Han babamın yanına varayım
Askerle hazine alayım
Parçalanıp cins atımdan inmeyince
Yerim ile al kanımı silmeyince
Kol kas olup yeryüzüne düşmeyince
Oğlumun haberini almayınca

Kâfirin yolundan dönmeyeyim

Uzun boyunlu Burla Hatun, dur durak bilmiyor,
yüreğindeki acının ateşiyle söylüyordu:

Hanım!

Ey Kazan, ayağımdan çizmeyi çıkarayım mı

Kara tırnağımla ak yüzümü yolayım mı

Güz elması al yanağımı yırtayım mı

Yemenime al kanımı dökeyim mi

Feryad edip yurduna salayım mı

Oğul oğul diyerekten yanayım mı

Develerden kızıl deve geçti buradan

Yavruları bağırarak geçti buradan

Ben de aldurdım yavrumu bağırayım mı

Kara koç cins atla geçti buradan

Kara tayları kişneyerek geçti buradan

Ben de aldurdım tayımı, kişneyeyim mi

Ağıllardan akça koyunlar geçti buradan

Kuzuları meleşerek geçti buradan

Ben de aldurdım kuzumu, meleyeyim mi

Oğul oğul diyerekten yanayım mı

Kalkarak yerimden doğrulayım diyordum

Kara yeleli, cins atıma bineyim diyordum

Güçlü Oğuz arasına gireyim diyordum

Ela gözlü gelin alıp

Kara yere ak otağlar kurayım diyordum

Gidip oğlumu gelin odasına geçireyim diyordum

Dileğine erdireyim diyordum

Kara başımın bedduası tutsun Kazan seni

Yavrum görünmüyor, ciğerim yanıyor

Ne yaptın anlat bana

Anlatmazsan yana yakıla ilenirim Kazan sana

Burla Hatun böyle konuşunca Kazan'ın aklı başından

uçtu, kara bağı ezildi, yüreği yerinden oynadı,

gözünden kanlı yaşlar döküldü;

“Oğlun gelse, senden mi saklardım” dedi Burla Hatun’a,

“kaygılanma, avdadır, yedi gün süre ver bana,

nerede ise bulup getireyim, gökte ise indireyim,

bulursam buldum, bulmazsam veren de

Allah, alan da, dönüp kara çılgılığını paylaşır,

seninle birlikte ağlar, yanarım.”

Burla Hatun,

“Yorgun atınla, körelmiş mızrağınla düşersen
ardına, bilirim ki, oğlum avdadır” dedi.

Geri döndü Kazan.

Geldiği yolu izleyerek, dört nala koşturdu atını.

Gece demedi gündüz demedi yol aldı, iz sürdü.

Doksan tümen Oğuz’un ardınca gelmesini istedi,

“Oğlum tutsaktır, beylere haber salın” dedi.

Savaş meydanında kırk yiğidin boylu boyunca
yattığını gördü. Uruz’un iri, cins atı oklanmıştı.

Altın işlemeli sapı olan kamçısını buldu.

Cesedine rastlamayınca anlamıştı tutsak düştüğünü

Oturup ağladı ve bağırarak;

Kara dağımın doruğu oğul

Kanlı suyumun taşkını oğul

İhtiyarlık çağымda aldırđım yalnız oğul

dedi ve sapkın dinli kâfiri izledi. Kanlı Kara Derbent’e

konmuştu. Uruz’a siyah çoban keçesi giydirmişler,

kapının eşiğine çapraz şekilde bırakmışlardı.

Giren çıkan çığniyordu. “Ezeli düşmanımız

Tatarın oğlu elimizdeyken, intikamımızı alalım” diyorlardı.

Yağız al atını şahlandıran Kazan Hanı

gördü ve korktu kâfirler. Telaşlandılar,

kimisi at bindi, kimisi zırhlandı. Uruz,

merak etti, ne oluyor?” diye sordu.

“Baban geldi, onu yakalamak için

hazırlıyoruz” dediler.

Uruz,

“Aman bre kâfir aman

Allah’ın birliğine

yoktur güman” deyince, aman verdi,

elini çözdüler.

Uruz, babasını karşıladı, görelim neler

söyledi:

Beri gel han babam

Hanlar hanı

Beyler beyi babam

Nereden bildin tutsak olduğumu

Ak elimin ardıma bağlandığını

Kıldan sicimin ak boynuma geçirildiğini
Siyah gözlü civanlarımın şehit edildiğini
Sen gelirken yağız al atınla
Pis dinli kafire korku salarken
Kendi aralarında konuşuyorlardı
Seni yakalamak için tuzak kuruyorlardı
Yağız atlı Kazan'ı tutun
Ak ellerini bileğinden bağlayın
Güzel başını vurun durmayın
Alca kanını yeryüzüne döken
Oğlunu da yanbaşımda öldürün
Ocağını söndürün, diye konuşuyorlardı
Han babam, korkuyorum
Koştururken rüzgâr kanatlı yağız atını, kaydırasın
Çarpışırken kendini yakalatasın
Güzel başını pis dinli kâfir kılıcına vurdurasın
Ak pürçekli anam, oğul, diye yanarken
Gönlümün tahtı, başımın bahtı Kazan diye ağlatasın
Geri dön han babam
Altın otağına geri dön
Ak pürçekli anamın ümidi ol
Siyah gözlü kızkardeşimi ağlatma
Yaşlı anamın gönlünü sızlatma
Oğul için babanın ölmesi ayıp olur
Yaradan hakkı için han babam
geri dön, otağına var
Anam beni sorarsa
Gördüm, oğlun tutsak, de.
Ak elleri pazusundan bağlı de
Kara kıldan sicim var boynunda de
Kara domuz damında yatıyor de
Kıl çoban keçesine bürünmüş de
Ağır bağı, topukçuğunu vurur de
Yediği, yanmış arpa ekmeğiyle acı soğandır de
Anam benim için kaygılanmasın
Bir ay beklerim
Bir ayda gelmezsem iki ay gözlesin
İki ayda varmazsam üç ay beklesin
Üç aydan sonra gelmezsem
Aygır atımı kestirip aşını yesin
Helâllime yol versin
Gelin odasına başkası girsin
Ak pürçekli anam mavili giyip karalara sarınsın

Güçlü Oğuz arasında yasımı tutsun
Kara başım sana feda olsun
geri dön han babam

Uruz, babasına bir daha söyledi, görelim
hanım neler söyledi:

Karşıda uzayan kara dağlar, sâlim olsa el yaylar
Kanlı sular esen olsa çağıldayıp taşar
Kara koç atlar sağlam olsa tay verir
Kızıl deve esen olsa yavrular
Ağıllarda akça koyun esen olsa kuzu verir
Bey erenler esen olsa oğlu doğar
Sen sağ ol, anam esen olsun
Ak sütünü helâl etsin anam
Savaşma, han babam otağına geri dön

Kazan bey, burada oğluna söyledi, görelim
neler söyledi.

Oğul oğul ey oğul
Karşıda uzayan kara dağımın doruğu oğul
Belimin gücü, evimin direği oğul
Karanlık gözümün ışığı oğul
Şafak vakti ayaklanmam senin içindir
Yağız atımı yordum senin için
Ak giysim kirlendi senin için
Başım canım feda olsun oğul senin için
Sen gideli ağlayışım gökten yere indi
Davullar gümbür gümbür dövülmedi
Yüce divanım toplanmadı
Bey oğulları ak çıkardı kara giydi
Kızım gelinim karalara büründü
Ak pürçekli anan kanlı yaş akıttı
Ak sakallı baban dertli oldu
Buradan dönüp eve varırsam
Ak yüzlü anan oğlum nicedir diye sorsa
Ak elleri arkasında bağlıdır diyeyim mi
Ak boynunda kıl urgan takılıdır diyeyim mi
Azgın dinli kâfirin yanındadır diyeyim mi
Namusum nereye varır oğul
Kara çoban keçesi boynunu paralıyor diyeyim mi
Ayak bağı topuğunu vuruyor diyeyim mi
Yediği, arpa ekmeğiyle acı soğandır diyeyim mi
Karşıda uzayan kara dağlar yaşlansa

Otu bitmez, yâd el yaylamaz
İhtiyarlasa çağıldayan sular
coşup taşmaz
Develer yaşlansa yavrulamaz
Kara koç atlar yaşlansa tay vermez
Yiğitler kocasa oğlu doğmaz
Ben yaşlıyım anan yaşlı
Kadir Allah, bize senden iyi oğul vermez
Verse de yerini tutmaz
Gökte kara bir bulut olup
Pis dinli kâfirin üzerine gürleyeyim
Ak yıldırım olup şakıyayım
Yanan kamış olup kafiri yandırayım
Dokuzunu bir yerine saydırayım
Çarpışıp savaşmakla dünyayı doldurayım
Yaradan Allah'ım
yardım et

Kazan Han yağız al atından indi.
Süzülerek akıp giden arı sudan abdest aldı.
Temiz alnını toprağa koydu,
namaz kılıp Hakk'a niyaz eyledi.
Yüz sürüp dilek diledi. Adı güzel Muhammed'i
yâd eyledi. Deve gibi bağırdı, arslan gibi
kükredi, nara çalıp, at tepti, azgın dinli
kafire kılıç vurdu. Döne döne vuruştı.
Düşmanı bastıramadı. Üç kere at tepti bir
saatte. Göz kapağına kılıç değdi.
Kanı gözüne aktı. Sarp yerlere attı kendini.

Boyu uzun Burla Hatun ise oğulcuğunu
hatırlamış, sabrı kalmamıştı.
Kırk ince belli kızla siyah aygırını
çektirerek binmiş, kara kılıcını kuşanıp,
“Başımın tacı Kazan niçin gelmedi, neyler?” diyerek
yola çıkmıştı.

Gele gele Kazan'a erişti, lâkin hanlar hanı
kendisini tanımadı, görelim
Kazan Han burada ne söylemiş:

*Siyah aygırın gemini bana doğru çek yiğit
Yüzüme dikkatle bak yiğit*

*Bindiğim kara aygırı bana ver yiğit
Sivri mızrağını
Yanındaki mavi çeliğini bana ver yiğit
Dar günümde umudum ol
Kaleler, ülkeler vereyim sana
Burla Hatun cevap verdi:*

*Ey yiğit karşıma geçip niçin bağırırsın
Benim geçmiş günümü neden hatırlatırsın
Yerinden kalkarak doğrulan Kazan
Kara gözlü atına binen Kazan
Saldırarak kara dağımı yıkan Kazan
Gölgeli ulu ağacımı doğrayan Kazan
Bıçak alıp kanatlarımı kesen Kazan
Oğlum Uruz'a kıyan Kazan
At üstünde durmayıp koşan Kazan
Belin kırılmış senin
Üzengiyi derleyen dizin ölmüş
Bey kızı helallini tanımayan gözün ölmüş
N'olmuş sana böyle
Çek kılıcını, çal düşmana yetiştim Kazan*

Tam bu sırada güçlü Oğuz beyleri
yetişti birer birer görelim kimler
yetişti:

İlkin, Kara ırmağın ağzında Kadir veren, beşiğinin örtüsü,
siyah boğanın derisinden olan, sinirlendiğinde
kara taşı un ufak eden, kara
bıyığını ensesinin yedi yerinde
dügümleyen, Han Kazan'ın kardeşi
Kara Göze geldi.

Ardından, Demirkapı Derbendindeki demir
kapıyı yerinden söken, altmış tutam
alaca mızrağında nice yiğitleri
bağırtan, Kazan gibi bir beyi
bir çarpışmada üç kez atından
düşüren, Kıyan Selçuk'un oğlu
Deli Dünder esti meydana,
“Vur kılıcını Kazan Hanım” dedi,
“yetiştim.”

Onun ardından, Han Bayındır'ın

düşmanını yenmiş, altmış bin azgın dinli
kâfire kan kusturmuş Gaflet Koca'nın oğlu
Şer Şemseddin yetişti.

Onun ardından, Bayburt Hisarından
uçarak, apalaca gelin odasına gelen,
güçlü Oğuz'un imrenilen yiğidi,
Kazan beyin bağılısı, boz aygırlı
Beyrek erişti,
“Çal kılıcını Kazan beyim” diye
bağırdı, “çal, yetiştim”

Onun ardından, bakışı çalımlı, kartal
hünerli, müzeyyen kuşaklı, altın küpeli,
güçlü Oğuz beylerinin bileğini bükemediği
Kazılık Koca'nın oğlu Bey Yigenek
geldi. O da, “Vur kazan beyim
vur kılıcını” diye ünledi, “gün bu gündür, yetiştim.”

Onun ardından, yirmi dört boyu okşayan
Deli Dünder, bin kavmin başı Düger,
bin Bügdüz başı Emen, dokuz ihtiyar başı
Aruz yetişti. Gelen Oğuz beyleri
saymakla bitmez, hepsi han Kazan'ın
safında birleşti, kenetlendiler.

Arı sudan abdest aldılar. Ak alınlarını
yere koydular. İki rekat namaz
kılarak şanı Yüce Allah'a yakardı,
adı güzel Muhammed'e salavat
getirdiler. Pis dinli kâfirin üzerine at
sürdü, kılıç salladılar.

Yiğidin belli olduğu, nâmerdin ortaya
çıktığı gündü o gün.

Meydan, kıyamet yerine döndü.

Baş başa, kıran kırana bir çarpışma
başladı. Bey, hizmetçiden, hizmetçi beyden
ayrıldı. Dış Oğuz uluları Dünder Beyle birlikte
sağ yanda çarpıştı. Kara Budak'la kahraman
yiğitleri sola at koşturdu.

Kazan Bey merkeze hücum etti,
Şöklü Melik'le Tekür'ün üzerine yürüdü.

Sağ yanda Kara Tüken
Melik'e Dünder karşı çıktı, kılıçladı, yere
düşürdü. Solda Buğacuk Melik'e
Kara Budak karşı geldi, mızraklayıp
yere yıktı, boynunu vurdu.
Burla Hatun, kara tuğunu yere çaldı kâfirin.
Tekür yenildi. Düşman, korku ve telaşla
kaçtı. İrmakta kâfir kırıldı. On beş bin
düşmandan kimi tutsak edildi, kimi öldürüldü.

Kazan oğlunun elini çözdü, kucakladı.
Üçyüz Oğuz yiğidi şehid olmuştu.
Oğuz beyleri ganimet topladılar.
Döndüler.

Akça Kale Sürmeli'de han Kazan
kırk otağ dikti. Yedi gün yedi
gece yiyip içildi. Kırk evli
hizmetçiyle kırk cariyeyi oğlunun
başına çevirerek azat etti.

Kahraman yiğitlere kale ve
toprak bağışladı, giysi, kaftan, cübbe, çuha
armağan etti. Korkut Atam gelip
boy boyladı, soy soyladı, bu Oğuznâmeyi
koştı, görelim ne söyledi:

Şimdi hani beyim diyenler
Dünya benimdir diyenler
Ecel yuttu, yer sakladı
Fani dünya kime kaldı
Gelişli gidişli dünya
Ahiri ölümlü dünya

Dua edeyim Hanım:
Yerli kara dağın yücelsin. Gölge koca
ağacın kesilmesin. Coşkun akan suyun
kurumasın. Allah seni kimselere muhtaç
etmesin. Ak boz atın teklemesin. Kara
çelik öz kılıcın körelmesin.
Allah'ın bağışladığı umudun kesilmesin.
Son nefeste imandan ayırmasın.
Ak alnında beş kelime niyaz kıldık,

makbûl olsun. Derlesin günahınızı,
adı güzel Muhammed'e bağışlasın,
hanım hey!..

Bâki Kalan Settar Tanrı

Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Hikâyesi

Güçlü Oğuz arasında Duha Kocaoğlu
Deli Dumrul adında bir er yaşardı.
Kuru bir ırmağın üzerine köprü yaptırmış,
geçenden otuzüç akçe, geçmeyenden döve
döve kırk akçe alırdı.

“Benden daha deli ve güçlü
bir yiğit var mıdır? Varsa
çıksın, dövüşelim; yiğitliğim Rum ve Şam'a
dek bilinsin” diye düşünürdü.

Günlerden bir gün köprüsünün yakınına
bir bölük oba kondu. İçlerinden biri
hastalanmış, Allah'ın buyruğuyla
ölmüştü. Kimisi oğul, kimisi kardeş
diye ağlıyor, ağıtlar yakıyordu.

Deli Dumrul dört nala erişti ve sordu;
“Bre ne ağlıyorsunuz, köprümün yanında
bu gürültü nedir?”

“Hanım” dediler, “bir yiğidimiz öldü, ona ağlıyoruz.”

Deli Dumrul sordu:

“Bre yiğidinizi kim öldürdü?”

“Allah Teâlâ'dan buyruk geldi, al kanatlı Azrâil,
yiğidin canını aldı” dediler.

Deli Dumrul şaşırdı:

“Bre Azrâil de kimdir, nasıl alır insanın canını” dedi,

“ey Kâdir Allahım, birliğinin hakkı için Azrâil'i
göster bana, göster ki, onunla dövüşeyim,
güzel yiğidin canını kurtarayım, bir daha da
kimsenin ölümüne neden olmasın.”

Dumrul'un sözleri, Kâdir Teâlâ'ya hoş gelmedi.

Azrâil'e buyurdu: “Delinin gözüne görün,

benzini sarart, canını hırıldatarak al.”

Deli Dumrul kırk yiğitle yiyip içmedeyken, Azrâil ansızın göründü. Gelişini ne kapıcı görebilmişti ne çavuş. Dumrul, ansızın karşısına çıkan Azrâil’i görünce gözleri görmez, elleri tutmaz oldu. Dünya gözüne karanlık göründü. Görelim Azrâil’e ne söyledi:

*Ne heybetli bir yaşlısın sen
Kapıcılar görmedi
Çavuşlar tanımadı
Gören gözüm görmez
Tutan elim tutmaz oldu
Canım ürperdi
Altın kadehim yere düştü
Ağzım buz
Kemiklerim tuz oldu
Bre aksakallı
Fersiz gözlü ihtiyar
Bre ne heybetlisin sen söyle bana
Elimden bir kaza erişecek sana*

Dumrul’un sözleri, Azrâil’in hiddetlenmesine neden oldu. Görelim ne söyledi:

*Bre deli fersiz gözlerimi niçin beğenmiyorsun
Güzel gözlü kızların, gelinlerin canlarını çok almışım
Ağarmış sakalımı neden beğenmiyorsun
Kara sakallı, ak sakallı nice yiğitlerin canlarını almışım
Bu yüzden ağarmıştır sakalım
Bre deli
Böbürülenip dururdun Azrâil elime geçse
öldüreceğim, yiğidi elinden kurtaracağım derdin
Şimdi senin canını almaya geldim
Verir misin yoksa benimle cenk mi edersin*

Deli Dumrul,

“Bre” dedi, “al kanatlı Azrâil sen misin?”

“Evet, benim” dedi Azrâil.

“Bu güzel yiğitlerin canını sen mi alıyorsun?” diye sordu Dumrul.

“Evet, ben alıyorum” dedi Azrâil.

“Bre Azrâil” dedi Dumrul, “ben

isterdim ki, seninle dar bir yerde
karşılaşayım da öldüreyim. Böylece
güzel yiğitlerin canlarını kurtarayım.”

Kara öz kılıcını sıyırdı kınından,
bir hamle yaptı. Azrâil güvercine
dönüşerek pencereye kondu.

Adem irisi Deli Dumrul güldü.

“Yiğitlerim” dedi keyifli keyifli, “Azrâil’i
öyle korkuttum ki, geniş kapıyı bırakıp
dar bacadan zor kaçtı. Madem, elimde
bir güvercin olup uçtu, Onu bırakır mıyım,
doğana aldırmayınca.”

Kalkarak atına bindi, doğanını omzuna
aldı, ardına düştü. Birkaç güvercin
öldürdü. Dönüp evine geliyordu ki,
Azrâil atına göründü, ürküttü.

Ürken at, Dumrul’u kaldırıp yere
vurdu. Kara başı bunaldı Dumrul’un, Azrâil,
ak göğsüne çökünce, hırıldamaya
başladı, görelim ne söyledi:

Bre Azrâil aman

Allah’ın birliğine olmaz güman

Seni böyle bilmezdim

Can aldığını duymazdım

Bizim tepesi büyük yüce dağlarımız var

O dağlarımızda bağlarımız var

O bağlarda kara salkımlı üzüm yetişir

Üzümü sıkarlar şarabı var

O şaraptan içince sarhoş olunur

Şaraplıydım görmedim

Ne söyledim bilmedim

Usanmadım beylikten

Yiğitliğe doymadım

Alma canımı bağışla

Bre Azrâil medet

Azrâil,

“Bre bana ne yalvarırsın” dedi, “Allah’a
yakar. Bu işler benimle başlayıp benimle bitmez.

Ben de emir kuluyum.”

“Peki” dedi Dumrul, “can veren de can

alan da Allah mıdır?”

“Evet, odur” dedi Azrâil.

“Peki sen ne işler, Hak Teâlâ ile
aramıza girersin. Çık aradan, Allah’la
söyleşeyim” dedi Dumrul.

Görelim hanım Deli burada
ne söylemiş:

Ululardan ulusun

Kimse bilmez nicesin

Güzel Tanrı

Niceleri seni gökte arar yerde diler

Oysa sen müminlerin gönlündesin

Daim duran Cebbar Tanrı

Bâki kalan Settâr Tanrı

Alacaksan canımı sen al

Azrâil’e bırakma

Allah Teâlâ’ya, Dumrul’un sözleri hoş geldi;
seslendi:

“Madem kulum birliğimi bildi ve
şükür kıldı, ey Azrâil, can yerine
can bulursa azat olsun, onunkini bağışlarım.”

Azrâil, Deli Dumrul’a döndü:

“Bre Deli Dumrul, can yerine can bulursan,
canın azâd olacak, Allah’ın takdiri
böyle oldu.”

Dumrul,

“Ben nasıl can bulayım?” dedi,

“benim, ak pürçekli anam, ak sakallı babam var
sadece, gel gidelim
belki biri derdimden anlar, kurtulurum.”

Dumrul, babasına geldi, elini
öptü, görelim ne söyledi:

Ak sakallı, azizim, canım babam

Bilir misin neler oldu

Kötü söz söyledim

Hak Teâlâ’ya hoş gelmedi

Gökteki al kanatlı Azrâil’e buyurdu

Uçarak geldi

Ak göğsüme pençesini bastırarak

Hırıldatıp tatlı canımı alır oldu
Senden can isterim canıma karşılık
İzzetli babam verir misin
Verip de beni kurtarır mısın
Yoksa “Oğul oğul!” diye yanar mısın

Babası Dumrul’u dinledikten sonra
görelim ne söyledi:

Oğul oğul ey oğul
Canımın parıltısı oğul
Doğunca dokuz erkek deveyi kurban verdiğim oğul
Altın pencereleli otağımın kabzası oğul
Kızımın, gelinimin çiçeği oğul
Karşıda yatan kara dağım gerek ise
Gelsin Azrail’in yaylası olsun
Soğuk soğuk pınarlarım gerek ise
İçme olsun
Tavla tavla atlarım gerek ise
Binek olsun

Katar katar develerim gerek ise
Yük taşıyıcı olsun
Ağıllardaki ak koyunum gerek ise
Kara mutfakta şöleni olsun
Akçe, gümüş altın gerek ise
Harçlığı olsun
Hayat tatlı, can izzetli
Canımı veremem
Anana git
O benden daha aziz, sevgi doludur

Deli Dumrul, babasından yüz bulamayınca
doğruca annesine gitti, görelim neler söyledi:

Ana ana canım ana
Bilir misin neler oldu
Gökyüzünden al kanatlı Azrâil uçarak geldi
Ak göğsüme çökerek
Canımı almak istedi
Babamdan istedim can vermedi
Senden dilerim ana
Canından geçer misin benim için
Yoksa, “Oğul oğul!” diye yanar mısın
Acı tırnağınla ak yüzünü yırtar mısın
Kargı gibi kara saçını yolar mısın

Anası, görelim ne söylemiş:

*Oğul oğul ey oğul
Dokuz ay içimde taşıdığım
On ay deyince dünya yüzüne getirdiğim oğul
Dolma beşiklerde belediğim
Dolu dolu ak südümü emzirdiğim oğul
Ak burçlu kalelerde tutulaydın
Azgın dinli kafire tutsak olaydın
Altın akçenin gücüyle seni kurtaraydım oğul
Yaman bir yere varmışsın varamam
Dünya tatlı, can aziz
Veremem böylece bil*

Anasından da yüz bulamayınca
Deli Dumrul, Azrâil'e yakardı:

*Bre Azrâil aman
Allah'ın birliğine olmaz güman*

Azrâil dedi:

“Daha ne aman dilersin.
Ak sakallı babandan yüz bulmadın, ak
pürçekli anandan fayda görmedin, gayri sana
can verecek kim vardır?”

Dumrul'un gözleri parladı:

“Hasretlim var” dedi.

Azrâil

“Hasretlin kimdir?” diye sordu.

Deli Dumrul,

“Helâlligim, eşim” dedi, “iki oğlum var ondan,
izin verirsen, bir de onunla konuşmak istiyorum.”

Azrâil'in izniyle Dumrul, bu kez helâllisinin yanına
geldi, görelim ne söyledi:

*Bilir misin neler oldu
Gökyüzünden al kanatlı Azrâil uçarak geldi
Ak göğsüme çökerek
Tatlı canımı alır oldu
Babamdan diledim can vermedi
Anamdan istedim can vermedi
Dünya tatlı, hayat güzel, dediler
Yüce dağlarım yaylağın olsun
Soğuk sularım içmen olsun*

*Koç atlarım bineğin
Altın pencereleli otağım gölgen olsun
Katar katar develerim yüklerini taşısın
Ağıllardaki ak koyunlarım şölenin olsun
Gözün kimi tutar
Gönlün kimi severse
Ona var sen
Çocuklarını öksüz bırakma
Dumrul'un sözlerini şaşkınlıkla dinleyen
helâllisi görelim neler söyledi:*

*Ne dersin, ne söylersin
Göz açınca gördüğüm
Gönül verip sevdiğim
Koç yiğidim
Tatlı damağınla öpüştüğüm
Bir yastığa baş koyduğum
Karşı yatan kara dağları
Neylerim ben, senden sonra
Yayla değil bana mezar olsun
Soğuk sularını içer olsam kanım olsun
Harcar isem altın akçeni kefenim olsun
Tavla tavla koç atına biner isem tabutum olsun
Senden sonra bir yiğidi sever olsam
Alaca yılan olup beni soksun
Senin nâmert anan baban
Ne var ki bir canda
Sana bağışlamamışlar
Yedinci, sekizinci gök şahit olsun
Kudretli Allah şahit olsun
Canım sana feda olsun
Eşi için canından vazgeçtiğini
gören Azrâil, kadının ruhunu almaya
geldi. Lâkin Deli Dumrul, helâllisine
kıyamadı, Allah Teâlâ'ya yakardı, görelim
neler söyledi:*

*Yücelerden yücesin
Kimse bilmez nicesin
Güzel Tanrı
Cahil kullar gökte arayıp yerde ister
Oysa sen inanmışların yüreğindesin
Daim duran Cebbar Tanrı
Yüce yolların üstüne*

*Vakıflar kuşatayım senin için
Alınca ikimizin canını birlikte al
Bırakırsan birlikte bırak
Keremi sonsuz Tanrı*

Deli Dumrul'un sözleri, Allah Teâlâ'ya hoş geldi. Azrâil'e, Dumrul'un anasının babasının ruhlarını almasını buyurdu; "Onları ise bağışladım, yüz kırk sene ömür verdim."

Azrail, Dumrul'la eşini bırakıp, ebeveynine giderek, Hak Teâlâ'nın emrini yerine getirdi.

Deli Dumrul, helâllığıyle yüz kırk sene mutlu bir ömür sürdü.

Dedem Korkut geldi, boy boyladı, soy soyladı, destan koştı, deyiş söyledi:

"Bu hikâye Deli Dumrul'un olsun,
benden sonra alıp ozanlar
anlatsın, dilden dile gezinsin, açık
alınlı gönlü yüce erenler dinlesin"
dedi.

Hak Teâlâ'ya yakarayım hanım:
Başı yüce, kara dağların yıkılmasın.
Gölge, yaşlı ağacın kurumamasın.
Çağıldayan, coşkun suyun kurumamasın.
Kudret sahibi Allah, seni kimselere
muhtaç etmesin. Ak alnında beş kelime
dua kıldık, makbul olsun.
Arıtsın, temizlesin günahlarımı,
sizi adı güzel Muhammed'e
bağışlasın.

Arı Gözün Ördeği

Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesi

Oğuz içinde Kanlı Koca denilen gürbüz bir er ile Kan Turalı adında yiğit oğluyuşardı. Günlerden bir gün, Kanlı Koca, oğlunu karşısına alarak; “Oğlum” dedi, “babam ölünce yerini yurdunu ben tuttum, yarın ben de göçüp gideceğim, sen kalacaksın. Dünya gözüyle mutluluğunu görmek, seni evlendirmek istiyorum.”

Kan Turalı,
“Madem beni evlendirmek istiyorsun,” dedi, “O halde nasıl bir hatun düşlediğimi söyleyeyim, ben yerimden kalkmadan kalkmalı, kara koç atıma binmeden o binmeli, ben pis dinli kâfire varmadan, o varıp baş getirmeli.”

Kanlı Koca,
“Oğul” dedi, “sen kız değil, sanki ardında yiyip içecek, hoşça yaşayıp gidecek bir yiğit istersin.”

“Evet, canım babam” dedi Kan Turalı,
“korkarım cicibici bir türkmen kızı alırsın, ayağım kayar üzerine düşer, karnını deşerim”

Kanlı Koca,
“Oğul” dedi, “kız beğenmek senden, rızkını tedarik etmek benden.”

Yiğitler ejderhası Kan Turalı, kalktı yerinden, kırk yiğidini de yanına alarak İç Oğuzu gezdi, dolaştı, dilediği kızı bulamayıp geri döndü. Kanlı Koca’ya,
“Yıkılası Oğuz eli” dedi,
“bana uyar bir kız bulamadın baba”
“Beni dinle oğul” dedi Kanlı Koca,
“kız böyle bulunmaz.”
“Ya nasıl bulunur baba?” diye sordu Kan Turalı.

“Sabah varıp öğlen dönmekle olmaz oğul” dedi Kanglı Koca. “Sen işine bak, sıkı çalış, mal biriktir. Sana kız aramayı bana bırak.”

Kanglı Koca, sevinçle kalktı, ak sakallı pirleri de alarak İç Oğuz’u gezdi, dolaştı, aradığını bulamayınca, Dış Oğuz’a gitti sordu, soruşturdu; orada da bulamayınca Tırabuzan’a geldi. Meğer tekfurun güzellikte eşi bulunmaz bir kızı vardı.

Sağına soluna bir çift yay çeker, attığı ok hedefini şaşmazdı.

Lâkin, üç canavar kalınlığında kaftanlığı, başlığı vardı. Her kim üçünü yense, Tekfur, kızımı ona vereceğim diye söz vermişti. Buna yeltenip de başaramayanın kellesini alıyordu. Otuz iki kâfir beyinin başı, hisar burcunda asılıydı. Biri, kükreyen arslandı o canavarın, biri kara boğa, biri de ejderha gibi kara erkek deve.

Canavarları ve burç bedeninde sallanan başları gören Kanglı Koca’nın aklı başından gitti, başındaki bit ayağına dolandı.

“Varıp oğlana haber vereyim, hünerini göstererek kızı alsın” dedi.

At ayağı yel gibi, ozan dili sel gibi olurmuş.

Kanglı Koca, uçarcasına döndü otağına, Oğuz’a çıktı, Kan Turalı’ya haber verdiler. Kırk yiğidiyle huzuruna geldi babasının, elini öperek;

“Canım babam” dedi, “bana uygun bir kız bulduğun doğru mudur?”

“Doğrudur” dedi Kanglı Koca.

“Peki altın akçe mi ister, katır ve deve mi?” diye sordu Kan Turalı.

“Ne altın akçe, ne de deve ve katır ister” dedi Kanglı Koca, “hüner gerek oğul, hüner.”

“Öyleyse” dedi Kan Turalı, “siyah yeleli
cins atıma eyer vurup kanlı kâfire akın
edeyim, baş kesip kan dökeyim, kul ve
hizmetçi getirerek pis dinli
kâfire hüner göstereyim.”

“Canım oğul” dedi Kanglı Koca, “hüner dediğim
o değil. Üç canavar beslemişler kız için,
kim onları altedip yenerse kız,
helâllisi olur, öldüremezse de
başı gider.”

Kan Turalı’nın ayranı kabardı,
“Bu sözü bana söylememeliydin baba” dedi,
“madem söyledin, bana düşen gitmek, hünerimi
göstermektir. Haydi hoşçakalın, ana sen de
esen kal.”

Kanglı Koca kaygılandı,
“Gördün mü, ne ettim ne eyledim
ben, aman korkutmalı onu,
belki vazgeçer.”

Kanglı Koca, bu kaygıyla
söylemiş, görelim hanım ne söylemiş:

*Oğul oğul ey oğul
Gideceğin yerin dolamaçlı yolları olur
Atın batıp çıkmadığı balçığı olur
Alaca yılanın sökemediği ormanı olur
Gökle boy ölçüşen kalesi olur
Gönülleri çelen güzeli olur
Hay demeden baş kesen celladı olur.
Sırtında kalkan oynar yayası olur
Yaman bir yere niyetlendin geri dön
Ak sakallı babanı, ak pürçekli ananı ağılatma*

Babasının sözleri Kan Turalı’yı kızdırdı,
görelim neler söyledi:

*Neler söylüyorsun canım han babam
Bu kadarcık işten korkan yiğit mi olur
Alp ere korku vermek ayıp olur
Dolaşık yollarını
Allah kısmet verirse geceleyin at ile geçeyim
Atlı batıp çıkmadığı balçığına kum döşeyeyim*

*Alaca yılanın sökemediği ormanını
Çakmak çakmak ateşe vereyim
Gökle boy ölçüşen kalelelerini
Allah kısmet verirse yıkayım
Gönüller çelen güzelini boynundan öpeyim
Sırtında kalkan oynar yayasının*

*Başını keseyim
Ya gideyim ya gitmeyeyim
Ya döneyim ya dönmeyeyim
Yine görünceye kadar han babam, hatun anam esen kalın*

Yiğitlik namusu için durmadığını görünce,
“Oğul” dediler, “uğurun açık, işlerin âsân
olsun. Sağlık, esenlik içinde gidip gelesin.”
Kan Turalı, kırk yiğidini aldı yanına,
yedi gün yedi gece at sürdü,
pis dinli kâfirin sınır boyuna erişti,
çadırlar dikti.

Koşucu atını koşturan Kan Turalı,
gürzünü havaya atıyor, yere düşmeden
tutuyor ve coşkuyla söyleşiyordu:

*Kırk yoldaşım, kırk yiğidim
Koşucu olsa yarışsam
Güçlü olsa güreşsem
Allah inayet etse
Üç canavarı tepelesem
Güzeller güzeli sarı giysili Selcen hatunu alsam
Babamın anamın otağına dönsem
Kırk yoldaşım, kırk yiğidim
Kara başım sizlere kurban olsun*

Kan Turalı'nın bu narası, Tekfura ulaştı,
“Oğuz'dan bir yiğit, kızına talip” dediler.

Çok geçmeden azgın dinli kâfir, yedi ağaç yer
yaklaştı, “Yiğit beyler, gelişiniz niyedir?”
diye sordu. Kan Turalı, “Karşılıklı
vermeye almaya geldik” dedi.
Kâfirler, ak çadır dikip, alaca halı
döşedi, ak koyun kesti,
yedi yıllık kırmızı şarap sundu.
İzzet ve ikramdan sonra, alıp yiğitleri

tekfura götürdüler.

Tekfur, tahta kurulmuş, bekliyordu.

Yüz kâfir savaşçısı, zırh

giyinmiş, saklanmıştı.

Kız, meydanda bir köşk kurdurmuştu.

Yanıdaki kızlar, kırmızı, kendisi ise sarı

giyinmiş, olup bitenleri seyrediyordu.

Kan Turalı geldi meydana,

kara giysili tekfura selam verdi.

Alaca halıya oturdu.

Tekfur,

“Yiğit, nereden gelirsin?” diye sordu.

Kan Turalı, ağır ağır doğruldu,

ak alnını açarak ak bileklerini

sıvadı, görelim neler söyledi:

Karşıda yatan kara dağını aşmaya geldim

Coşkun akan suyunu içmeye geldim

Dar eteğine, geniş koltuğuna sığınmaya geldim

Allah'ın emri, Peygamberin kavliyle

kızını almaya geldim

Tekfur,

“Sözü çabuk, eli hünerli bu

yiğidi anadan doğma soyun” dedi.

Soydular, belinde altınlı ince keten

bezi kaldı sadece alıp meydana getirdiler.

Güzellik ve olgunlukta eşi yoktu Kan Turalı'nın.

Oğuz içinde dört yiğit yüzünde

örtüyle dolaşırdı: Kan Turalı, Kara

Çögür, Kırk Kınuk ve Beyrek.

Kan Turalı, yüzündeki örtüyü

indirince, Selcen Hatun'un eli ayağı

gevşedi, kedisi miyavladı,

hastalanmış dana gibi ağzından su aktı.

Yanıdakiler,

“Allah Teâlâ, babamın yüreğine

merhamet bağışlasa da, başlık keserek

beni bu yiğide helâllik eylese” dedi,

“canavarların eline düşerse yazık olur.”

Tam bu sırada, zincirlenmiş olan boğayı getirdiler. Dizleri üstüne çöken hayvan, mermer taşı, peynir gibi dağıttı boynuzlarıyla. Azgın dinli kafirler, boğanın Kan Turalı'yı yere yıkacağını, delik deşik edeceğini söyleyince, kırk yiğit ağlamaya başladı. Kan Turalı, "kırk yoldaşım niye ağlarsınız, kolca kopuzumu getirin, beni coşturun" deyince, kırk yiğit, görelim neler söyledi:

*Yiğidim Kan Turalı
Sultanım Kan Turalı
Kalkarak yerinden doğrulmadın mı?
Kara yelesi cins atına binmedin mi?
Arku Beli Ala Dağı
Avlayarak kuşlayarak geçmedin mi
Babanın ak otağında
İner sağar hizmetçiler görmedin mi
Boğa dedikleri
Kara inek buzağısı değil midir
Yiğit rakibinden korkar mı
Sarı giysili Selcen hatun köşkünden bakar
Kime baksa aşk ateşiyle yakar
Kan Turalı, yiğidim
Sarı elbiseli kız aşkına, hû!*

Kan Turalı,
"Bırakın" dedi "boğanız gelsin."
Elmas mızrak
gibi boynuzlu boğa, zincirinden boşanınca saldırdı. Kan Turalı, adı güzel Muhammed'e salavat getirerek, alnına öyle bir yumruk indirdi ki, boğa kıç üstü çöktü. Sonra yumruğunu dayadı alnına, sürdü meydana getirdi. Bir süre yenişemediler. Boğa soluyor, ağzı köpükleniyordu.
Kan Turalı,
"Bu dünyayı, erenler, akılla keşfetmişlerdir, önünden sıçrayayım, ardından hünerimi göstereyim" dedi, adı güzel

Muhammed'e salavat getirerek boğanın önünden savruldu. Boynuzu üstüne dikildi hayvan. Kan Turalı, kuyruğundan kavrayarak üç kez kaldırıp yere vurdu. Kemikleri un ufak oldu. Boğazladı, derisini yüzdü, getirip Tekfur'a, "Yarın sabah kızını bana vermelisin" dedi.

Tekfur, "Kızı verin, şehirden de sürün gitsin" diye emredince, yeğen itiraz etti.

"Henüz arslanla karşılaşmadı, oysa canavarların sultanı odur."

Bu kez, gidip arslanı getirdiler. Meydandaki atları korkutan bir sesle haykırdı. Kırk yiğit, "Boğadan kurtuldu, lakin arslandan kurtulamayacak" diyerek ağlamaya başladı.

Kan Turalı, yiğitlerinin ağladığını görünce,

"Bre ne ağlarsınız, alaca kopuzumu getirin, beni övün, sarı giysili kız aşkına bir arslandan dönülmez" dedi. Yiğit arkadaşları, görelim neler söyledi:

*Yiğidim Kan Turalı,
Akça saz içinde sarı deriler görüp
taylar basan
Avinin damarından kan emen
Kara çelik kılıçtan dönmeyen
Ak kirişli katı yaydan korkmayan
Ak tüylü oktan çekinmeyen
Canavarların sultanı kükremiş arslan kıran
Alaca köpek yavrusuna kendisini ısırtır mı
Alp yiğit, savaşta hasmından korkar mı
Sarı giysili Selcen hatun köşkünden bakar
Kime baksa aşk ateşiyle yakar
Sarı elbiseli kız aşkına, hû!*

Kan Turalı, arka gelip, "Arslanı koyuverin gelsin" dedi,

“Kara çelik öz kılıcım yok ki, ikiye
biçeyim, ey cömertler cömerti Allahım, sana
sığındım.”

Arslanı bıraktılar, zincirden boşanırcasına
saldırdı. Kan Turalı, eline çoban keçesi sardı,
arslanın pençesine doğru uzattı.

Adı güzel Muhammed’e salavat getirdi,
bütün gücüyle, arslana öyle bir yumruk indirdi ki,
çenesini tuz buz etti. Ensesinden kavrayarak
belini yüzdü, kaldırıp yere çaldı.

Tekfura gelerek, “Kızını bana ver artık” dedi.
Tekfur, “bu yiğidi” dedi, “gözüm gördü, gönlüm
sevdi, getirin kızımı verin, ister burda kalsın
isterse gitsin”

Kardeşinin oğlu yine itiraz etti:

“Canavarların en zorlusu, devedir, onunla da
hesaplaşsın, sonra kızı verelim.”

Allah’tan inayet gelince, beyin de paşanın da
çabası Kan Turalı’nın oldu.

Tekfur, devenin ağzının yedi yerden bağlanmasını emretti.

Kıskanç kafirler bağlamadı, yularını söküp

bırakıverdiler. Kan Turalı, devenin koltuğundan daldı, çıkıp fırladı. İki canavarla çarpışmış, yorgun
düşmüştü.

Kılıçlarını kından çıkardı. Turalı’nın yiğit yoldaşları
burada söylemiş, görelim ne söylemiş:

Kan Turalı, kalkarak yerinden doğruluverdin

Kara yeleli, cins atına sıçrayıp bindin

Ela gözlü yiğitleri yanına kattın

Arku Beli Ala Dağı gece karanlığında aştın

Coşkun akar güzel suyu geceleyin geçtin

Kanlı kafir ülkesine geceleyin girdin

Kara boğa geldiğinde tuz buz ettin

Kükremiş arslanın belini büktün

Kara erkek deve saldırınca neden kendinden geçtin

Kara kara dağdan haber uçar

Kanlı kanlı sulardan haber aşar

Güçlü Oğuz eline haber varır

Kanlı Koca oğlu Kan Turalı neylemiş derler

Kara boğa geldiğinde kımıldatmamış

Kükremiş arslan geldiğinde belini bükmüş
Kara erkek deve saldırdığında neden geçmiş derler
Büyük küçük herkes söz eder
Yaşlı kadın erkek durmaz dedikodu eder
Ak sakallı baban derde uğrar
İhtiyarcık anan kanlı yaş döker
Beyim, kalkarak doğrulmazsan yerinden
Altı cellat ensende yalın kılıç tutar
Ansızın güzel başını keser
Aşağıdan yukarı doğru bakmaz mısın
Alaca kaz geldi karşına, şahini atmaz mısın
Sarı giysili Selcen hatun işaret eder görmez misin
Senin için deve burnundan perişan oldu derler duymaz mısın
Sarı elbiseli Selcen hatun köşkünden aşağı bakar
Baktığını aşk ateşiyle yakar
Sarı giysili kız aşkına diyelim, hû!

Kan Turalı, doğruldu, “Bre” dedi, “ben şimdi bu devenin
burnuna yapışırsam, sarı giysili bir kızın
sözüyle yapıştı derler, Oğuz iline haber gider,
deve elinde kalmıştı, bir kızın yardımıyla
kurtuldu, diye. Bre kolca kopuzumu çalarak
ululayın, övün beni, bir erkek deveden
korkarak dönülür mü, onun da başını alacağım.”
Yiğit yoldaşları, Kan Turalı’lı övdüler, görelim ne
söylediler:

Sarp kayaların yücesinde yuva yapan
Kudreti sonsuz Allah’a yakın uçan
Mancınığı ağır taştan şimşek gibi inen
Arı gölün ördeğini şakıyarak yakalayan
Dipte yürüyen koca üveyiği çekip yüzün
Aç olsa karnı, kalkarak uçan
Bütün kuşların sultanı kartal
Kanadıyla kendisini saksığana şakıtır mı
Yiğit olan savaş günü düşmanından korkar mı?
Sarı giysili Selcen hatun köşkünden bakar
Baktığını aşk ateşiyle yakar
Sarı elbiseli kız aşkına diyelim, hû!

Kan Turalı, adı güzel Muhammed’e salavat getirerek
deveye bir tekme salladı. Hayvan bağırdı.
Bir daha vurunca yıkıldı yere. Basarak iki yerden

boğazladı, ardından iki kayış çıkararak
tekfurun önüne getirip bıraktı, “Akıncıların okluğunun
bağı, üzengisi koptuğunda gerek olur” dedi.

Tekfur, “bu yiğidi gözüm gördü, gönlüm sevdi” dedi.

Kırk yere otağ dikildi, kırk kızıl alaca
gelin odası kuruldu. Ozan gelip coşkun havalar
çaldı söyledi. Oğuz yiğidinin yüreği kabardı. Kılıcını
çıkararak yere çaldı ve şöyle dedi:

“Yer gibi kertileyim, toprak gibi savrulayım, kılıcıma
kesileyim, okuma saplanayım, doğmasın oğlum,
doğunca on güne erişmesin, bey babamın,
hatun anamın yüzünü görmeden, bu gelin odasına girmem.”

Evini yıkarak, devesini böğürttü, koç atına bindi,
kişnetti, geceyi gündüze katarak uçup yitti.

Yedi gün yedi gece at sürdü.

Oğuzun sınır boyuna ulaştı, çadır kurdu.

Kan Turalı, şöyle dedi:

*Hey, kırk yoldaşım, kırk arkadaşıım
Feda olsun size başım
Allah Teâlâ yol verdi ulaştım
Üç canavarı telef ettim
Sarı giysili Selcen hatunu alıp geldim
Haber verin han babama karşılasın beni*

Kan Turalı, konduğu yerde, kuğu kuşlarının, turnaların,
sülünlerin ve keklıkların uçuştığı gördü.

Sular çağılıyor, çayırlar çimenler gözalabildiğine
yemyeşil uzuyordu. Selcen hatun, yeri beğenince, indiler,
kondular, yiyip içtiler.

Kan Turalı'nın başına bir uyku çöktü, uyudu.

Selcen hatun, uyuyan yiğidine bakarak, kaygılandı;

“Şimdi gaflet vaktidir, gönlü bende olanlar
çıkıp gelir de yiğidimi öldürür, beni alıp anamın
babamın evine geri götürür!”

Kan Turalı'nın atını kuşandırdı, kendi atının
giyimini de sessizce tutarak, mızrağını aldı,
yüksekçe bir yerde beklemeye başladı.

Meğer Tekfur, kızını verdiğiğine pişman olmuştu.

Kara giysili, mavi demirli altı yüz kafir yiğidi seçmiş,

gece gündüz demeden at koşturarak onlara yetişmişti.
Kız bekliyordu. Hemen atını Kan Turalı'ya doğru sürdü,
görelim hanım ne söylemiş:

*Uyan, kara başını kaldır yiğit
Ela süzme güzel gözlerini aç yiğit
Ak ellerin pazularından bağlanmadan
Kara yere ak alnın tepilmeden
Ansızın güzel başın devrilmeden
Yeryüzüne al kanın dökülmeden
Düşman erişti, hasım yetişti
Ne yatıyorsun, kalksana yiğit
Sarp kayalar kımıldamadan yer oyuldu
Ölmeden yaşlı beyler, il boşaldı
Kaynaşıp oynaşarak dağdan indi
Düzenlenerek üzerine düşman geldi
Yatacak yer mi buldun yurt mu buldun
N'oldu sana*

Kan Turalı, uykudan sıçradı, doğrularak,
“Neler söylersin güzelim?” dedi.

Selcen hatun, “Düşman geldi üzerine yiğidim” dedi,
“benden uyandırması, gayri savaşmak senden.”

Kan Turalı, gözlerini açtı, çevresini iyice seçti.
At üzerindeydi, giyimini giyinmişti, mızrağı elindeydi.

Yeri öperek,
“İnandık ve doğruladık, amacımız Allah Teâlâ katında
makbul oldu” dedi. Arı sudan abdest aldı,
ak alnını yere koydu, iki rekat namaz kıldı,
Kudreti sonsuz Allah'a yakararak, at bindi, adı güzel
Muhammed'e salavat getirdi, kara giysili
kafire doğru sürdü atını. Bu sırada Selcen hatun
da atını oynatmış, Kan Turalı'nın önüne gelip durmuştu.

Turalı dedi: “Nereye gidersin güzelim?”

Selcen hatun, “Bey yiğit, baş esen olsa börk bulunmaz mı,
kafir çoktur, çarpışalım, dövüşelim, ölenimiz ölsün,
sağ esen kalanımız otağa dönsün” diyerek atını
sürdü. Kaçanı kovalamayıp, aman dileyeni
vurmadı. Düşmanı bastırıldığını sanarak, kabzası kan içinde
otağa geldi. Kan Turalı yoktu. Babası anası
çıkageldi. Gelenin kılıcının kabzası kanlıydı,

oğul görünmüyordu, sordular, hanım görelim nasıl sordular:

*Adam kişi kızım kişi
Sabahın erkeninden kalktın yerinden
Oğulu yakalattın mı
Ansızın güzel başını kestirdin mi
Kadın ana bey baba diye ünlettin mi
Beyim görünmüyor, içim yanıyor
Ağız dilden birkaç kelime haber ver bize
Kara başımız kurban olsun size*

Selcen, konuşanların kayın babası ile kayın anası olduğunu anladı. Kamçısıyla işaret ederek, “Otağa inin” dedi, “nerede toz duman görürseniz, nerede karga kuzgun oynuyor ise orada arayalım.” Atını mahmuzladı, yüksek bir yere çıkararak, çevreyi kolaçan etmeye başladı.

Bir derenin içinde bir top tozun toplanıp dağıldığını gördü. İndi, gördü ki Kan Turalı'nın atı oklanmış, yatar. Kendinin gözkapaklarını oklamışlar, yüzü kan revan içinde. Kafir başına üşüşmekte, kılıcını yalın eyleyerek savuşturur, önüne katıp kovalar. Selcen hatunun içine ateş düştü. Kaz sürüsüne dalan şahin gibi kafire doğru at sürdü, bir ucundan kırarak öbür ucundan çıktı. Kan Turalı, düşmanı bozgun edeni tanıyamadı, söyledi, görelim ne söyledi:

*Yerinden kalkarak doğrulan yiğit nice yiğitsin
Kara yelesi cins atına binen yiğit nice yiğitsin
Ansızın baş kesen
İzinsiz destursuz düşmana giren
Bizim elde ayıp karşılanır duymadın mı?
Bre yürü yiğit
Doğan kuşu gibi uçayım mı
Sakalından boğazından tutayım mı
Ansızın güzel başını keseyim mi
Al kanını yeryüzüne dökeyim mi
Kara başını atın terkisine asayım mı
Bre bela mı ararsın
Dön geri*

Selcen hatun da burada söylemiş, görelim hanım ne söylemiş:

*Hey yiğidim bey yiğidim
Yavrusundan döner develer
Kara koç cins atlar
Taylarını teper mi
Ağıldaki akça koyun
Kuzusunu süser mi*

*Alp yiğitler bey yiğitler
Sevgilisine kıyar mı*

*Hey yiğidim bey yiğidim
Düşmanın bir bölümü benim bir bölümü senindir*

Kan Turalı, eşini tanıdı. Düşmanın bir ucuna da kendisi daldı.

Kılıcını çekti, kafir başlarını kesti, düşmanı birlikte kırdılar.

Kan Turalı'yı, atının arkasına çekip alan Selcen hatun

atını mahmuzladı. Turalı'nın fikrine kaygı düştü,

şöyle düşündü:

*Ey Selcen hatun kalkarak doğrulduğunda
Kara yeleli cins atına bindiğinde
Babamın ak otağının eşiğine indiğinde
Oğuz'un ela gözlü kızı gelini hikâye anlattığında
Herkes diyeceğini söylediğinde
Orada durup övünürsün sen
Kan Turalı berbat oldu
Atımın terkisine çekerek aldım dersin
Gözüm döndü, gönlüm gitti
öldürürüm seni*

Selcen hatun, beyinin kaygısını anladı, görelim ne söyledi:

*Hey yiğidim bey yiğidim
Övünürse erkek övünsün arslandır
Övünmek kadınlara uymaz
Kadın övünmekle erkek olmaz
Alaca yorgan altında seninle sarmaşmadım
Tatlı damağını tutarak emişmedim
Al duvağımın altından söyleşmedim
Tez sevdin tez usandın
Kudreti yüce Allah biliyor ben sana
yakınım, yârım, kıyma bana*

“Hayır” dedi Turalı, “öldürmeliyim”

Selcen hiddetlendi,

“Ben aşağı kulpa yapışıyorum, sen yukarı kulpa, okunla

veya kılıcınla, beri gel konuşalım.”

Tepti atını, yüksek bir yere çıktı, doksan okunu yere saçtı. İkisinin temrenini çıkardı, birini yaya taktı, ötekini eline aldı. Temrenlisiyle atmaya kıyamadı, dedi; “Yiğidim, at okunu.” Kan Turalı, itiraz etti, “Öncelik kadındadır, önce sen at.”

Selcen, gerdi yayını, bıraktı, Turalı'nın başındaki bit ayağına indi. Koşarak geldi, kucakladı yavuklusunu, barıştılar, koklaştılar, öpüştüler. Kan Turalı burada söylemiş, hanım görelim ne söylemiş:

*Işıl ışıl ışıldayan ince giysilim
Yere basmadan yürüyen selvi boylum
Kar üstüne kan damlamış gibi al yanaklım
Çift bademin sığmadığı dar ağızlım
Ressamın çizdiği kalem kaşlım
Yanan kumaşın külünden kırk tutam saçlım
Arslan soylu Sultan kızı
Kıyar mıyım hiç canına senin
Kendi canıma kıyar seninkine kıymam
Seni denedim ben*

Selcen hatun da söylemiş, görelim hanım ne söylemiş:

*Kalkarak doğrulurdum yerimden
Kara yeledi cins atıma binerdim
Çıkardım babamın ak otağından
Arku Beli Ala Dağı avlardım
Alaca yabani geyik kovalardım
Çekince bir okla vururdum
Temrensiz okla deniyordum yiğit seni
Öldürmeye kıyar mıyım hiç seni*

Yakınından uzağından geliştii, gizli yaka tutarak koklaştı, ak boz atlara binerek koştu, bey babasının yanına yetiştiler.

Babası oğlunu görünce Allah Teâlâ'ya şükürler etti. Onları alıp Oğuz'a girdi. Yeşil alaca çimene çadır dikti. Attan aygır, deveden erkek deve, koyundan koç boğazlattı. Düğün kurarak güçlü Oğuz beylerini ağırladı. Altın gölgeğini dikerek Kan Turalı'yla Selcen Hatun'u birleştirdi.

Korkut Atam geldi, boy boyladı soy soyladı, neşeli

ezgiler çalarak hikaye söyledi, deyiş dedi, gazi erenlerin öyküsünü anlattı, görelim ne söyledi:

Şimdi dediğim hani bey erenler

Dünya benimdir diyenler

Ecel aldı yer sakladı

Bu dünya kime kaldı

Gelişli gidişli dünya

Ahir ucu ölümlü dünya

Ecel eriştiğinde imandan ayırmasın.

Allah, nâmerde muhtaç etmesin,

Allah'ın verdiği umut kesilmesin. Ak alınına beş

kelime dua kıldık, makbul olsun. Amin diyenler

Cemâlullahı görsün. Derlesin toplasın günahlarınızı

adı güzel Mustafa'ya bağışlasın sizleri, hanım hey!

Yel Gibi Yetişen Tutkal Gibi Yapışan

Kazılık Koca Oğlu Yigenek'in Hikâyesi

Kam Gan oğlu Bayındır Han, yerinden kalkmış,

kara yerin üzerine ak otağını dikmiş,

alaca gölgeliği göğe yükseltmişti.

Bin yerde ipek seccadeleri döşemiş,

İç ve Dış Oğuz'u şölende toplamıştı.

Bayındır Han'ın Kazılık Koca adında bir veziri vardı.

Şarabın keskini başına çıkınca, kaba dizlerinin üstüne

çökerek, han Bayındır'dan akın istedi.

Bayındır Han izin vererek,

“Nereye dilerse, git” dedi.

İş görmüş, devran sürmüş biriydi Kazılık Koca.

İş görüp, fikir danıştığı yaşlıları çağırttı, topladı,

gerekli ne varsa yanlarına alarak yola çıktılar.

Dağlar düzler aştılar. Bir gün

Karadeniz kıyısındaki Düzmürd Kalesi'ne erişerek

kondular.

Arşın oğlu Direk adında bir Tekfuru vardı kalenin.

Boyu altmış arşındı. Altmış batman gürz vururdu.

Güçlü yay çekerdi. Kazılık Koca, erişir erişmez
cege başladı. Kaleden çıkarak meydana girdi Tekfur,
er istedi. Kazılık Koca, yel gibi yetişti, tutkal gibi
yapıştı. Kılıcını bütün gücüyle kaldırıp kafirin
ensesine vurdu. Bana mısın demedi kafir.

Sıra ona gelmişti. Altmış batmanlık gürzünü
Kazılık Koca'ya çalınca, dünya başına dar
geldi, oluk oluk kan aktı. Kazılık Koca'yı
yakalayıp kalede hapsedtiler. Yiğitleri
kaçtı. Günler, ayları, aylar yılları kovaladı.

Tam onaltı sene kalede tutuklu kaldı. Emen adındaki
bir yiğit altı kez sefer etmiş, kaleyi alamamıştı.

Kazılık Koca, tutsak düştüğünde, bir yaşında olan
oğlu Yigenek, onbeşini aşmış, anlı şanlı bir yiğit oluvermişti.
Babasının öldüğünü söylemişlerdi. Esir düştüğünü
saklıyorlardı.

Günlerden bir gün, Yigenek beyleriyle söyleşirken Kara Göne
oğlu Budak'la tartışmış, sözle atışmıştı. Budak,
“Burada boş laf edip durursun, yiğitliğini göstermek
istiyorsan, varıp babanı kurtarsana, onaltı yıldır tutsak.”

Yigenek, babasının hayatta olduğunu, esir düştüğünü
öğrenince yüreği yerinden oynadı, kara bağı ezildi, kalkarak
Bayındır Han'ın yanına gitti, yüzünü yere koyarak, şöyle dedi:

*Sabahın seher çağında ıssız yerde ak otağ dikilince
Mavi gölgesi atlastan yapılınc
Tavla tavla çekilince yiğit atlı
Çağırarak yardım dileyince bol çavuşlu
Çalkandığında yağ dökülen bol nimetli*

*Darda kalan yiğidin dayanağı
Çaresizlerin umudu
Türkelinin direği
Yırtıcı kuşun yavrusu
Amit suyunun arslanı
Karacuk'un kaplanı
Beyim medet!*

*Asker ver bana
Babamın tutsak düştüğü kaleye gönder benimle*

Bayındır Han, yirmi dört sancak beyinin toplanmasını
buyurdu. İlkin, Demirkapı Derbendinde bey olan,

kargısında nice eri böğürten, düşmanına kimsin diye sormayan Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder gelsin, dedi.

Ardından, Aygır Gözler suyunda at yüzdüren, elliye kalenin anahtarını teslim alan Eylik Koca oğlu Dülek Evren gelsin, dedi.

Çift burçtan kayın oku durmaksızın geçen Yağrınıcı oğlu İlalmış da varsın, üç kez düşman görmeyince üzüntüsünden kan ağlayan Toğsun oğlu Rüstem, ejderhaların ağzından adam kurtaran Deli Evren, yeryüzünün bir ucundan öteki ucuna yetişen Soğan Sarı da varsın, dedi.

Oğuz yiğitleri saymakla bitmezdi, Han Bayındır yirmi dört sancak beyini Yigenek'e yoldaş olarak verdi.

Sefere çıkacakları gece Yigenek bir düş gördü. Yoldaşlarına rüyasını anlattı, görelim hanım neler anlattı:

Beyler! Gözüm uykudayken kara başım bir düş gördü. Ela gözlerimi açarak bir dünya gördüm ki sormayın gitsin. Ak boz koç atlar koştururdu yiğitler. Alp miğferliyidiler, yanıma aldım onları. Ak sakallı Dede Korkut geldi, öğütler verdi. Alaca yatan kara dağları aştım.

Karadeniz'e ulaştım. Gemi yaptım, yelken diye gömleğimi taktım. Denizi aştım, kara dağın eteğinde alını ışıldayan bir er gördüm. Kargı dilli mızrağımı alarak elime, karşısına dikildim.

Mızrağımla davranmadan gözucuyla baktım. Emen olduğunu gördüm. Selamladım, Oğuzellerinde kimsin, nicesin? diye sordum. Bakışlarını yüzümde gezdirerek, "Oğul, Yigenek" dedi, "nereye gidersin?" "Düzmürd Kalesi'ne" dedim, "babam orada esirmiş, dayım söyledi." Görelim hanım, Emen burada ne söylemiş:

*Ardından yel yetişemezdi yedi vurgunum
Yedi bayırın kurduna benzerdi yiğitlerim
Yedi kişiyle kurulurdu yayım
Kayın dalı tüylerinden, som altındandır okum
Yel esti, yağmur yağdı, yükü koptu
Yedi kez vardım, o kaleyi alamadım geri döndüm
Benden daha yiğit çıkmayasın Yigeneğim geri dön*

Yigenek de söyledi, görelim hanım ne söyledi:

*Yerinden kalkarak doğrulduğunda
Ela gözlü yiğitleri yanına almadın*

*Adı sanı belli beylerle at koşturmadın
Beş akçeli atlıları arkadaş edindin
Bu yüzden o kaleyi alamadın
Kese kese yemeye yahni güzeldir
Kesme gününde kumandan hızlı güzeldir
Devam eden saadet güzeldir
Bildiğini unutmayan akıl güzeldir*

Yigenek, düşünüy yoldaşlarına anlattıktan sonra, Düzmürd Kalesi'ne doğru yola çıktılar. Meğer dayısı Emen de oralardaydı. Kaleye varınca çevresine kondular. Emen de katıldı onlara. Kafirler bunları görünce Arşın oğlu Direk Tekfura haber ulaştırdılar. Tekfur, derhal kaleden çıkıp, karşı geldi, er istedi. Kıyan Selçuk oğlu Deli Dünder kalktı yerinden, altmış tutam sivri mızrağını sımsıkı kavrayarak kafire saldırdı.

Tekfur, hamlesini savuşturarak, kolunu tutup kıvırdı, mızrağını aldı elinden, altmış batman gürzünü başına çaldı. Deli Dünder'in başına dünya dar oldu. Cins atını mahmuzladı, dönüp geldi yerine. Sıra Dönebilmez Dülek Evren'e gelmişti. O da yerinden kalkarak doğruldu, altı kanatlı çomağı ile at tepti, kafire şiddetle vurdu, düşüremedi. Tekfur, yakalayarak çomağını elinden aldı, gürzüyle vurarak sarstı, o da cins atına binerek döndü yerine geldi. Sırayla yirmi dört sancak beyi

Tekfurun gürzünden perişan oldu. Son olarak Kazılık Koca oğlu Yigenek, yaradan Allah'a sığınarak doğruldu, sonsuz Mabud'u ululayarak söyledi, görelim hanım ne söyledi:

*Yücelerden yücesin
Kimse bilmez nicesin
İzzetli Tanrı
Sen anadan doğmadın
Sen babadan olmadın*

*Kimsenin rızkını yemedin
Kimseye zorluk göstermedin
Mekandan münezzehsin
Bâkisin, sonsuzsun
Âdeme tacını sen giydirdin
Şeytanı sen lanetledin
Suçundan dolayı huzurundan sürdün
Nemrut göğə ok atınca
Karnı yarık balığı karşı tuttun
Yüceliğinin sınırı yok
Senin boyun yok
Cismin ile ceddin yok
Vurduğunu ulutmayan ulu Tanrı
Bastığını belirtmeyen belli Tanrı
Kaldırıldığını göğə eriştiren güzel Tanrı
Kızdığını kahreden Kahhar Tanrı*

*Birliğine sığındım Kadir Tanrı
Yardım senden
Kara giysili kafire at tepmekteyim
İşimi yoluna koy*

Atını sürdü, rüzgar gibi yetişti tutkal gibi yapıştı.
Kafirin omzuna kılıcını indirdi, giysilerini doğrayarak
altı parmak derinliğinde bir yara açtıverdi. Kara kanı
fışkırdı kafirin, çizmesi kan doldu. Kara başı bunalarak
dara düştü. Dönerek kaleye kaçtı. Yigenek peşini bırakmayıp
yetişti, kale kapısından girer girmez, kara çelik
öz kılıcını öylesine bir çaldı ki, kafirin başı
top gibi yere düştü, yuvarlandı.

Yigenek, atını çevirdi, yoldaşlarının yanına geldi.
Tutsak olan Kazılık Koca'yı salıvermişlerdi.

“Hey bey yiğitler, bu kafirin kellesini düşüren de
kimdir?” diye sorarak söyledi, hanım görelim ne söyledi:

*Develerin dişisini gebe bıraktım
Erkek midir dişi midir bir bilsem
Kara elimin koyununu gebe bıraktım
Koç mudur koyun mudur bir bilsem
Ela gözlü helallimi hamile bıraktım
Erkek midir kız mıdır bir bilsem
Bre bey yiğitler, bir haber verin bana*

Yigenek, burada söylemiş, görelim hanım ne söylemiş:

*Develerin dişisini gebe bıraktın, erkek oldu
Kara koyununu gebe bıraktın koç oldu
Ela gözlü helallini hamile bıraktın aslan oldu*

Önce Yigenek babasıyla söyleşti, ardından beyler
görüştüler. Birlikte kaleye yürüdü,
kuşattı, ganimet çıkardılar.

Yigenek, babasıyla hasret giderdi, koklaştı,
ıssız yerin kurdu gibi uluştu, Allah Teâlâ'ya
şükürler kıldı.

Kalenin kilisesini yıkarak cami kurdular, izzetli
Allah adına hutbe okuttular. Kuşun
alaca kanını, kumaşın arısını, kızın güzelini, dokuz
katlı, işlemeli süslü elbise han Bayındır'a
pay çıkardılar. Kalanını gazilere paylaştırdılar.
Dönüp evlerine geldiler.

Korkut Ata geldi, soy soyladı, boy boyladı,
deyiş dedi, destan söyledi, bu Oğuzname
Yigenek'in olsun, dedi.

Yerli kara dağların yıkılmasın. Gölgele ulu
ağacın kesilmesin. Ak sakallı babanın yeri cennet olsun.
Ak pürçekli ananın mekanı firdevs olsun.
Son solukta arı imandan ayırmasın.
Ak alnında beş kelime dua kıldık makbul olsun.
Günahlarınızı adı güzel Muhammed'in gül yüzü suyu için
yarlığasın, hanım hey!

Oğuzdan Bir Turfanda Kuzu

Basat'la Tepegöz'ün Hikâyesi

Oğuz, bir gün otururken, düşmanın saldırısına uğradı.
Geceydi, ürkererek kaçtı. Aruz Koca'nın küçük oğlu,
kaçarken düştü, kaldı. Bir arslan onu
alarak götürdü, besledi, büyüttü.
Oğuz, düşmandan sâlim olduktan sonra
yeniden yurduna dönerek kondu. Oğuz Han'ın
at çobanlığını yapanlardan biri, gelerek;
“Hanım” dedi, “sazlıktan bir arslan çıkıyor,

bir âdem irisine benziyor, atları yakalıyor,
telef ediyor, kanını emiyor.”

Aruz Koca'nın gözleri parladı,

“Kaçarken düşen oğlancığım olmasın.”

Beyler at bindiler, arslanın yatağının üzerine geldiler.

Arslanı ürküterek, oğlanı yakaladılar.

Aruz alıp evine getirdi, şölen kuruldu,

yiyip içip eğlendiler.

Lâkin oğlan evde durmadı, arslan yatağına geri döndü.

Ne yaptılarsa, oğlanı evde tutamadılar.

Dedem Korkut geldi, oğlana;

“Yavrum” dedi, “sen insansın, hayvanla arkadaş

olmamalısın, koç atlara binip, yiğitlerle

gezmelisin. Kıyan Selçuk, ağabeyindir, senin adın da

Basat olsun, ben adımı verdim, Allah da

ömrünü versin.”

Oğuz yaylaya göçmüştü. Göçün başında, Aruz'un çobanı,
Konur Koca Sarı bulunuyordu. Uzun Pınar adındaki meşhur

su gözüne periler konmuştu. Koyunlar buraya gelince

ürktüler. Çoban, sürünün önünden giden erkek keçiye

kızarak, ileri vardı ki ne görsün! Peri kızları

kanat kanada vermiş uçuyorlar. Keçesini çıkararak

üzerlerine attı, kızlardan birini yakaladı.

Onunla birleşti. Koyun iyice ürkmeye başlamıştı.

Çoban, koyunun önüne gelince, peri kızı

kanat vurarak uçup gitti. Giderken de, ‘Bende

emanetin var, bir yıl sonra gelip al’ dedi, ‘lakin

Oğuz'un başına büyük bir bela getirdin.’

Çobanın yüreğine bir korku düştü,

benzi sarardı, bağı sarsıldı.

Oğuz'un yaylaya göçtüğü zamandı. Çoban, yine

pınara geldiğinde koyun ürktü. İleri vardı,

gördü ki bir cisim orada yatıyor, ıslıl ıslıl parlıyor.

Peri Kızı gelerek, ‘Emanetini al’ dedi, ‘fakat

Oğuz'un başına bir felaket getirdin.’

Çoban kütleyi görünce dehşete kapıldı. Geri döndü,

sapan taşını getirdi, vurdukça büyüyordu.

Korkarak onu orada bırakıp kaçtı.

Tam o sırada Bayındır Han, bey yiğitleriyle birlikte at binmiş gezinmekteydi. Pınara gelince, gördüler ki alâmet bir şey yatıyor, başı sonu belirsiz. Çevresine toplandılar. Bir yiğit attan inerek tekmeledi, teptikçe büyüdü. Bir kaç yiğit daha indi, onlar da teptiler, teptikçe büyüdüğünü gördüler.

Aruz Koca da inip tekmelemeye çalışınca, gördüler ki gövdesi adam, tepesinde bir gözü bulunuyordu. Aruz alıp

eteğine sararak, ‘Beyim’ dedi, ‘bunu bana verin, oğlum Basat’la birlikte büyüteyim.’ Bayındır Han, ‘Tamam’, dedi, ‘al senin olsun.’

Tepegöz’ü alıp evine getirdi Aruz. Bir dadı çağırttı.

Kadın geldi, göğsünü ağzına verince

öyle bir emdi ki hiç süt bırakmadı. Bir daha emince kanını aldı, bir dahaki emmede canını aldı.

Bir dadı daha getirdiler, onu da helak etti,

bir dadı daha... gelenlerin tümü canından oldu.

Baktılar ki olmuyor, sütle beslemeye başladılar.

Fakat doymuyordu çocuk, günde bir kazandan fazla süt içiyordu.

Günler geçip gidiyor, Tepegöz her gün biraz daha büyüyor,

diğer erkek çocuklarla oynuyor, fakat kiminin burnunu,

kiminin kulağını yiyordu.

Obadakilerin canı yanıyordu ondan.

Durumu, Aruz Koca’ya şikayet ettiler.

Aruz, onları uyardı, azarladı, dövdü lakin

değiştiremedi, nihayet evden kovdu.

Tepegöz’ün peri annesi gelerek, parmağına bir yüzük

taktı, ‘Oğul’ dedi, ‘bundan böyle sana

ok batmasın, seni kılıç kesmesin.’

Oğuz elinden çıktı Tepegöz, yüce bir dağa çıktı, yol kesip

haraç almaya, kan akıtıp cana kıymaya başladı.

Aman bilmez bir yolkesen olarak ünlendi.

Şerrinden usananlar, adam gönderdi ok attırdılar,

ne ok battı, ne kılıç kesti, en sivri uçlu, keskin

mızrakları teptiler, batmadı. Çoluk çocuk demedi yedi,

dağda çoban, düzde er bırakmadı helak etti.

Sonunda Oğuz yiğitleri birleşip üzerine vardılar.

Koca bir ağacı hiddetle kökünden sökerek fırlattı

üzerlerine, elli atmış kişiyi tepeledi.

Yiğitler başı Kazan'a öyle bir darbe indirdi ki,
dünyayı gözüne dar etti. Kazan'ın korkusuz kardeşi Kara
Göneyi perişan eyledi. Düzen oğlu Alp Rüstem'i şehid etti.

Uşun Koca oğlu gibi bir pehlivan dayanamadı,
can verdi. Demir giyimli Mamak telef oldu.

Bıyığı kanlı Bügdüz Emen'i
hurdahaş etti. Ak sakallı Aruz Koca'yı canından
bezdirirdi. Kıyan Selçuk'un korkusundan ödü patladı,
bırakıp kaçtı. Oğuz, Tepegöz'le başedememiş, geri dönmüştü.
Tepegöz, hırsını alamamış, önünü keserek
yerinden etmiş, yedi kez ürkmüştü.

Varıp Dede Korkut'a haber verdiler, danışalım
görüşelim, bir kesim keselim, dediler.
Dede Korkut'u elçi olarak gönderdiler.

Gelerek selam verdi, 'Oğul' dedi, 'Oğuz, elinden
bezdi, yıld, perişan oldu, ayağının toprağına
beni sürdüler, sana kesim verelim derler.'

Tepegöz, 'Günde altmış kişi isterim yemeğe' dedi.
Dedem Korkut, telaşlandı,

'Bu gidişle sen adam bırakmaz tüketirsin, Oğuz'un
adını silersin' dedi ve bir teklifte bulundu:

'Günde iki insan beşyüz de koyun verelim.'

Tepegöz, düşündü taşındı, Dedem Korkut'un önerisini kabul
etti. 'Peki' dedi, 'beşyüz koyun verin, iki de adam verin
yemeğimi pişirsin.'

Korkut Ata döndü, Oğuz'a gelerek,

'Yünlü Koca ile Yapağılı Kocayı gönderin Tepegöz'e,
yemeğini pişirsinler, günde iki adamla
beşyüz koyun ister.'

Oğuz beyleri razı oldu.

Oğlu dört tane olan birini verdi üçü kaldı, üçü olan birini
verdi ikisi kaldı. Herkes sırayla oğlunu veriyordu.

İki oğlundan birini vermiş olan Kapak Kan'a
yeniden sıra geldiğinde, bir oğlancığı kaldığı için
anası feryat figan ağlamaya başladı.

Tam o sırada Basat gazadan dönmüştü, 'Varayım' dedi kadın,
'Alp Basattan bir köle isteyeyim, oğlancığımanın yerine

onu veririm.'

Altın gölgeliğini kurmuş otururken Basat,
yiğitleri baktılar ki, bir kadıncağz geliyor.
Gelerek selam verdi, görelim ne söyledi:

*Avucuna sığmayan karacalı oğlu
İri tekenin boynuzundan sert yaylı
İç Oğuz'un Dış Oğuz'un adı en çok bilineni
Aruz oğlu Basat beyim bana yardım et*

Basat,

'Ne istersin?' diye sordu.

Ak pürçekli hatun,

'Yalancı dünya yüzünde acaip bir er çıktı ortaya' dedi, 'Oğuz,
elinden perişan oldu, ne otağına kondurur, ne yaylağına
göçtürür, hiç bir kara çelik öz kılıç kesmez, hiç bir
keskin kargı mızrak batmaz, hiç bir kayın oku
kar etmez. Kazana vurduğu darbeyi dünya
görmemiş, Kara Göne'yi perişan eylemiş, bıyığı kanlı
Bügdüz Emen hurdahaş olmuş, ak sakallı baban
Aruz'a kan kusturmuş, Kıyan Selçuk'un ödünü patlatmış,
güçlü Oğuz beylerinin tümünü ya helak veya
perişan etmiştir. Oğuz'u yedi kez yerinden sürmüş,
haraç almıştır. Şimdi de günde iki adam
beş yüz koyun istemektedir. Yünlü Koca ile Yapağılı
Koca'yı hizmetçi olarak verdiler, dört oğlu olan birini
verdi, üç oğlu olan birini verdi, ikisi olan
birini verdi, benim iki oğlancığım var, birini
verince biri kaldı, dönerek sıra bize geldi,
biricik oğlancığımı da isterler, beyim
bana yardım et. Basat duyduklarına inanamıyordu.
Burada kardeşi için söyledi, hanım görelim
ne söyledi:

*Kıyıda dikilmiş otağlarını
O zalim yıktırdı demek ki kardeş
Koşucu koç atlarını tavlasından
O zalim seçtirdi demek ki kardeş
Cins cins develerini katarından
O zalim ayırdı demek ki kardeş
Şöleninde boğazladığın koyunu
O zalim kestirdi demek ki kardeş*

*Güvencimle getirdiğim gelini
O zalim senden ayırdı kardeş
Ak sakallı babamla akça yüzlü anamı
O zalim ağlattı demek ki kardeş
Karşıda uzayan kara dağın yükseği kardeş
Coşkun akar suyumun taşkını kardeş
Güçlü belimin kuvveti kardeş
Karanlıklı gözümün ışığı kardeş*

Basat bir zaman söyleyip ağladıktan sonra, bir esiri kadına vererek, ‘Al götür ana’ dedi, ‘oğlancığımı kurtar.’ Kadın sevinç içinde gelerek Aruz’a oğlunu müjdeledi. Aruz, güçlü Oğuz beyleriyle birlikte Basat’ı karşıladı. Sarıldı koklaştı, hasret giderdiler. Derken anasına gelerek elini öptü, sevincini çoğalttı, şölen kuruldu, yediler içtiler. Basat, beylere; ‘Kardeşim uğruna Tepegöz’le buluşacağım, ne dersiniz?’ diye sordu. Kazan Bey, burada söylemiş, hanım görelim ne söylemiş:

*Kara bir ejderha oldu Tepegöz
Gökyüzünde döndürdüm yenemedim Basat
Kara bir kaplan kesildi Tepegöz
Kara dağlarda çevirdim yenemedim Basat
Kükremiş bir arslan oldu Tepegöz
Sazlıklarda kestim yolunu yenemedim Basat
Er de olsan bey de olsan benim gibi
olamazsın Basat
Ak sakallı babanı ağlatma
Ak pürçekli ananı sızlatma*

Basat, ısrarlıydı, ‘Gideceğim’ dedi. Babası ağlayarak, ‘Oğul’ dedi, ‘ocağımı sahipsiz koyma, merhamet et, gitme.’

Basat, diretti, ‘Ak sakallı, izzetli babam, gideceğim ben’ dedi. Okluğundan bir tutam ok çıkararak beline yerleştirdi, kılıcını çapraz biçimde kuşandı, yayını koluna geçirerek, eteklerini kıvırdı, anası ve babasıyla helalleşerek yola çıktı. Gide gide Tepegöz’ün yaşadığı Salahana kayalığına

geldi. Tepegöz, bedenini güneşe karşı vermiş yatmaktaydı.
Sadağından bir ok çıkararak yaya taktı, gerdi gerdi
bıraktı, Tepegöz'ün omzuna çarparak
parçalandı ok. Bir daha çıkardı, taktı, gererek bıraktı,
yine aynı şekilde sanarak,
'Buranın sineği bizi bunalttı' dedi yaşlılara.

Basat bir ok daha fırlattı, bir parçası
önüne düşünce, Tepegöz sıçrayıp
kalktı, Basat'ı farketti.

Kah kah gülererek, yaşlılara;

'Oğuz'dan bir taze kuzu geldi' dedi.

Basat'ı yakaladı, gırtlığını sıkarak, önüne kattı
inine getirdi, çizmesinin koncasına sokarak
'Bre kocalar' dedi, 'ikinci vakti, bunu benim için
pişirin.'

Basat, hançeriyle çizmeyi yarmış, kurtulmuştu.

Sessizce yaşlılara yanaşarak,

'Bre bu ejderha nasıl ölür?' diye sordu.

'Biz nereden bilelim' dediler, 'fakat gözünden
başka bir yerinde et yoktur.'

Basat, Tepegöz'ün başının ucuna gelerek dikkatle
baktı, gerçekten gözü etten idi.

'Bre yaşlılar' dedi, 'şişi ocakta ısıtın.'

Şişi kızdırdılar, Basat aldı, adı güzel Muhammed'e
salavat getirerek,

öyle bir bastırıldı ki, Tepegöz'ün gözü helak oldu.

Dağda taşa yankıyan bir çığlık attı.

Basat, koyun sürüsüne dalarak mağaraya girdi.

Tepegöz, Basat'ın mağarada olduğunu

anlayınca bir ayağını kapının bir

ucuna, öteki ayağını öbür ucuna koyarak kapadı.

'Bre koyun başları erkek' dedi, 'bir bir gel geç.'

Koyunlar birer birer geçti, geçerken başlarını
sıvazladı.

'Toklularım, devletim sakar koç, gel geç' dedi.

Bir koç kalktı, gerinerek uzandı. Basat

koçu tutarak boğazladı, derisini yüzdü,

kuyruğuyla başını ayırmadı, postu

üzerine geçirdi.

Önünden geçerken, Tepegöz anladı.

‘Ey sakar koç’ dedi, ‘benim zayıf noktamı nasıl bildin?’

Basat, koçun başını Tepegöz’ün eline verdi.

Boynuzlarından sımsıkı tutunca deri elinde kalıverdi.

Basat fırsat bilerek, ejderhanın

bacakları arasından kaçtı.

Tepegöz huylanmıştı,

‘Oğlan kurtuldun mu?’

diye sordu.

‘Allahım kurtardı’ dedi Basat.

Tepegöz,

‘Al şu parmağımdaki yüzüğü parmağına geçir’ dedi,

‘gayri sana ok ve kılıç işlemesin.’

Basat, yüzüğü alarak parmağına geçirdi.

Tepegöz sordu:

‘Yüzüğü takındın mı?’

Basat,

‘Evet, takındım’ dedi.

Tepegöz, Basat’a ansızın saldırarak kılıçla tepelemek istedi.

Basat, yüzüğün ayakları altında olduğunu farkettiler.

Tepegöz sordu:

‘Oğlan kurtuldun mu?’

Basat,

‘Allahım kurtardı’ dedi.

Tepegöz sordu:

‘Şu kümbeti görüyor musun?’

Basat,

‘Görüyorum’ dedi.

‘Benim orada hazinem yatıyor’ dedi, ‘var mühürle, şu yaşlılar yağmalamasın.’

Basat, kümbede girdi, altın akçe yığını görüncelike

kendinden geçti. Tepegöz vararak kümbedin kapısını

kapadı, sordu:

‘Girdin mi?’

‘Girdim’ dedi Basat.

Tepegöz,

‘Şimdi öyle bir vuracağım ki, kümbetle birlikte paramparça olacaksın.’

Basat,

‘La ilahe illallah Muhammedün Resûlullah’ dedi.

Der demez kümbet yarıldı, yedi yerden yedi

kapı açılıverdi.

Tepegöz,

‘Oğlan kurtuldun mu?’ diye sordu.

Basat,

‘Allah’ın izniyle’ dedi.

Tepegöz,

‘Sana ölüm yokmuş’ dedi, ‘şu mağarayı görüyor musun?’

‘Görüyorum’ dedi Basat.

‘Orada biri kınlı diğeri kınsız iki kılıç var,

başımı gövdemden ayırmak istiyorsan, var git kınsızını

getir, çal’ dedi Tepegöz.

Basat mağaraya gidince kınsız kılıcın kalkıp inmekte

olduğunu gördü. Temkinlice yanaştı, kendi kılıcını çıkararak

iki parçaya böldü, bir ağaç dalı getirerek

onunla kınsız kılıcı da ikiye böldü, yayını

eline aldı, kılıcın asılı olduğu zinciri nişanlayarak

attı, parçaladı. Kılıç yere düşünce gömüldü. Kendi kılıcını

kımına yerleştirdi. Gömülen kınsız kılıcı, sapından sıkıca

tutarak Tepegöz’ün yanına geldi,

‘Nasılsın, nicesin Tepegöz?’ diye sordu.

Ejderha,

‘Oğlan sen daha ölmedin mi?’ dedi.

‘Allahım kurtardı’ dedi Basat.

Tepegöz,

‘Sana ölüm yokmuş’ dedi, burada söylemiş, hanım görelim

neler söylemiş:

Gözümle gözümle bir tek gözümle

Koca Oğuz’u kırıp geçirmiştım

Ela gözümden ayırdın yiğit beni

Tatlı canından ayırsın Kadir Mevla seni

Ben çekerim göz acısını

Hiç bir yiğide vermesin Kadir Tanrı

Bre yiğit nerelisin, nicesin

Karanlık gecede yolunu yitirsen umudun var mıdır

*Büyük sancaktar beyiniz kimdir
Savaşta en önde at tepen alpınız da kim
Ak sakallı baban kimdir
Yiğidin yiğitten adını saklaması doğru olmaz
Adın nedir yiğit söyle bana*

Basat, Tepegöz'e söylemiş, görelim hanım neler söylemiş:

*Güneydenim
Karanlık gece içinde yitirince yolumu, umudum Allah'tır
Büyük sancağımızı Bayındır Han tutar
Ulaş oğlu Salur Kazan'dır savaş günü en önde at tepen
Babamın adını sorar isen koca ağaç
Anamın adını sorar isen kükremiş aslan
Benim adını sorar isen Aruz oğlu Basat'tır*

Tepegöz, 'Kardeşiz biz, kıyma bana' deyince görelim hanım Basat ne söylemiş:

*Ak sakallı babamı ağlatmışsın
Ak pürçekli anamı sızlatmışsın
Kardeşim Kıyan'ı helak etmişsin
Akça yüzlü yengemi dul bırakmışsın
Ela gözlü çocuklarını öksüz koymuşsun
Seni bırakır mıyım hiç
Kara çelik öz kılıcım çekmeyince
Tepeli börklü başını gövdenden almayınca
Al kanını dökmeyince
Kardeşimin kanını almayınca
Bırakmam seni*

Tepegöz de söylemiş görelim hanım ne söylemiş:

*Kalkarak yerimden doğrulayım derdim
Güçlü Oğuz beyleriyle sözümü bozayım derdim
Yeniden doğanlarını öldüreyim derdim
İnsan etine bir kez olsun doyayım derdim
Oğuz beyleri toplanıp üzerime gelsin derdim
Kaçarak Salahana Kayalığına saklanayım derdim
Ağır mancınıkla taşılayayım derdim
Başıma taş düşürerek öleyim derdim
Ela gözümden ayırdın yiğit beni
Tatlı canından etsin Kadir Mevla seni
Ak sakallı yaşlıları çok ağlatmışım
Ak sakallıların bedduası tutmuş gözüm seni
Ak pürçekli yaşlıları çok sızlatmışım
Gözlerinin yaşı tutmuş gözüm seni*

*Bıyığı henüz terlemiş yiğitleri çok telef etmişim
Yiğitlikleri tutmuş gözüm seni
Elceğizi kınalı kızları çok helak etmişim
Bedduaları tutmuş olacak gözüm seni
Öyle çekerim ki ben göz acısını
Hiç kimseye vermesin Kadir Mevla acısını
Gözüm gözüm ey gözüm yalnız gözüm*

Basat, hiddetlenerek fırladı yerinden. Erkek deve gibi dizleri üzerine çöktürdü Tepegöz'ü. Onun kılıcıyla öyle bir vurdu ki, dağ taş ığılığına uyandı, ses verdi.

Sonra delerek yay kirişine taktı, sürüye sürüye mağara ağzına getirdi. Yünlü Koca ile Yapağılı Koca'yı muştucu olarak obasına gönderdi.

Yaşlılar ak boz atlara binerek sürdüler, gelerek Oğuz'a müjdelediler.

At ağzılı Aruz Koca, evine geldi dört nala, Basat'ın anasına sevinç verdi, 'Müjdeler olsun', dedi, 'oğlun Tepegöz'ü tepeledi.'

Güçlü Oğuz beyleri derlendi toplandılar. Haberi duyan koştu, Salahana Kayalığına vardı. Tepegöz'ün kesik başı ortaya getirildi.

Dedem Korkut gelerek neşeli havalar çaldı, deyiş dedi, destan söyledi, gazi yiğitlerin başlarından geçenleri anlattı. Basat'a dua etti:

Kara dağa seslenince cevap alsın

Kanlı kanlı sular geçit versin

Erlikle aldın kardeşinin kanını

Güçlü Oğuz beylerini bir beladan kurtardın

Kadir Allah yüzünü ak etsin

Ölüm eriştiğinde arı imandan ayırmasın

Günahlarımızı adı güzel Muhammed'e bağışlasın hanım hey!

Ağız Dilden Bayındır'a Selam Var

Begil Oğlu Emren'in Hikâyesi

Kam Gan'ın oğlu Bayındır Han,
yerinden kalkarak doğrulmuş,
kara yerin üzerine ak otağını diktirmiş,
alaca gölgesi gökyüzüne yükseltmiş, bin yere
küçük ipek halıları döşetmiş, Dış ve İç Oğuz
ulularını toplamıştı.

Gürcistan'dan dokuz tümen ganimet gelmişti.
At, kılıç ve bir de çomak getirdiler, han Bayındır üzöldü.

Dedem Korkut gelerek
neşeli havalar çaldı, deyiş dedi, destan
söyledi, 'Hanım niçin üzölürsün?' diye sordu.
han Bayındır, 'Nasıl üzölmeyeyim' dedi, 'her yıl
altın akçe gelirdi, beylere yiğitlere üleştirirdik,
gönüllerini hoş ederdik, şimdi bunu kime verelim de
hatırını sayalım.'

Dedem Korkut,
'Beyim' dedi, 'gerek ki bunun üçünü de bir yiğide
veresin, Oğuz'a bir karakol olsun.'

Bayındır Han,
'Peki kime verelim?' diye sordu.
Sağına soluna bakındı, kimse istekli ve razı
değildi.

Begil adındaki alpe baktı,
'Sen ister misin?' diye sordu.

Begil,
'Buyruğundur beyim' diyerek razı oldu, kalkarak
yeri öptü.

Dedem Korkut gayret kuşasını bağladı beline, çomağı omzuna
yayı koluna geçirdi.

Yiğit, koç aygırını çektilererek bindi, yakınlarını
hısımlarını ayırarak, çözdü evini, Oğuz'dan ayrıldı.

Berdeye, Genceye yetişerek yurt edindi,
dokuz tümen Gürcistan yakınına vararak
kondu, orada karakolluk yapmağa bağladı.

Kafir karşı gelse, kellesini alır Oğuz'a gönderirdi.

Senede bir kez han Bayındır'ın katına varıp
bağlılık yenilerdi.

Günlerden bir gün Bayındır Han'dan elçi geldi,

‘Beyin çağırıyor’ dedi.

Begil at binerek, dağlardan sel, ovalardan yel gibi geçti, huzura vardı, peşkeşini çekti, selamını vererek elini öptü.

Han, konuk eyledi onu, süslü kaftanlar, güzel binekler ve bol harçlık bağışladı.

‘Üç gün av etiyle konuklayalım Begil’i’ diye buyurdu, av ilanı çıktı. Av hazırlıklarına başlandığında, kimisi atını övüyor, kimi kılıç çalmasını, kimisi de ok atmasını... Salur Kazan, öteki yiğitler gibi kendini değil, Begil’i övdü.

Üçyüz altmış altı yiğit ava çıksa, geyik izi sürülse, Begil ne ok atar, ne yay kurardı.

Yayını bileğinden çıkararak yabani geyiğin boynuna salar, yakalardı. Zayıf ise, belli olsun diye kulağını delerek bırakır, semiz ise anında boğazlardı.

Beyler, geyik avlayınca kulağına bakarlardı, delikse eğer, ‘Begil sevincidir’ diye ona gönderirlerdi.

Kazan Bey sordu:

“Bu başarı, atın mıdır, yiğidin mi?”

Han dedi:

“At işlemeyince er övünmez, hüner attadır.”

Begil sözü beğenmedi;

“Yiğitler arasında bizi eyer kayışımızdan

balçığa batırdın” dedi küstü, han Bayındır’ın armağanını geri verdi, huzurdan çıktı.

Atını çektiler. Elâ gözlü

alplerini alarak evine döndü.

Çocukları karşıladı, yüzü asıktı, onları okşayıp

sevmedi, kendisiyle konuşmayınca Hatun’u

söyledi, görelim ne söyledi:

Altın tahtımın sahibi yiğit

Gözümü açınca gördüğüm

Gönül vererek sevdiğim

Yerinden kalkarak doğruldun

Elâ gözlü yiğitlerini birlikte aldın

Arkın Beli Ala Dağı geceleyin aştın

Coşkun akar sularından geçtin

*Ak alınlı han Bayındır'ın huzuruna geceleyin yetiştin
Elâ gözlü beylerle yiyip içtin
Söyle bana kavimli kavmiyle atıştı mı?
Garip başın kavgada kaldı mı?
Altındaki koç atın nerede?
Üstündeki altın miğfer cübben nerede?
Elâ gözlü beylerini sevmezsin
Ak yüzlü helâllinle söyleşmezsin
Anlat bana, nedir halin*

Burada Begil söylemiş görelim hanım
ne söylemiş:

*Kalkarak yerimden doğruluverdim
Kara yeveli cins atıma sıçrayıp bindim
Arkın Beli Ala Dağ'dan geceleyin aştım
Akıntılı, güzel suyu geceleyin geçtim
Ak alınlı han Bayındır'ın huzuruna gece vardım
Elâ gözlü beyler ile yiyip içtim
Kavimli kavmiyle hoş geçinir gördüm
Hanımının nazarının bizden döndüğünü gördüm
Eli günü terkederek
Dokuz Tümen Gürcistan'a gidelim
Oğuz'a isyan ettim*

Hatun'u telaşlandı;
“Yiğidim, bey yiğidim” dedi, “padişahlar
Allah'ın yeryüzündeki gölgesidir, ona isyan
edenin işi rast gelmez, arıyürek
paslansa şarap açar, sen gideli beyim
çapraz uzayan alaca dağların avlanmamıştır,
bin gönlün açılsın ava.”

Begil, helâllisinin aklını, sözünü iyi
buldu, cins atını çektirerek
bindi, ava çıktı.

Avda dolaşırken, önüne bir geyik
çıktı. Ona doğru at sürdü, yetişti.

Yay kirişini boynuna
fırlatınca, hayvanın canı yandı.
Yüksek bir yerden attı kendini.

Begil, atının gemine hâkim olamayınca
yardan uçtu, sağ oyluğu kayaya

çarparak kırıldı.

Büyük kardeşi ve yetişkin oğlu olmadığına yanarak ağladı. Oyluğu sancıyordu. Okluğundan gez çıkararak atının eyer kayışını kopardı. Kaftanının altından ayağını sımsıkı sardı.

Gücünü toplayarak, atının yelesine düştü. Av arkadaşlarından ayrılarak, tülbentli boğazında, obasına geldi.

Küçük oğlu, babasının benzini sararmış, tülbenti boğazına sarılmış görünce söylemiş, görelim hanım ne söylemiş:

*Kalkarak yerinden doğruluverdin
Kara yeledi cins atına bindin
Çapraz uzayan Ala Dağ'ın eteğine ava gittin
Kara giysili kâfire mi rastladın
Elâ gözlü yiğitlerini helâk mı ettirdin
Ağız dilden bir kaç söz haber ver bana
Kara başım kurban olsun yiğit babam sana*

Begil, oğlancığına söylemiş, görelim hanım ne söylemiş:

*Oğul oğul ey oğul
Yerimden kalkarak doğruluverdim
Kara dağların önünde ava gittim
Kara giysili kâfire rastgelmedim
Elâ gözlü yiğitlerimi helâk ettirmedim
Yiğitlerim sağdır esendir oğul
Üç gündür hastayım
İndir atımdan, döseğime yatır beni*

Yavru da olsa arslan arslandır, oğlancığı babasını kavradı, tutarak yatağına getirdi. Cübbesini üzerine örttü, kapısını kapadı.

Öte yanda, avdaki yiğitler, avın bozulmuş olduğunu görerek dağıldılar. Herkes evine döndü.

Begil, beş gün boyunca huzura çıkmadı. Ayağının kırıldığını kimseye duyurmadı. Bir gece, yatağında acı acı inleyip sızlarken, helâllisi üzgün ve kaygılı bir şekilde “Yiğidim” dedi, “sürüsüyle düşman gelse

kaçmazdın, alaca ok bedenine sapsansa inlemezdin,
insan eşine sırrını açmaz mı, nedir
bu halin?”

Begil,
“Attan düştüm güzelim” dedi, “ayağım kırıldı.”

Kadın, elini eline vurup hizmetçisine
duyurdu. Hizmetçi kapıcıya, kapıcı dışardakine,
derken, otuziki dişten çıkan yurdun
dört bir yanına yayıldı.

Kâfirin casusu durumu Tekfur’a haber
verdi. Tekfur telaşla fırladı yerinden,
adamlarına bağırdı;
“Yerinizden kalkarak doğrulun, durma
zamanı değildir. Begil Bey yatağında
yakalayın, ak ellerini pazularında bağlayın,
başını keserek al kanını yeryüzüne dökün,
herşeyini yağmalayın, gelinini kızını esir alın.”

Meğer Begil Bey’in de casusu vardı,
Begil’e haber uçurarak dedi,
‘Düşman saldıracak, hazırlıklı olun.’
Begil, yukarı bakarak,
‘Gök uzak, yer katı’ dedi.
Oğlunu çağırarak söylemiş, hanım görelim neler söylemiş:

*Oğul oğul ey oğul
Karanlıklı gözlerimin ışığı oğul
Güçlü belimin kuvveti oğul
Gör bak neler oldu
Neler koptu kara başıma
Kalkarak oğul yerimden doğruluverdim
Boynu kırılmalı al aygıra sıçrayıp bindim
Av avlayarak kuş kuşlayarak gezerken
Bunalarak sürçtü, yere attı beni
Sağ oyluğum kırılıverdi
Gör bak kara başıma neler geldi
Kara kara dağlardan haber aşar
Kanlı kanlı sularından haber geçer
Demirkapı Derbendinden haber uçar
Alaca atlı Şöklı Melik pusu kurmuştur bize
Pususundan kara dağlara duman çökmüştür*

*Bey Begil'i, yattığı yerde yakalayın dermiş
Ak ellerini pazusundan bağlayın dermiş
Kan alaca yurdunu yağmalayın dermiş
Akça yüzlü gelinini kızını esir alın dermiş
Oğul kalkarak yerinden doğrulmalısın
Kara yeveli cins atına binmelisin
Çapraz uzayan Ala Dağ'ı geceleyin geçmelisin
Ak alınlı Han Bayındır'ın divanına geceleyin varmalısın
Ağız dilden selam vermelisin
Yiğitler yiğidi Kazan Bey'in elini öpmelisin
Ak sakallı babam darda kaldı demelisin
Kazan Beyimin bana yetişmesini demelisin
Gelmezsen ilim dağılır, memleket perişan olur
Kızımız gelinimiz tutsak gider bilmiş ol
Babasını dinledikten sonra, görelim hanım
oğlancık neler söylemiş:*

*Neler söylersin bey babam, neler dersin
Yüreğimi ezer, bağrımı sızlatırsın*

*Kalkarak yerimden doğrulmayacağım
Kara yeveli cins atıma binmeyeceğim
Arku Beli Kara Dağı avlayarak aşmayacak
Ak alınlı han Bayındır'ın divanına varmayacağım
Kazan da kimdir, onun elini öpmeyeceğim
Altındaki al aygırı bana ver
Senin için kan terletip koşturayım
Sağlam yapılı demir kaftanını bana ver
Senin için yen yakalar diktireyim
Kara çelik öz kılıcın bana ver
Senin için ansızın başlar keseyim
Kargı dallı mızrağını bana ver
Senin için göğsünden yiğit mızraklayayım
Ak tüylü, delici okunu bana ver
Senin için erden ere geçireyim
Ela gözlü üçyüz yiğidini bana ver
Senin için Muhammed'in dini yoluna savaşayım
Begil'in yüreği kabardı, sevinç kapladı içini,
'Bu sözlerin çıktığı ağzın için ölürüm oğul' dedi,
'sana bakınca gençliğimi görüyorum, bre, giyimimi, kılıcımı, yayımı getirin, oğluma verin' dedi,
'memleket ürkmeden varıp meydana girsin.'*

*Oğlanı giydirip donattılar, kılıç ve yayla
kuşattılar, babası ve anasından helallik aldı, ellerini öptü,*

yola koyuldu. Rüzgâr gibi giderek meydana vardı.

Al aygır cinsti, ne zaman düşman

kokusunu alsa, ayaklarını

teper, yeri göğü tozutturdu.

Kafirler işitti,

‘Bre bu at Begil’indir’ dediler, ‘biz kaçıyoruz.’

Tekfur, kaygılandı,

‘Bre iyi bakın, eğer gelen Begil ise ben sizden
önce kaçarım.’

Gözcü dikkatle bakınca gördü ki, gelen

Begil’in atıdır lakin binen o değildir.

Kuş kadar bir oğlancık binmektedir al aygıra.

Giderek Tekfur’a haber verdi.

‘At, giyim koşum ve miğfer Begil’indir,

fakat içindeki o değil.’

Tekfur,

‘Yüz adam seçin, büyük bir gürültü çıkarın,

oğlancığı korkutun, kuş yüreklidir o,

bırakıp kaçar meydanı’ diye buyurdu.

Yüz kafir seçildi, oğlanın üzerine geldi,

kafir burada söylemiş hanım görelim

ne söylemiş:

Oğlan oğlan ey oğlan

Babası belirsiz oğlan

Altındaki al aygırı güçsüz oğlan

Kara çelik öz kılıcı çentik oğlan

Elindeki mızrağı kırık

Ak kirişli yayı kısa

Okluğundaki doksan oku seyrek oğlan

Yanındaki yoldaşları çıplak

Karanlıklı gözleri ışısız oğlan

Şökli Melik sana bir pusu kurdu

Meydandaki şu oğlanı yakalayın

Ak ellerini pazusundan bağlayın

Ansızın kara başını kesin

Al kanını yeryüzüne dökün dedi

Ak sakallı babanı ağlatırsın

Ak pürçekli ananı sızlatırsın

Yalnız yiğit alp olmaz

*Otun dibi sağlam olmaz
Belası gelmiş oğlan
Var git yoluna*

Begil'in oğlu kafirin sözlerini dinledikten sonra söylemiş, görelim hanım ne söylemiş:

*Saçma sapan konuşma bre itim kafir
Altımdaki al aygırı niçin beğenmezsün
Seni görünce oynar
Üzerimdeki demir giysi omzumu kısar
Kara çelik öz kılıcım kınını doğrar
Kargı dalı mızrağımı niçin beğenmezsün
Göğsünü delerek göğe fırlar*

*Ak kirişli katı yayım inler
Okluştaki okum yuvasını deler
Yanımdaki yiğitler savaş ister
Yiğide korku vermek ayıptır
Beri gel savaşalım bre kafir*

Kafir şaşırıldı,
'Oğuz'un arsızı, Türkmen'in delisi gibidir, hele bak' dedi.
Tekfur,
'Varıp sorun bakayım' dedi, 'oğlan Begil'in nesidir?'

Kafir, gelerek oğlana söylemiş,
hanım görelim ne söylemiş:

*Altındaki al aygır Begilindir, Begil nerede
Kara çelik öz kılıcın Begilindir o nerede
Üstündeki demir giysi Begilindir, o nerede
Yanımdaki erler Begilindir, o nerede
Eğer burda ise Begil
Geceye dek savaşaydık
Ak kirişli katı yayla çekişeydik
Begil'in nesisin oğlan söyle bize*

Oğlan,
'Bre kafir' dedi, 'bilmez misin; ak alınlı Han Bayındır'ın beyler beyi Salur Kazan, kardeşi Kara Göne, Dönebilmez Dülek Evren,
Düzen oğlu Alp Rüstem, Boz Atlı Beyrek,
Begil Bey'in evinde yiyip içmekteyken,
casus geldi, altındaki al aygırına Begil beni bindirdi, kara çelik öz kılıcını bana verdi, kargı dalı mızrağını

emanet etti, üç yüz yiğidini yanıma
kattı, bre densiz ben Begilin oğluyum, dayan bre!
Geliyorum!’

Kafir, ansızın altı kanatlı gürzünü
eline alarak oğlana saldırdı,
oğlan, kalkan tuttu.

Kafir, gürzünü, yukarıdan aşağı öyle bir
vurdu ki, kalkanını dağıttı, miğferini ezdi, göz kapaklarını
sıyırdı, lakin yenemedi.

Gürzle dövüştü, kara çelik öz kılıçla
çekiştiler, meydanda kılıç kılıca
çarpiştılar. Boğalar gibi süsüştüler.
Kılıçları parçalandı, mızrakları kırıldı,
gürzleri dağıldı, kalkanları ufalandı fakat
yenişemediler.

At üstünde kapıştılar, kafir güçlüydü,
oğlan perişan oldu.
Kadir Allah’a el açarak yakardı, hanım
görelim nasıl yakardı:

*Yücelerden yücesin İzzetli Tanrı
Kimse bilmez nicesin güzel Tanrı
Adem’e sen taç giydirdin
Şeytanı sen lanetli kıldın
Bir suçundan dolayı kapından sürdün
İbrahim’i tutturarak
Deriye sardın
Kaldırıp ateşe sen attın
Ateşi sen gülistana çevirdin
Birliğine sığındım Aziz Tanrı
Aziz Allah’ım bana yardım et*

Kafir şımardı,
‘Oğlan yenilince Allah’ına mı yakarırısın,
senin Yaraticın var ise, benim yetmiş iki
puthanem var.’

Oğlan,
‘Ey lanetlenmiş asi’ dedi, ‘sen putlarına
yalvar, ben ancak Allah’ımdan yardım dilerim.’

Hak Teâlâ, Cebrail’e buyurdu:
‘Ey Cebrail, bu ere kırk yiğit gücü verdim.’

Bunun üzerine, Oğlan öyle bir celâllendi ki,
kafiri kaldırarak yere vurunca,
burnundan düdük gibi kan fışkırttı.
şahin gibi saldırdı kafirin üzerine, gırtladına sarıldı.
Kafir,

‘Aman!’ dedi, ‘sizin dine ne derler, dininize girdim.’
Oğlan şaşırdı.

Kafir,
‘Eşhedüenla ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden
Resûlullah’ dedi, şehadet parmağını kaldırarak.

Oğlan onu bıraktı.

Diğerleri korkarak kaçtılar.

Akıncılar, kafirin yurdunu otağını kuşatarak
gelinini kızını esir aldılar.

Oğlan, Begil’e haber göndererek,
‘Düşmanı yendim, müjdeler olsun’ dedi.

Ak sakallı babası, yüreği kıvranarak, karşıladı
oğlunu, boynuna sarıldı, öptü,
kokladı, dönerek eve geldiler.

Begil, karşıda yatan kara dağlardan
yaylak verdi oğluna.

Kara koç koşucu atlardan tavla bağışladı.

Al duvaklı güzel gelin aldı.

Ak alınlı han Bayındır’a da hisse çıkardı
ganimetten.

Oğlunu alarak Bayındır Han’ın huzuruna çıktı.

El öptü. Bayındır Han, Kazan oğlu Uruz’un sağ
yanında yer gösterdi ona, cübbe, sırmalı çuha giydirdi.

Dedem Korkut gelerek neşeli havalar çaldı.

Deyiş dedi, destan söyledi.

Bu Oğuznameyi Begil’e koştu,

Emren’in olsun dedi, gazi erenlerin
başlarından geçenleri anlattı.

Dua edeyim beyim:

Yerli kara dağların sarsılmasın

Gölgeli ulu ağacın kesilmesin

Allahın bağışladığı umut yok olmasın

Günahınızı, adı güzel Muhammed'in
yüzü suyuna bağışlasın, hanım hey!

Ana Hakkı Tanrı Hakkı Olmasaydı

Uşun Koca Oğlu Segrek Hikâyesi

Oğuz arasında Uşun Koca derler bir er vardı.

Büyük oğlu Egrek,
gözükara, cesur bir yiğitti.

Ne zaman dilese han Bayındır'ın
meclisine girer, sohbetini dinlerdi.

Beyler beyi Kazan'ın katında kapısı bacası
olmaz, istediği zaman girip çıkar, onun
önünde oturur, kimseye iltifat etmezdi.

Günlerden bir gün, beyleri erleri
çiğneyerek, geçip en öne oturunca
Ters Uzamış adındaki yiğit
itiraz etti:

“Bre, Uşun Koca oğlu!

Buradaki beylerin her biri
yerini kılıçla mızrakla hak etmiş, ekmeğiyle
almıştır. Sen kaç baş kestün, ne kadar kan döktün,
kaç çıplak donatıp kaç yoksul doyurdun ki, gelip
en öne oturursun?”

Egrek, “Bre Ters Uzamış!” dedi, “kan döküp can
telef etmek hüner midir ki!”

Ters Uzamış,

“Hünerdir ya” dedi.

Egrek'e dokundu bu, kalkarak Kazan
beyden akın diledi.

İzin çıkınca, duyurarak, üçyüz
akıncı yiğit topladı.

Üç yüz düz mızraklı yiğit toplandı yanına,
Beş gün boyunca yiyip içtiler, akın heyecanı
coştu, eğlendiler.

Şiröğüvenin kıyısından Gökçe denizine
uzayan bölgedeki yurtları yağmalayıp

bir hayli ganimet topladılar.

Alınca kalesine

uğradılar. Kara Tekfur, orada bir koru yaptırmış; avluya, uçandan kaz ve tavuk, yürüyenden geyik ve tavşan bırakarak, Oğuz yiğitlerine tuzak kurmuştu.

Uşun Koca oğlunun yolu korudan geçerken, yiğitler kapıyı kırmış, geyik, kaz ve tavukları keserek yiyip içmişler, atların eyerlerini çıkarmışlardı.

Kara Tekfur'un casusu durumu haber vererek;

“Oğuzdan bir bölük geldi” dedi,

“korunun kapısını kırarak atların giyimlerini çıkardı.”

Kara giysili altıyüz kâfir kılıç kuşanıp at bindi, yiğitlere saldırarak, perişan eyledi. Egrek yakalandı,

Alınca kalesinde zindana kapatıldı.

Kara dağlardan haber aştı, karlı sulardan

haber geçti, güçlü Oğuz beylerine

ulaştı. Uşun Kocanın ak otağından

bir çığlık yükseldi.

Gelini, kızı ak çıkarıp kara giyindi.

Uşun Koca ile hatunu, “Oğul oğul!” diyerek ağlaştı.

Her kemikli büyür, her kaburgalı

gelişirmiş. Uşun Kocanın küçük oğlu

Segrek de büyümüş, gözü kara, cesur, deli

bir yiğit olmuştu.

Günlerden bir gün, yolu düğüne

uğramış, yiyip içip sarhoş olmuştu.

Ayak yoluna gittiğinde bu öksüzün, bir başka

çocukla dolaştığını gördü. Ayırdı. Bir tokat

birine, bir tokat ötekine çaldı.

Eski dutun biti, öksüz çocuğun dili

acı olurmuş.

Öksüz, sızlandı:

“Bre bizim öksüzlüğümüz yetmez mi,

bir de sen vurursun? Kendini

hünerli görüyorsan, Alınca Kalesi'ndeki

tutsak kardeşini kurtar da görelim.”

Segrek,

“Bre çocuk!” dedi, “kardeşimin adı nedir?”

Çocuk,
“Egrektir” dedi.

Segrek,
“O, bana yakıştır” dedi, “Oğuzda kardeşsiz
duramam artık, karanlıklı gözümün ışığı kardeş” diye ağladı.
Düğüne döndü, izin isteyerek ayrıldı.
Atına binerek doğruca anasına geldi.
İndi atından, anasına söyledi, görelim hanım ne söyledi:

*Ana ana ey ana
Kalkarak yerimden doğruldum
Kara yeledi cins atıma bindim
Çapraz uzayan Ala dağın eteğine vardım
Güçlü Oğuz beylerinin düğününe gittim*

Yiyip içip eğlenirken
Ak boz atlı bir ulak geldi
Çok zaman önce Egrek adında bir yiğit varmış
Şimdi pis dinli kâfir elinde esirmiş
Kadir Mevla yol vermiş çıkararak gelmiş
Çoluk çocuk kalmadı onu karşılamaya gitti
Ana ben de gideyim mi ne dersin

Anası burada söylemiş, görelim hanım ne söylemiş:

*Ağzın için ölürüm oğul
Dilin için ölürüm oğul
Karşıda yatan kara dağın
Yıkılmıştı, doğruldu sonunda
Coşkun akan güzel suyun
Kurumuştur, çağladı sonunda
Koca ağaçta dal budak
Kalmamıştı, filizlendi sonunda
Güçlü Oğuz beyleri gittilerse sen de git
O yiğide ulaşırsan
Ak boz atın üzerinden yere in
El bağlayıp o yiğide selam dur
Elini öperek boynunu sar
Kara dağımın yücesi kardeş, de
Ne durursun oğul, koş*

Segrek, anasına söylemiş, görelim ne söylemiş:

*Ana ağzın çürüsün
Ana dilin kurusun*

*Demek kardeşim benim, şimdi kaygılanmaz mıyım
Kardeşsiz Oğuz'da durur muyum*

*Ana hakkı Allah hakkı olmasaydı
Kara çelik öz kılıcımı çekerdim
Ansızın güzel başını keserdim
Al kanını yeryüzüne dökerdim
Ana ana zalim ana!*

Babası karşı durarak Segrek'e,
“Belki haber yanlıştır oğul” dedi,
“Kaçıp giden ağabeyin değil de
bir başkasıdır. Gel, etme; ak sakallı
babanı ağlatma, ak pürçekli
ananı sızlatma.”

Segrek, burada söylemiş, görelim hanım
ne söylemiş:

*Üçyüzaltmış altı yiğit ava gitse
Kanlı geyik için kavga çıksa
Kardeşi olan yiğitler ansızın kalkar
Kardeşi olmayanın ensesine yumruk inse
Ağlayarak dört yanına bakar
Ela gözden acı yaşını döker
Ela gözlü oğlunuzu görünceye kadar
Hatun anam, bey babam esen kalın*

Babası direndi,
“Oğul, gitme” dedi, “belki yanlış haberdir.”

Segrek de direndi,
“Kaleye varmayınca, ağabeyimi görmeyince
Oğuz'a dönmem” dedi.

Anası babası ağlaşarak Kazan'a haberci gönderdiler,
“Oğlan ağabeyini anarak gidiyor, bize ne
salık veriyorsun?” dediler.

Kazan,
“Ayağına at kösteği vurun” dedi,
Yavuklusuna haber ettiler. Geldi, düğün dernek
kuruldu. Attan aygır, deveden erkek deve,
koyundan koç kesildi. Segrek'le yavuklusunu
gelin odasına koydular. Segrek, kılıcını
kınından sıyrarak, gelinle arasına
koydu. Gelin,

“Al kılıcını yiğit” dedi, “önce muratlaşalım.”

Segrek,

“Kılıcıma doğranayım, okuma saplanayım,
oğlum doğmasın, doğarsa on yaşına
ermesin, ağabeyimi kurtarmayınca
murat almam” dedi.

Kalktı. Tavladan koç atını çıkardı.
Eyerledi. Diz ve kol bağlarını bağladı.

Geline dönerek,

“Üç yıl bekle beni” dedi, “üçüncü yıl
gelmezsem bilmiş ol ki artık gelemem,
ben ölünce aygır atımı boğazlayarak
ölü aşımı dağıt, gözün kimi tutar, gönlün
kimi dilerse ona var.” dedi.

Gelin, burada söylemiş, hanım görelim
ne söylemiş:

*Yiğidim seni bir yıl beklerim
Bir yılda gelmezsen iki yıl beklerim
İki yılda gelmezsen üç yıl beklerim
Dört yılda gelmezsen altı yıl beklerim
Altı yolun ayrımına çadır dikerim
Gelenden geçenden haber sorarım
İyi haber getirene at ve giysi veririm
Kötü haber getirenin başını keserim
Erkek sineği üzerime kondurmam
Muratlaşalım da öyle git yiğit*

Segrek,

“Ben” dedi, “ağabeyimin başı için
yemin ettim, dönemem.”

Gelin, burada kayın anasıyla kayın babasına
söylemiş, görelim hanım ne söylemiş:

*Babamdan daha aziz kayın baba
Anamdan daha iyi kayın ana
Develerinin erkeği ürkmüştür gider
Deveciler önünü kesti döndüremez
Kara koç aygırın coştur gider
At çobanları önünü kesti döndüremez
Ağıldaki koçların kaçtı gider
Çobanlar önünü kesti döndüremez*

*Ela gözlü oğlun ağabeyini andı gider
Akça yüzlü gelinin döndüremez*

Anası babası ağladı, sızladılar. Yerlerinden kalkarak, “Oğul gitme” dediler.

Segrek, “Ağabeyimin tutulduğu kaleye varmadan dönmem” dedi.

Ellerini öptü, kara koç atına binerek, yola koyuldu.

Az gitti uz gitti. Bir eğri bir düz gitti. Dereşam’ın kıyısını izleyerek koruluğa geldi. İlerde kâfir çobanların atları otlattığını gördü.

Kılıcına davranarak atıldı, bir çırpıda altı kâfiri tepeledi. Davul çalarak kısrakları ürküttü, koruluğa sürükledi. Üç gün üç gece at sürmüştü, yorgundu. Atının yularını bileğine bağlayarak uyudu.

Kâfirin casusu, Tekfur’a haber verdi.

Tekfur,

“Silahlı altmış kişi seçin” dedi,

“tutup getirsinler.”

Altmış demir giysili kâfir, gizlice koruluğa süzüldü.

Aygır kulağı tetikte olurmuş. Segrek’in

atı, kâfirlerin hışırtısına kulak

kabartınca huysuzlandı, sahibini uyandırdı.

Segrek uyanınca ne görsün! Bir bölük atlı üzerine geliyor. Hemen fırladı yerinden, adı güzel Muhammed’e salavat getirdi.

Atına bindi, kara giysili kâfire kılıç çaldı,

karşı durarak püskürttü, onları kaleye

geri gönderdi. Gelerek uykuya daldı.

Sağ kalanlar, Tekfur’a haber getirdiler

Tekfur,

“Altmış kişi bir oğlanı yakalayamadınız, yazıklar olsun size!” dedi.

Bu kez, yüz kâfir, üzerine geldi Segrek’in.

Aygır yine huysuzlanarak uyandırdı.

Adı güzel Muhammed’e salavat getirerek

kılıcını çekti, kâfiri basarak kaleye tıktı. Döndü, yattığı yerde yeniden uykuya daldı. Uyurken, at, yularını Segrek'in bileğinden çıkardı.

Tekfur'un, cini tepesine çıkmıştı;

“Tez üç yüz kişi seçin, oğlanı yakalayıp getirin” diye buyurdu.

Kâfirler korkuyordu,

“Gidemeyiz” dediler, “hepimizi öldürür.”

Tekfur,

“Öyleyse gidin o tutsağı getirin” dedi,

“tekmeleyenin karnını ancak boynuzlayan yırtabilir, tutsağa at ve giysi verin.”

Gelerek Egrek'e,

“Tekfur seni bağısladı” dediler, “koruda deli bir alp, yolunun, yola gidenin, çobanın çoluğun ekmeğini alıyor. Onu öldürürsen eğer seni serbest bırakacak.”

Egrek'i zindandan çıkararak saçını sakalını kestiler. Bir at bir de kılıç vererek, yanına üçyüz kâfiri kattılar. Segrek'in üzerine vardılar.

Üçyüz kâfir geride durdu.

Egrek,

“Gelin birlikte varıp turalım” dedi.

Kafirler,

“Tekfur'un buyruğu sanadır, sen var” dediler.

Egrek,

“Bre gelin beraber varalım, işte uyuyor, yakalamanın tam sırası” dedi.

Kâfirler,

“Onunkisi uyku değil” dedi, “koltuğunun altından bakıyor, kalkıp bize geniş ovayı dar ediyor.”

Egrek,

“Ben önce varıp elini ayağını bağlayacağım, siz arkamdan gelin” diyerek

atını mahmuzladı, yiğidin üzerine

geldi. Atından inerek, yularını ağaca

bağladı. Bakınca gözleri kamaştı.
Ayın ondördü gibi güzel, genç bir
yiğit. Uyuyor, dünyadan haberi yok.
Başucuna yanaştı. Belindeki kopuzu
çıkarak söylemiş. Görelim hanım ne söylemiş:

*Yerinden kalkarak doğrudan yiğit
Kara yeleli cins atına sıçrayıp binen
Arka Beli Ala Dağ'dan geceleyin aşan
Coşkun akar güzel suyunu delerek geçen
Gurbete çıkan hiç uyuklar mı?
Benim gibi ak ellerini pazusundan bağlatarak
Domuz ahırında hiç yatar mı?
Ak sakallı babasını ak pürçekli anasını
Ağlatarak sızlatır mı?
Neden yatarsın yiğit
Gafil olma güzel başını kaldır yiğit
Ela gözlerini aç
Kadir Mevla'nın verdiği tatlı canını
Uyku bürümüş yiğit
Pazusundan kollarını bağlatma
Ak sakallı babanı
Ak pürçekli ananı ağlatma
Ne yiğitsin güçlü Oğuz'dan gelen yiğit
Yaradan'ın hakkı için kalkıver
Dört bir yanını kâfir sarmış biliver*

Segrek sıçrayarak uyandı. Kılıcının sapını kavradı ki
vursun. Baktı elinde kopuz.

“Bre kâfir” dedi, “Dede Korkut
hürmetine kopuz çalmadım. Eğer elinde kopuz
olmasaydı, ağabeyimin başı için seni
paramparça ederdim.” Çekti, elinden aldı,
söyledi, görelim hanım ne
söyledi:

*Sabahın erken çağında kalktığım kardeş için
Ak boz atları yorduğum kardeş için
Kalenizde tutsak var mı söyle bana
Kara başım kurban olsun sana*

Egrek burada söylemiş, görelim
hanım ne söylemiş:

Ağzın için öleyim kardeş

*Dilin için öleyim kardeş
Yurdunu doğum yerini sorsam neresidir
Karanlık gecede yolunu yitirsen umudun nedir?
Büyük sancağı tutan beyiniz kim?
Savaşta en önde at süren yiğidiniz kim?
Kimin oğlusun sen?
Yiğidin yiğitten adını saklaması ayıptır
adın nedir yiğit?
Develerimi güden deveci misin?
Kara koçumu güden çoban mısın?
Kulağımda sesi çınlayan naibim misin?
Beşikte bıraktığım kardeşim misin?
Yiğit söyle bana kara başım kurban olsun sana*

*Segrek burada abisine söylemiş,
görelim ne söylemiş:*

*Karanlık gecede yolumu yitirsem
umudum Allah'tır
Büyük sancağı taşıyan beyimiz
Bayındır Han'dır
Savaşta en önde at tepen yiğidimiz
Salur Kazan'dır*

*Babamın adını sorarsan Uşun Koca derler
Benim adımlı sorarsan Segrek
Bir kardeşim varmış adı Egrek
Develesini güdünce devecinim
Kara koçlarını güdünce çobanımın
Beşikte bırakıp gittiğin kardeşinim*

*Egrek burada söylemiş, görelim hanım
ne söylemiş:*

*Ağzın için öleyim kardeş
Dilin için öleyim kardeş
Er mi oldun yiğit mi oldun
Gurbete kardeşini aramaya mı geldin*

*İki kardeş söyledikten sonra kucaklaştılar
Küçüğü büyüğünün elini diğeri de
boynunu öptü, kâfirler şaşkın bir şekilde
bekliyorlardı. İçlerinde biri, "Galiba
güreşiyorlar" dedi.*

Kardeşler hasret giderdikten sonra cins

atlarına bindiler, kılıçlarını çektiler, kara giysili kâfire saldırdılar. Onları kırdıktan sonra koruluğa dönüp kısraklarını çıkardılar.

Davul çalarak önlerine kattılar.

Dereşam Irmağı'nı geçtiler, gece gündüz at sürerek sınır boyuna yetiştiler.

Segrek kanlı kâfirin elinden kardeşini kurtarmıştı. Ak sakallı babasına haber gönderdi, “Babam gelip bizi karşılasın” dedi.

Uşun Koca'ya haberci gelerek, “Gözün aydın” dedi, “oğulların sağ selamet geldi.”

Uşun Koca'nın sevincine diyecek yoktu.

Davullar çalındı, altın ve tunç borular öttü.

Alaca büyük otağlar dikildi, attan aygır, deveden erkek deve, koyundan koçlar kesildi.

Uşun Koca oğullarını kucakladı.

Altın gölgelikli odasına geldiler.

Şölen kuruldu yiyip içtiler. Büyük oğluna da gelin getirdi. Kardeşler birbirinin sağdıçısı oldular.

Dedem Korkut geldi, deyiş dedi, destan söyledi, neşeli havalar çaldı. Duâ edelim beyim:

Uzun yaşın sonu ölüm

O geldiğinde arı imandan ayırmasın

Günahlarınızı adı güzel Muhammed'in

Yüzü suyuna bağışlasın

Amin diyenler Allah'ın yüzünü görsün

Kılavuzsuz Yol Başaran

Salur Kazan'ın Tutsaklığı Hikâyesi

Günlerden bir gün Tırabuzan Tekfuru, beyler beyi

Salur Kazan'a bir şahin armağan etmişti.

Salur Kazan gece yiyip içerlerken şahinciye,

“Yarın sabah şahinleri de al, ava gidelim” dedi.

Şafakta at binerek ava çıktılar. Bir kaz sürüsü gördüler. Kazan, bıraktı fakat şahin avını yakalayamadan havalandı. İzlediler giderek Tomanın Kalesi'ne kondu. Kazan çok etkilendi, ardına düştü.

Dereden tepeden aşarak kâfir mülküne geldi yorulunca uyku bastırdı. Beylerden bazıları, “Dönelim” dediler. Kazan, “Hayır” dedi “daha ileri gidelim.” Kaleyi görünce, “Burada konaklayalım” dedi. Kazan'ı küçük ölüm tuttu, uyuya kaldı. O zamanda Oğuz beyleri yatınca yedi gün uyur, bu yüzden ona küçük ölüm denirdi.

Meğer o gün Tomanın Kalesi'nin Tekfuru da ava çıkmıştı. Casus, haber verince Tekfur adam göndermiş gelenlerin Oğuz yiğitleri olduğunu öğrenmişti. Askerlerini toplayarak üzerlerine geldi, beyler yiğitçe savaştılar. Yirmibeş beyi şehit olan Kazan'ın elini ve ayağını sımsıkı bağlayarak arabaya yüklediler. Sağlam iplerle sardılar yola koyuldular.

Kazan arabanın gürültüsünden uyandı. Elindeki urganları kopararak gülmeye başladı. Kâfirler, “Niçin gülüyorsun?” diye sordular. Kazan, “Bre” dedi, “arabayı beşik, sizi de dadım dayam sandım” dedi. Kâfirler Onu Tomanın Kalesi'nde bir kuyuya attılar. Kazanın üzerine bir değirmen taşı kapadılar. Yiyeceğini taşın deliğinden veriyorlardı.

Günlerden bir gün Tekfur'un karısı gelerek zindancıya kapıyı açtırdı, Kazan'a, “Kazan Bey nasılsın, halin nicedir, yer altında dirliğin var mıdır? Ne yersin içersin? Neye binersin?” diye sordu.

Kazan, “Ölülerine yemek verdiğin zaman, ellerinden alıyorum, ölülerinizin yorgasına biniyorum, yaşlılarınızı yedekte çekiyorum” dedi. Hatun yalvardı:

“Dinin hakkı için Kazan Bey, yedi yaşında bir kızcağzım yatar toprak altında, kerem et, binme.”

Kazan, “Ölümlerinizi arasında ondan yorgası yoktur” dedi. Kadın kaygılandı, “Elinden yeryüzünde dirimiz yeraltında ölümüz bizar desene” diyerek Tekfura geldi; “Kerem eyle, o pis tatarı kuyudan çıkar, yeraltındaki kızcağzımızın belini koparıyor, ölümlerimizin elinden yemeklerini alıyormuş” diye yalvardı.

Tekfur beylerini toplayarak, “Kazanı kuyudan çıkarın” dedi, “bizi överek Oğuz’u yersin, sonra yurdumuza saldırmayacağına söz vererek gitsin.”

Kazanı kuyudan çıkarıp getirdiler, “Memleketimize düşmanlıktan vazgeç, Oğuz’u yererek bizi öv seni bırakalım” dediler.

Kazan, “Allah’a and olsun ki, doğru yolu görürken eğri yoldan gitmem” dedi.

Kâfirler, “Kazan Bey güzel yemin ettin, şimdi de bizi öv” dediler.

Kazan, “Ben adam övmem, at gibi bineceğim bir adam getirin bineyim sonra sizi öveyim” dedi.

Bir kâfir getirdiler, kâfirin sırtına eğer koydu, ağzına gem vurdu, sıçrayarak bindi, ökçesiyle vurarak kaburgasını karnına yapıştırdı.

Gemini çekerek ağzını ayırdı, kâfiri öldürdü.

“Kopuzumu getirin” dedi. Vardılar getirdiler. Kazan burada söylemiş görelim hanım ne söylemiş:

*Bin erden düşman görünce övüneyim dedim
Yirmibin er düşman görünce, koklamadım
Otuzbin er düşman görünce, ona saydım
Kırkbin er düşman görünce, gözümü kısarak baktım
Ellibin er düşman görünce, el vermedim
Altmışbin er düşman görünce, söyleşmedim
Seksenbin er görünce, ürpermedim
Doksanbin er görünce kuşanmadım
Yüzbin er görünce yüzümü dönmedim*

Yüzü dönmez kılıcımı ele aldım
Muhammed'in dini aşkına kâfire çaldım
Ak meydanda kelleleri top gibi kesdim
O zaman bile, yiğidim diye övünmedim
Övünen yiğitleri hoş görmedim
Bre kâfir, eline geçmiş iken, öldür beni
Kara kılıcını vur boynuma kes başımı
Kendi aslımı yermem ben
Yüksek kara dağdan taş yuvarlansa
Kaba ökçemi karşı tutan Kazan Erim ben

Firavun şişler yükleyip yerden bitse
Kaba beylerin oğlu kavga etse
Kamçı vurup yatıştıran Kazan Erim ben
Yüce dağlara duman çökse
kapkara bir sis inse koç atımın kulağı görünmez olsa
kılavuzsuz Kazan Erim ben
Yedi başlı ejderhaya yetişip vardım
Heybetinden sol gözüm yaşardı
Hey gözüm, kalleş gözüm
Bir yılından niçin korktun dedim
O zaman bile yiğidim diye övünmedim
Övünen erenleri hoş görmedim
Eline geçmiş iken kâfir, öldür beni
Kılıcını çal başıma
Kaçacağıma sanma
Kendi aslımı yermem ben
Oğuz yiğitleri dururken seni övmem ben

Kazan, burada bir daha söylemiş, görelim
hanım ne söylemiş:

Arkaç kırdı çalkanır umman denizinde
Sarp kayalıklı kâfir şehri
Sağa sola çarpar vurur yüzgeçleri
Su dibinde döner ördekleri
Tanrı benim diyerek su dibinde bağırir âsileri

Önünü koyarak tersini okur kızı, gelini
Altın aşık oynar Sancıda'nın beyleri
Altı kez vardı Oğuz alamadı
O kaleye, altı yiğitle birlikte ben de varmıştım
Altı güne varmadan almıştım
Kilisesini yıkarak yerine mescit yaptırıp ezan okuttum
Gelinini kızını ak göğsümde oynattım

*Beylerini kabul ettim
O zaman bile yiğidim diye övünmedim
Övünen erleri hoş görmedim
Eline geçmişken kafir öldür beni
Kılıncından kaçacağımı sanma
Kendi aslımı yermem ben*

Kazan bey, burada yine söylemiş, görelim hanım ne söylemiş:

*Arkaç Kırdı çevirdiğim bre kafir senin babandır
Gerdanına imrendiğim senin gelinindir kızındır
Akça Kale Sürmelide at oynattım
Atla Karun eline baskında bulundum
Ak Hisar kalesinin burcunu yerle bir ettim
Ak akçe getirdiler, pul dedim
Kızıl altın yığdılar, bakır dedim
Ela gözlü gelinini kızını getirdiler aldanmadım
Kilisesini yıkarak mescit yaptım*

*Altınını gümüşünü gasbettim
O zaman bile yiğidim diye övünmedim
Övüneni hoş görmedim
Eline geçmiş iken bre kafir yitir beni
Kendi kökümü yermem ben
Seni övmem*

Kazan bey, yine söylemiş görelim hanım ne söylemiş:

*Ak kayanın kaplanın erkeğinde aslım var
Ota Kırdı geyiklerinizi durdurmaya
Ak sazın arslanında köküm var
Kaz alaca kısırağınızı durdurmaya
Azman kurt yavrusunun erkeğinde aslım var
Akça yünlü binlerce koyununu gezdirmeye
Ak şahin kuşunun erkeğinde köküm var
Alaca ördek kara kazını uçurmaya
Güçlü Oğuz elinde Uruz adında bir oğlum var
Kara Göne adında bir kardeşim
Eline geçmişken bre kafir öldür beni
Kılıcından kaçacağımı sanma
Kendi aslımı yermem ben*

*İt gibi güv güv eden Çerkes hırslı
Küçük domuz şölenli
Bir torba saman döşekli*

Yarım kerpiç yastıklı

Yontma ağaç putlu

İtim kafir

Oğuz dururken seni övmem ben

Bundan geri öldürsen de öldür beni

Öldürmezsen Mevla korsa öldürürüm kafir seni

Kafirler hiddete gelerek,

“Bizi övmedi, gelin bunu öldürelim” dediler.

Beyler toplandı, geldiler.

Biri,

“Oğlu var, kardeşi var, öldürmek olmaz” dedi.

Getirip domuz ahırına attılar.

At ayağı çabuk, ozan dili çevik olurmuş.

Kazan’ın yaşayıp yaşamadığını kimse bilmiyordu.

Kazan’ın oğlancığı büyümüş, küçük bir yiğit olmuştu.

Günlerden bir gün at binip divana gelirken,

birisi,

“Sen” dedi, “Kazan hanın oğlu değil misin?”

Uruz kızdı,

“Bre sen ne dersin, benim babam Bayındır Han değil midir?”

“Yok” dedi adam, “O, ananın babasıdır, senin deden olur.”

“Peki” dedi Uruz, “babam diri midir ölü mü?”

Adam,

“Diridir” dedi.

Uruz,

“Nerededir?” diye sordu.

Adam,

“Tomanın kalesinde tutsaktır” deyince, Uruz

atını çevirdi, doğruca anasına gelerek söylemiş, görelim

hanım ne söylemiş:

Ana ana ey ana

Ben han oğlu değil mişim

Kazan beyin oğlu imişim

Bunu bana neden söylemedin

Ana hakkı Allah hakkı olmasaydı

Kara çelik öz kılıcımı çekerdim

Ansızın güzel başını keserdim

Al kanını yeryüzüne dökerdim

Anası ağlayarak,

“Oğul” dedi, “babam sağ idi, fakat söylemeye dilim varmazdı, korkardım, henüz küçüktün, öğrenince kafire varıp telef olurdun, bu yüzdendir canım oğlum.”

Uruz,

“Peki şimdi ne yapmalı?” diye sordu.

Anası,

“Amcana haber gönder, gelsin konuşalım, danışalım” dedi. Amcasına adam gönderdiler. Geldi.

Uruz,

“Ben” dedi, kararlı bir şekilde, “babamın tutsak olduğu kaleye gidiyorum.”

Danışıp görüştüler, istişarede bulundular. Beylere haber iletildi, Uruz babasına gidiyor, diye.

Herkes silahlanıp toplandı, Alp Uruz çadırlarını açtırarak silahlarını yükletti. Kara Göne askerin başına geçti, borular çalındı, yola çıktılar.

Az gittiler uz gittiler. Kafirin yol üzerindeki kilisesine geldiler. Keşişler nöbet tutarlardı. Sarp bir kayalığa kurulmuştu. At inerek bezirgan giysilerine büründüler. Kafir, tüccara ilişmezdi, yalınkılıç kaleye sızdılar.

Lakin kafir kuşkulandı, tacire benzemediklerini anladı.

Farkedince kaleye kaçtılar, burçlara çıkarak,

“Bre siz kimlersiniz?” diye sordular.

“Bezirganız” dedilerse de, kafirler inanmadı.

Taşa tuttular, “Yalan söylüyorsunuz” diye bağırdılar.

Uruz indi atından,

“Ey babamın altın kupasından şarap içenler, beni seven, babamı seven insanın atından, kapıya bir gürz çarpacağız.”

Onaltı yiğit hemen indi atından.

Kalkan tutarak, gürzlerini kapıya hızla çarptılar.

Kapı unufak oldu, içeri daldılar.

Önlerine çıkanı yıktılar, kuş uçurtmadı, ağız açtırmadılar. Malını mülkünü yağmalayıp askerin üzerine gelerek kondular.

Meğer bir sığırtmaçları vardı, kalenin düştüğünü görünce,
kaçarak Tekfur'a haber uçurdu,

“Ne durursunuz, düşman üzerinize geldi, başınızın
çaresine bakın!” dedi.

Tekfur hemen beylerini topladı, görüştü, danıştı.

“Varıp Kazan'ı kaleden çıkaralım, onlarla başbaşa kalalım”
diyerek geldiler. Kazan'ı Tekfur'un huzuruna çıkardılar.

Tekfur,

“Üzerimize gelen askerleri geri çıkarırsan, seni
salıveririz” dedi.

Kazan dinliyordu.

Tekfur,

“Bir şartımız var” dedi, “bir daha üzerimize düşman
salmayacaksın.”

Kazan,

“Vallahi billahi, doğru yol dururken eğri yoldan gitmem” dedi.

Kafirler, Kazan yemin etti diye sevindi.

Tekfur, askerlerini toplayıp meydana indi, çadır yükseltti,

Kazan'ı getirerek giyim verdi, kılıç, mızrak,
çomak ve öteki savaş araçlarını bağısladı.

Bu sıra, Oğuz yiğitleri bölük bölük geliyordu. Davullar
vuruluyordu. Kazan, askerinin önüsüne bir ak boz atlı,
ak sancaklı, demir giyimli biri olduğu halde,
geldiklerini görünce yüreği kabardı.

Oğuz erenleri gelerek çadırını diktirdi, saf bağlayarak durdu.

Ardından Kara Göne geldi, saf bağlayıp durdu.

Kazan, beklemeden atını meydana sürdü, hasım istedi.

Boz atlı Beyrek, at teperek geldi, burada Kazan söyledi,
görelim hanım ne söyledi:

*Kalkarak yerinden doğrulan yiğit, ne yiğitsin
Sağlam yapılı demir giysisini giyen yiğit ne yiğitsin
Adın nedir ey alp söyle bana*

Beyrek de söylemiş görelim hanım ne söylemiş:

*Bre kafir sen beni bilmez misin
Parasların Bayburt kalesinden uçarak gelen
Adaklısını, düşmanın elinden kurtaran
Pay Püre oğlu Bamsı Beyrek derler adıma
Beri gel bre çarpışalım*

Kazan,

“Bre yiğit” dedi, “bu askerin önü sıra bir alay sancaklı çıktı, çadırını önce dikti, ak boz ata binen yiğit ne yiğittir öyle, kimdir o, adı nedir, söyle bana.”

Beyrek,

“Kim olacak bre kafir” dedi, “Kazan Hanımımızın oğludur”

Kazan’ın yüreğine bir sevinç bir de acı çöktü,

“Allaha binlerce şükür, oğlancığım büyümüş de er olmuş” diye geçirdi aklından.

Beyrek, telaşlanmıştı.

“Daha ne zamana dek konuşacağız?” diye gürlledi.

Ve atını Kazan’ın üzerine doğru sürdü.

Altı kanatlı gürzüyle Kazan’a vurdu.

Kazan, kendisini tanıtmamıştı, Beyrek’in bileğini tutarak,

çektir, gürzünü elinden aldı, ensesine

indirdi, atın boynuna çöktürdü, döndü.

Kazan,

“Ey Beyrek” dedi, “beyine söyle, o gelsin.”

Bu kez, Eylik Koca oğlu Dönebilmez Dülek Evren

geldi meydana, Kazan, burada söylemiş,

görelim hanım ne söylemiş:

Şafak vakti yerinden kalkan yiğit ne yiğitsin

İri cins atını oynatarak gelen yiğit ne yiğitsin

Er erden adını saklamaz

Adın nedir söyle bana yiğit

Dülek Evren, burada söylemiş, görelim ne söylemiş:

Bre kafir adımı bilmez misin

Kendi kendisine hor bakan yurttan çıkan

Elli yedi kalenin kilidini alan

Eylik Koca oğlu Dönebilmez Dülek Evren derler bana

Mızrağını kavrayarak atını sürdü, Kazan’a saptamak

istedi, saplayamadı. Öteye geçince, bu kez Kazan tepti atını.

Mızrağını çekerek aldı, başını indirdi,

“Beyine söyle, o gelsin” dedi.

Kazan yine er isteyince, Düzen oğlu Alp Rüstem at tepti

bu kez, meydana girdi.

Kazan, yine söyledi:

Yerinden kalkarak doğruluveren

*Sıçrayarak cins atına binen
Kimsin yiğit
Adını söyle bana*

Alp Rüstem, şöyle söyledi:

*Kalkarak yerinden doğruluveren
İki kardeş bebeğini öldürüp zillet içinde gezen
Düzen Oğlu Rüstem derler adıma*

Kazan'a doğru sürdü atını, bir şey yapamadı.

Kazan, hamlesini savuşturarak, ona da bir darbe indirdi,
“Bre çekil” dedi, “beyine söyle o gelsin”

Kazan tekrar er isteyince, Uruz, dayanamayıp sürdü atını.

Kılıcına davrandı, babasının omzuna indirerek
dört parmak derinliğinde bir yara açtı.

Al kanı şırıl şırıl akmaya başladı Kazan'ın.

Uruz yeniden bir hamle tasarlayınca

Kazan, burada söylemiş, görelim hanım ne söylemiş:

*Kara dağımın yücesi oğul
Karanlık gözümün ışığı oğul
Yiğidim, alpım, arslanım Uruz
Kıyma ak sakallı babana*

Uruz'un kara süzme gözleri yaşla doldu. Hemen atından
inerek geldi, Kazan'ın ellerine sarıldı.

Kazan, oğlunun boynunu öptü.

Beyler, baba oğul üzerine at sürdüler.

Çevrelerini kuşattılar.

Birer birer attan inerek gelip Kazan'ın elini öptüler.

Birlikte pis dinli kafire saldırdılar.

Derelerde, tepelerde kafirin köküne ölüm salgını girdi.

Kale alındı, kilise yıkılıp mescit yapıldı.

Uruz, kanlı kafirin elinden babasını kurtarmış,
kudretli Oğuz'a doğru yola çıkmıştı.

Dönünce, ilkin anasına koştu.

Akça yüzlü anasının ellerine sarıldı.

Gelini kızı koşarak geldiler, Kazan'ın
elini öptüler.

Güzel çimen üstüne ak çadır dikildi, yedi gün yedi gece
şölen kurularak yiyip içildi.

Dedem Korkut gelerek boy boyladı, soy soyladı,
güzel destanlar söyledi, gazi erenlerin
başlarından geçenleri anlattı, deyiş dedi:

Hani övdüğümüz bey yiğitler
Dünya benimdir diyenler
Ecel aldı toprak gizledi
Geçici dünya kimlere kaldı
Gelişli gidişli dünya
Sonu ölümlü dünya

Dua edeyim hanım:

Ölüm eriştiğinde arı imandan ayırmasın
Kadir Mevla namerde el açtırmassın
Beş kelime dua ettik, makbul olsun
Âmin diyenler Tanrı'nın cemalini görsün
Kötülüklerinizi derleyip toplasın, adı güzel Muhammed'e
bağışlasın, hanım hey!

Aldatarak Er Tutmak

Dış Oğuz'un, İç Oğuz'a İsyanı ve Beyrek'in Ölümü Hikâyesi

Bozok'la Üçok bir araya gelince, Kazan
evinde ne var ne yok verirdi.
Günlerden bir gün Kazan, evini Oğuz'a açmış, fakat Dış
Oğuz gelmemişti.
Sadece Üçok girdi çadıra.
Kazan, helallisini, her zaman olduğu gibi bu yağmada da dışarı çıkardı.
Dışoğuz'dan Emen ve Aruz gibi beyler
bunu duydular, dediler ki;
“Bak bak! Şimdiye dek, Kazanın evini birlikte
boşaltırdık, şimdi sadece İç Oğuz bunu yapar.”
Böylece Dış Oğuz, Kazan'a gelmeyerek,
bir husûmet araya girdi.

Kazan da kaygılıydı, Kılbaş adındaki adama sordu;
“Bre Kılbaş, Oğuzlar birlikte gelirdi, şimdi niçin
Dışoğuz gelmez?”
Kılbaş, “Bilmiyor musun, evini yağmalattığında

Dışoğuz birlikte bulunmadı.”

Kazan,

“Düşmanlık mı besliyorlar?” diye sordu.

Kılbaş,

“Beyim” dedi, “dilersen, varıp aslını onlardan öğreneyim.”

“Peki” dedi Kazan.

Kılbaş, birkaç kişiyle birlikte at binip

doğruca Aruz’un evine geldi.

Aruz, altın gölgeğini dikmiş, oğullarıyla

söyleşmekteydi.

Kılbaş selam vererek,

“Kazan hanım” dedi, “darda kalmıştır, mutlaka dayım

Aruz bana gelsin, der.”

Aruz,

“Sebebi nedir?” diye sordu.

Kılbaş,

“Bunalmıştır, başına düşman gelmiş develerini bağirtmiş,

kara koç cins atlarını kişnetmiş, kaza benzer

kızı gelini darda kalmıştır” deyince,

Aruz,

“Bre Kılbaş” dedi, “Üç Bozok biraraya gelince Kazan

evini yağmalattı, bizim suçumuz neydi ki

beraber olamadık?”

Kılbaş susuyordu.

Aruz, sürdürdü konuşmasını; “Kazanın başı dardan

kurtulmasın, dayısı Aruzu daima ansın, biz gayri

düşmanız ona, bunu bilsin”

Kılbaş, burada söylemiş, görelim hanım ne söylemiş:

Kalkarak Han Kazan yerinden doğruluverdi

Ala Dağda otağını, çadırını dikti

Üçyüz altmış altı yiğit yanına toplandı

Yiyip iğerken beyler hep seni andı

Üzerimize düşman filan gelmedi

Ben senin dostluğunu düşmanlığını bilmeye geldim

Şimdi bildim Kazana düşman imişsin

“Hoşçakal” diyerek çıktı gitti.

Aruz, üzölmüştü.

Dış oğuz beylerine haber göndererek, “Emen, Alp Rüstem,

Dönebilmez Dülek Evren ve öteki beyler gelsin” dedi.
Dış Oğuz beyleri toplandı. Düzlüğe alaca büyük otağ dikildi. Attan aygır, deveden erkek deve, koyundan koç kesildi. Dış Oğuz beylerine şölen kuruldu, yiyip içmeye durdular.

Aruz,
“Sizleri niçin çağırdığımı bilir misiniz?” diye sordu.

Beyler,
“Bilmiyoruz” dediler.

Aruz,
“Kazan Bey” dedi, “bize Kılbaşı göndermiş, kara başım bunaldı, elim günüm talan edildi Aruz bize gelsin demiş.”

Emen,
“Sen ne dedin?” diye sordu.

Aruz,
“Kılbaşa dedim ki” dedi, “Kazan bu kez evini yağmalatırken biz niçin yoktur, suçumuz ne idi ki bize seslenilmedi, biz gayri ona düşmanız” dedim.

Emen,
“İyi konuşmuşsun” dedi.

Aruz, öteki beylere dönerek,
“Siz ne dersiniz beyler?” diye sordu.

Beyler,
“Madem sen Kazana düşman kesildin, biz de onun düşmanınız artık” dediler.

Aruz Kuran-ı Kerim’i getirerek,
“El basın” dedi.

Beyler el basıp yemin ettiler,
“Senin dostun dostumuz, senin düşmanın düşmanımızdır” dediler.

Aruz, beylere kaftan armağan etti,
“Beyler” dedi, “Beyrek bizim güveyimizdir, lakin Kazan Beyin de inançlısıdır, gelsin Kazan’la bizi barıştırsın, diyerek getirelim, bize boyun eğerse ne âlâ, itaat etmezse ben sakalımı tutayım, siz kılıçla paralayın, aradan onu kaldıralım da Kazan’la hesabımızı görelim.”

Beyrek’e mektup gönderildi.

Ulak geldiğinde odasında yiğitlerle yiyip içmekteydi.

Haberci gelerek selam verdi,

“Beyim” dedi, “size Aruzun selamını getirdim.

Der ki, kerem etsin, bize gelerek görüşsün,
biz Kazan Beyle barışmak dileriz.”

Beyrek sevindi,

“Peki” dedi.

Atını çektirdi, bindi, kırk yiğidiyle birlikte
Aruz’un çadırına geldi.

Dış Oğuz beylerine selam verdi.

Aruz,

“Bilir misin seni niçin çağırdık?” diye sordu.

Beyrek,

“Niye çağırdınız?” dedi.

Aruz,

“Burada bulunan Dış Oğuz beyleriyle birlikte, hepimiz
Kazana isyan ettik, and içip Kuran’a el bastılar,
senin de katılmanı istiyoruz.”

Beyrek,

“Ben asla Kazan beyime âsi olmam” diyerek
söylemiş, görelim hanım ne söylemiş:

Kazanın nimetini çok yemişim

Unutursam gözüme durur

Kara koç cins atına çok binmişim

Bilmezsem bana tabut olur

Güzel kaftanlarını çok giymişim

Anmazsam kefenim olur

Alaca büyük otağına çok girmişim

Söylemezsem zindanım olur

Kazan’dan dönmem, onu yolda bırakmam bunu böyle bil

Aruz öfkelenerek, Beyrek’in sakalından kavradı.

Beyler, Beyrek’e kıyamadılar.

Beyrek, Aruz’un hiddetlendiğini görünce, burada
söylemiş, görelim hanım ne söylemiş:

Bana bunu yapacağını bilseydim Aruz

Kara koç cins atıma binerdim

Sağlam yapılı demir giysimi giyerdim

Kara çelik öz kılıcımı belime bağlardım

*Başıma sağlam miğferimi geçirirdim
Kargı dalından altmış tutam mızrağımı elime alırdım
Ela gözlü yiğitlerimi yanıma katardım
Bilsem böyle gelir miydim
Aldatarak er tutmak da neyin nesi
Hatunundan mı öğrendin sen bu işi*

Aruz'un öfkesi tepesine çıkmıştı,
"Saçmalarsın bre" dedi, "kanına mı susadın sen?"

Beyrek, diretti,
"Ben Kazan beyimin yoluna başımı koymuşum, isterse
dilim dilim doğra beni, asla ona ihanet etmem."

Aruz, Beyrek'in sakalını yine tuttu.
Lakin beyler yine davranmadı.

Bunun üzerine, Aruz, kara çelik öz kılıcını çekerek,
Beyrek'in sağ oyluğunu kesti, kara kana
buladı, yiğidin başı bunalarak yığıldı kaldı.
Beyler dağıldılar, herkes atına bindi.
Beyrek'i bir ata bindirdiler, otağına yetiştirdiler.
Giysisini üzerine serdiler,
Beyrek, burada söylemiş, görelim ne söylemiş:

*Kalkın yerinizden erlerim
Ak boz atımın kuyruğunu kesin
Arku Beli Ala Dağdan geceleyin aşın
Coşkun akar güzel suyundan geçin
Kazan Bey'im huzuruna varın
Ak çıkarıp kara giyin
Sen sağ ol, Beyrek öldü deyin*

Beyrek, burada bir daha söylemiş, görelim
beyim ne söylemiş:

*Yiğitlerim, Aruz oğlu Basat ermeden
Elim günüm talan edilmeden
Develerim bağırılmadan
Kara koç cins atım kişnetilmeden
Akça koyunlarım meleşmeden
Akça yüzlü gelinim kızım ağlayıp sızlanmadan
Akça yüzlü helallimi Aruz oğlu Basat almadan
Yetişsin Kazan bana
Kanımı Aruz'a bırakmasın
Akça yüzlü güzelimi oğluna nikahlasın*

*Ahiret hakkını helal eylesin
Söyleyin o hanlar hanına
O sağ olsun Beyrek gider*

Anasına babasına haber ulaşınca Beyrek'in obasında bir çığlık koptu. Yankısı dağa taşa vurdu. Kaz gibi gelini kızı ak çıkarıp kara giydiler. Anası babası ağlayıp sızladılar Ak boz atının kuyruğu kesildi. Kırk yiğit kara giyinip mavi bağladı, Kazan Bey'e haber getirdi. Kazan'ın elini öperek "Sen sağ ol, Beyrek öldü" dediler.

Kazan'ın yüreği yandı, süzme gözleri yaşla doldu. "Nasıl oldu?" diye sordu.

Beyler, "Namert dayın pusu yapmış" dediler, "çağırarak, and içmesini istemiş, biz Kazana asi olduk, sen de ol, demiş. Beyrek, ben ekmeğimi çiğnemem, Kazan Beyimin yoluna boş koymuşum, dönmem, demiş. Aruz öfkelenmiş, sakalından tutmuş, kara çelik öz kılıcıyla sağ oyluğunu doğramış, Beyrek Hakk'a erişti, kanımı Aruza bırakmasın Kazan Bey'im, dedi."

Kazan, mendilini alıp hüngür hüngür ağladı, divanda feryat koptu, beyler ağlaştılar.

Kazan odasına kapandı, yedi gün yedi gece kimsenin yüzünü görmedi.

Beyler toplanarak, yedi gün sonra divana geldiler, danışıp konuştular.

Kara Göne, "Kılbaş, buraya gel" dedi.

Kılbaş geldi.

Kara Göne, "Var git, söyle" dedi, "Kazan ağam gelsin, bir yiğit senin uğruna aramızdan eksildi, üstelik vasiyeti vardır, kanı yerde kalmamalı, varalım düşmanı haklayalım."

Kılbaş çekindi, "Sen git" dedi, "kardeşisin, seni dinler" Sonunda ikisi birlikte vardılar, selam verip el öptüler.

“Beyim” dediler, “sen sağ ol, bir yiğidimizi yitirdik, vasiyeti geride kaldı, kanı yerde kalmamalı, ağlayıp sızlamakla ne oluyor ki, kalkıp gel, beylerinin başına geç.”

Kazan Bey kabul etti,

“Atlarımız hazırlansın, silahlarımız yüklensin” dedi.

Beyler at bindi, Kazan Han’ın yağız al atı çekildi, borular öttü, davullar vurdu, gece gündüz demeyip at sürerek düşmanın üzerine gidildi.

Beri yanda Aruz ve beylerine haber erişti ki, Kazan bey yiğitleriyle birlikte öç almaya geliyor.

Onlar da asker toplayarak savaş vaziyeti aldılar, borular çalındı, davullar gümbür gümbür vuruldu.

Üçok’la Bozok karşılaştı.

Aruz,

“Benim hasmım Kazan olsun” dedi.

Emen,

“Ben, Ters Uzamış dilerim” dedi.

Alp Rüstem, Ense Koca oğlu Okçu’yu seçti.

Saf tutuldu, ordular dizildi, borular çınlattı meydanı, davullar dövüldü. Aruz koca, meydana at tepti,

Kazan’a seslenerek,

“Benim hasmım sensin” dedi, “beri gel.”

Kazan kalkan tutarak, mızrağını kavradı.

“Bre” diye bağırdı Aruz’a, “namertlikle er öldürmek nedir sana göstereceğim”

Aruz, Kazan’ın üzerine at sürüp kılıç çaldı.

Hamlesi boşa çıktı. Sıra Kazan’a gelmişti.

Altmış tutam alaca mızrağını tutarak, koltuğuna kıstı,

Aruz’a öyle bir mızrak vurdu ki, göğsünden şimşek gibi delerek geçti. Atından yıkıldı yere Aruz. Kardeşi Kara

Göne’ye işaret ederek, “Başını kes” dedi.

Kara Göne indi atından, Aruz’un başını gövdesinden ayırdı.

Bunu gören Dış Oğuz beyleri attan indiler,

Kazan’ın ayaklarına kapanarak, bağış dilediler.

Kazan aman dileyeni bağışladı. Beyrek’in kanını dayısından alarak, evini talan ettirdi, elini

gününü bırakmadı, yağmalattı.

Yiğit beyler, ganimet topladılar.

Kazan, yeşil çimene çadır diktirdi, otağ kurdu.

Dedem Korkut gelerek neşeli havalar çaldı, deyiş dedi,
destan söyledi, gazi erenlerin başlarından
geçenleri hikaye eyledi:

Hani bey dediğim erenler

Dünya benimdir diyenler

Ecel aldı toprak gizledi

Fani dünya kimplere kaldı

Gelişli gidişli dünya

Ahir sonu ölümlü dünya

Uzun yaşın sonu ölüm

ahiri ayrılık

Dua edeyim Hanım:

Ölüm eriştiğinde arı imandan ayırmasın.

Ak sakallı babanın

ak pürçekli ananın mekanı cennet olsun.

Kadir Mevlâ namerde muhtaç etmesin.

Ak alnında beş

kelime duada bulunduk, makbul olsun.

Amin diyenler Tanrı'nın yüzünü görsün.

Günahlarınızı derlesin toplasın, adı güzel

Muhammed Mustafa'ya bağışlasın, hanım hey!